

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2024

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
Dr. ist. Tatu Alexiu
Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef:

Col. (r) Hagop Hairabetian

Secretar de redacție:

Gl. bg. (r) Maria Ilie

Membri:

Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei
Gl. bg. (r) Dumitru Bădescu
Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
Gl. mr. (r) Marin Ioniță
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
Col. (r) Mihai Munteanu
Gl. bg. (r) Nicolae Pintilei
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

- Primăvara, cu tristeți și speranțe 5

File de istorie

- Regina Maria: regină soldat, patriot, om politic, diplomat pentru România 7
Mădălina Gavrea
- Cazul de spionaj sovietic „Frații Flemmer” (1926-1936) 17
Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei
- Jurnaliști și spioni: tripleta Iuliu Giurgea, Ferentz Veszi și Eduard Kriser (1914-1916) 25
Dr. ist. Alin Spânu

Memorie profesională

- Dialoguri profesionale cu generalul-maior (r) Victor Marcu 32
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
- Boncănitul cerbilor 49
Eugen Ioan Popa
- Centrala nucleară de la Cernavodă: provocări și implicații în munca de informații 53
Col. (r) Gheorghe Paraschiv
- Apărarea ordinii constituționale – obiectiv constant al serviciilor române de informații: 14. Extremismul de factură etnică (II) 64
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

În sprijinul culturii de securitate

- „Naivități” occidentale și învățăturile unui kgb-ist către foștii săi inamici 92
Col. (r) Mihai Munteanu

• Conflictul israeliano-palestinian: istoric, cauze, efecte	111
<i>Col. (r) dr.Tiberiu Tănase</i>	
<u>Pagini literare</u>	125
○ Mariana David, Cornelia-Florentina Șuhan, Elena Cîaușescu, Angela Ciupercea, Florica Dumitru	
○ Agenda Cenaclului „Vitalii”	
<u>Din viața și activitatea ACMRR-SRI</u>	133
○ Cronologie: decembrie 2023 – februarie 2024	
○ Noi apariții editoriale	
○ Prezenți în viața și cultura cetății	
○ <i>In memoriam</i> : col. (r) Hagop Hairabetian, gl.-mr. (r) Victor Marcu	
○ Col. (r) Simona Pop: „ <i>Pasiunea adormită</i> ”	

EDITORIAL

PRIMĂVARĂ, CU TRISTEȚI ȘI SPERANȚE

Iată-ne din nou împreună, în prag de primăvară, după câteva luni în care, din nou, ni s-au adunat în suflete motive de îngrijorare și tristețe. Îngrijorarea nu ne-a părăsit, accentuată de agravarea problemelor economice și sociale – și aceasta la început de an electoral – dar și de situația internațională mai mult decât complexă, marcată de două conflicte cu reverberații globale, dintre care unul chiar lângă noi. La acestea se adaugă tristețea pierderii unor colegi care ne-au fost exemplu de excelență profesională și umană. În cazul nostru, al membrilor colectivului de redacție, deplângem trecerea în neființă a excelentului redactor-șef, col. (r) Hagop Hairabetian, bunul nostru prieten și mentor, „Mizantropul” domn „HH”. Cale senină printre stele!

Primăvara ne aduce însă și motive de bucurie și optimism, generate, și acum, de solidaritatea și camaraderia care ne caracterizează pe noi, cei care am trăit împreună momente nu întotdeauna ușoare, dar adesea complexe și cu importante consecințe în ceea ce avea să devină istorie.

În redacție, le spunem „bun venit!” colaboratorilor care ne-au devenit colegi, col. (r) Mihai Munteanu și gl. bg. (r) Nicolae Pintilei, care și-au făcut simțită deja prezența prin abordarea unor teme interesante și de actualitate.

De asemenea, salutăm cu bucurie revigorarea Cenaclului „Vitrării”, care beneficiază de unealta *social-media* pentru a coagula și valorifica nebănuite resurse artistice ale colegilor noștri din întreaga Asociație. O primă „mostră” se regăsește chiar în acest număr de primăvară, dedicat doamnelor noastre, care de data aceasta ne încântă cu contribuțiile lor poetice și plastice. Ne face plăcere să anunțăm (și sperăm să dureze!), decizia ca rubricile „Pagini literare” și „Noi apariții editoriale”, precum și ilustrarea plastică a revistei să fie, pe viitor, contribuția Cenaclului „Vitrării”. Viață lungă și succes!

Tot în această primăvară, Asociația se află în plin proces de pregătire a conferințelor urmate de Adunarea Generală. Ne dorim ca la aceste activități să participe un număr cât mai mare de colegi, tineri sau mai vechi rezerviști, care să-și exprime propunerile vizând evoluția Asociației în această perioadă deloc simplă, dar mai ales să contribuie la realizarea acestora.

În acest context, reamintim că „*Vitralii*”, cu „luminile și umbrele” sale, este un proiect întrutotul dependent de resursele noastre, iar revista va fi pe atât de bogată și consistentă pe cât va fi de bogat și consistent aportul colegilor, rezerviști din generațiile mai noi sau mai vechi. Îi rugăm deci, din nou, pe toți, să ni se alăture cu contribuțiile experienței lor de viață și profesionale.

Din această „întâmpinare a primăverii” nu lipsesc urările cuvenite la cea de-a 34-a aniversare a Serviciului Român de Informații. Îi felicităm pe tinerii noștri colegi, exprimându-ne admirația și bucuria de a vedea (chiar și „de departe”) modul exemplar în care gestionează o situație operativă de mare complexitate.

„Numărul de primăvară” se deschide, firesc, cu o interesantă evocare a personalității Reginei Maria, a cărei importantă contribuție la făurirea României Mari nu este, de multe ori, apreciată la adevărata valoare, regina fiind, în acest sens, mai aproape decât credem de specificul oamenilor de *intelligence*, a căror activitate rămâne necunoscută chiar dacă rezultatele ei sunt... istorie. Alte interesante episoade ale epocii sunt evocate în prezentările unor cazuri de spionaj ce au vizat România în anii premergători celor două războaie mondiale.

„Memoria profesională” cuprinde evocării ale „tinereții profesionale”, în dialogul cu regretatul gl.-mr. (r) Victor Marcu și în povestirea colegului nostru brașovean Ioan Eugen Popa, continuând cu evocarea „din interior” a construcției centralei de la Cernavodă și, mai pe larg, a activității de apărare a Constituției.

Capitolul aferent culturii de securitate este dedicat conflictelor ce marchează actualitatea – în Ucraina și în Orientul Mijlociu – nu doar în prezent ci și prin consecințele, greu de anticipat, asupra ordinii mondiale.

„Cenaclul Vitralii” ne oferă un buchet de exemplare ale liricii feminine existente în Asociația noastră, precum și ilustrații datorate artistei clujene Simona Pop.

Pentru toți cititorii și prietenii noștri, lectură plăcută și o primăvară frumoasă!

Redacția

FILE DE ISTORIE

REGINA MARIA: REGINĂ SOLDAT, PATRIOT, OM POLITIC, DIPLOMAT PENTRU ROMÂNIA

Origine, descendență, predestinare

Maria, soția Regelui Ferdinand al României, a fost o Regină în adevăratul sens al cuvântului. După anul de grație 1918, se spunea chiar că România întruchipa chipul reginei Maria! Aceasta ne făcea să ne aducem aminte ce însemna mândria națională, așa cum o resimțiseră străbunii noștri din timpurile de glorie ale lui Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul sau Al. I. Cuza.

Ceea ce a uimit și a încântat deopotrivă poporul român a fost profunzimea caracterului acestei tinere femei care, într-o mare măsură, doar printr-o predestinare a sorții, ajunsese la noi în țară să guverneze! Pe jumătate englezoaică pe jumătate rusoaică, metamorfoza acestei prințese într-o regină mai româncă decât mulți români, ne-a încântat mereu, în unele momente chiar până la idolatrie.

Prințesa Maria s-a născut pe data de 29 octombrie 1875 la Eastwell Park, lângă Ashford, în comitatul Kent. Este fiica lui Alfred, Duce de Edinburg și a Mariei Alexandrovna, născută Mare Ducesă a Rusiei, nepoată a reginei Victoria și a țarului Alexandru al II-lea al Rusiei.

Copilăria Mariei a fost exuberantă, plină de energie pozitivă, de imaginație debordantă, pe care o folosea pentru a-și delecta surorile cu tot felul de povești. A fost crescută și educată în epoca victoriană, cunoscând opera lui Shakespeare direct de pe scenele teatrelor din Londra și Coburg. Era, de asemenea, familiarizată cu dramele lui Goethe și Schiller. Și, mai ales, îi plăcea, până la fascinație, poezia engleză a lui Tennyson, Shelley, Keats și Yeats, dar și filosofia, lecturând, în special, Nietzsche și Tagore.

Maria a devenit prințesă a României prin căsătoria ei cu Ferdinand de Hohenzollern-Sigmaringen, prințul moștenitor al României, la 10 ianuarie 1893, iar regină a României, țara de adopțiune, la data de 11 octombrie 1914, când Ferdinand și-a asumat tronul după moartea regelui Carol I.

Regina Maria, regina noastră, s-a înfățișat lumii ca una dintre femeile splendide din Europa. Inteligentă și plină de vitalitate, întruchipa, totodată, și idealul romantic al oricărui bărbat, fiind nobilă în atitudini și extrem de feminină. Bună călăreță, binecuvântată de la natură cu gust și cu o frumusețe ieșită din comun, Maria a fost repede adoptată de Armata Română, care, în foarte scurt timp, după ce a fost aleasă comandant al Regimentului de cavalerie 4 Roșiori, a ajuns să o divinizeze. Spirituală, veșnic atentă să învețe cât mai multe, dornică să cunoască, în profunzime, despre esența lucrurilor, tână regină era deja capabilă, la începutul primului război mondial, să facă față jocurilor politice în greaua și încercata perioadă pentru țara noastră, mai ales după vara anului 1916, când am intrat și noi în arena acestui război. Dintre monarhii României, ea, Maria, a fost cea mai carismatică, admirată și mediatizată de către presa din toată Europa, ba chiar și din Statele Unite ale Americii. Memoriile diplomaților, politicienilor și scriitorilor vremii au prezentat-o, permanent, într-o lumină favorabilă.

Atașamentul față de România și poporul român

Important pentru noi, românii, este faptul că, în timpul primului război mondial, și-a dobândit aura unei femei curajoase, chiar dacă nonconformismul său a fost uneori criticat, fiindu-i reproșată vanitatea și dorința exagerată de a fi în lumina reflectoarelor. Însă, tocmai acest lucru a fost în beneficiul țării, într-o perioadă atât de dificilă din toate punctele de vedere.

Din momentul în care țara noastră a întrerupt neutralitatea în primul război mondial și a declarat război Imperiului Austro-Ungar, la data de 27 august 1916, regina Maria „a îmbrățișat cauza războiului precum alții o religie”.¹

Cu un spirit practic, tipic englezesc, se poate spune, a pus, imediat, bazele unei organizații numită „*Regina Maria*”, dezvoltând o rețea de spitale și un serviciu de ambulanță în Moldova. Apoi, cu vitalitatea și rapiditatea proprie caracterului ei, a inițiat colaborări cu organizații precum Crucea Roșie Britanică și cea Americană, a publicat mai multe cărți, precum „*Țara mea*”, ale căror sume provenite din vânzări erau în beneficiul operațiunilor Crucii Roșii Britanice, care activa în România.

Nu putem lăsa deoparte faptul că toate gândurile referitoare la reușita idealului poporului român de unire, făceau ca regina Maria să se confunde cu

¹ Diana Mandache „*Capitole târzii din viața mea, memorii redescoperite*”, Editura Allfa, București, 2011, pag. xxvi

destinul poporului nostru: ”....*Pentru ea tot ceea ce este românesc e și al ei, e., al nostru*”, iar „*acasă*” e în România”.²

Își descoperă pasiunea pentru jocul politic, *volens-nolens*, în zilele zbuciumate și critice pentru țara noastră, care au urmat după terminarea războiului. Astfel, Maria și-a dorit tot mai mult să participe, alături de Ferdinand și oamenii politici ai vremii, la ședințele unde se luau decizii importante pentru țară. Asta și datorită faptului că regele însuși era un timid, iar timiditatea acestuia a încurajat orice imixtiune din partea ei, aceasta știind și reușind să-și cultive relații cu majoritatea oamenilor politici, fiind apropiată de mai toți diplomații străini acreditați la București și, cel mai important lucru pentru noi, fiind permanent în contact cu lumea politică europeană.

Maria avea calitatea de a manipula cu mare ușurință dialogul, stăpânind arta conversației cu desăvârșire, se poate spune, fiind întotdeauna și o femeie de lume bine informată.

De aceea nu surprindea pe nimeni faptul că regina se implica direct în viața politică, discuta cu regele toate chestiunile mai mult sau mai puțin importante, primea miniștri, diplomați, oameni politici sau de cultură și artă, ținea discursuri, participa la festivități, avea inițiative ori exprima puncte de vedere.

Cercul puterii, sub domnia lui Ferdinand, era format din regina Maria, Barbu Știrbei, administratorul Domeniilor Regale și prim-ministrul României, I. I. C.Brătianu. Fără acordul sau fără știința lor, nimic nu se putea înfăptui. Maria însăși se considera ca fiind colaboratoarea principală a lui Ferdinand, despre care avea să scrie, în 1919, înainte de plecarea la Paris și Londra, următoarele: „*avea ajutoare eficiente și devotate dar sarcinile lui erau extenuante, iar eu eram singura persoană cu care putea să discute orice, fără opreliști; cu mine nu avea nevoie să fie atent și cu tact. Câteodată îl iritam, dar eram de încredere, dificultățile nu mă doborau; pe lângă aceasta aveam un nesfârșit umor și eram plină de energie, o calitate care nu poate fi ignorată în timpuri de presiune și dezorientare.*”³

Implicare directă în politică, sprijinirea eforturilor de război

Vremurile grele pentru țara noastră au început să apară din clipa în care a fost lăsată deoparte neutralitatea și România a intrat în război alături de Antantă.

² Ion Bulei,,*Regina Maria*”, Editura Meteor, 2016, pag.8.

³ Ion Bulei,,*Regina Maria*”, Editura Meteor, 2016, pag.83.

În data de 12 noiembrie 1916 s-a hotărât plecarea reginei la Iași. Regele era deja pe front. Oltenia era ocupată, iar, în curând, Bucureștiul a cedat și el presiunii Puterilor Centrale. Din această cauză, retragerea civililor s-a făcut fără nici un plan. Totul era trist, dezolant, așa cum își nota în acele zile regina în jurnalul ei.

Dar, neținând seama de această stare de dezordine, sau, poate, dimpotrivă, pentru a încuraja stoparea ei întrucâtva, Maria își continua activitatea începută în București la Crucea Roșie, reluându-și, la Iași, vizitele în spitalele cu răniți și bolnavi, împărțind daruri, adresând cuvinte de încurajare, mângâind frunțile suferinzilor. A reorganizat Crucea Roșie, procurând medicamente și participând direct la îngrijirea răniților.

*„Când se întorcea seara târziu acasă, la Iași, scria principesa Ileana, partea de jos a rochiei era de culoare gri-cenușie, ca și cum ar fi fost praf, dar nu era praf, erau păduchi. Astfel mergea direct în odaia ei de baie, se băga în cada de baie, cu rochia pe ea și se dezbrăca acolo. Toți cei din jurul ei erau înspăimântați și o îndemnau să-și facă injecții ca să fie protejată împotriva tifosului exantematic care făcea ravagii, dar mama protesta spunând: eu nu am timp să fiu bolnavă și atâta timp cât România are nevoie de mine Dumnezeu o să mă ocrotească, nu pentru mine, dar pentru că țara are nevoie de mine. În timpul războiului n-a luat nici un medicament preventiv și Dumnezeu într-adevăr a păzit-o”.*⁴

Iarna anului 1917 a fost extrem de grea și de aspră în toată Moldova, lipsind aproape cu desăvârșire combustibilul – lemnele, în special, pentru spitale. Astfel, Maria a luat inițiativa și a convocat mai mulți miniștri (Tache Ionescu, Vintilă Brătianu, Dimitrie Greceanu, I. G. Duca și Alecu Constantinescu), inclusiv pe generalul Prezan, împreună întocmind un plan de ieșire din situația cumplită în care se afla țara. Aceasta a propus contopirea serviciilor sanitare civile și militare într-unul singur, a cărui direcție să fie încredințată doctorului I. Cantacuzino. După discuții îndelungate și aprige între cei îndrituiți, inclusiv Maria, cu cei care nu erau de acord cu propunerea, din varii motive, acesta a devenit directorul general al Sănătății, iar printre multe și variate măsuri luate de doctorul I. Cantacuzino, s-a reușit, într-un final, inclusiv stoparea extinderii tifosului exantematic, ce făcuse și lăsase în urmă extrem de multe victime, mai ales printre soldați.⁵

⁴ Maica Alexandra, *Amintiri despre părinții mei*, în „Magazin Istoric”, nr.5, 1996, p.43-44.

⁵ Regina Maria, *Povestea vieții mele*, Dr. I.Cantacuzino, p.18.

Pe de altă parte, evenimentele dramatice care se petreceau în Rusia au făcut ca întreg anul 1917 să fie pentru noi unul dintre cei mai grei și devastatori ani de când începuse războiul. Prezența efectivă a rușilor în Moldova, propaganda periculoasă pe care bolșevicii doreau să o extindă și în rândul trupelor române, pe lângă celelalte probleme legate de o iarnă exagerat de dificilă în întreaga Europă, de altfel, explozia de tifos exantematic care făcea ravagii peste tot, criza alimentară și de combustibil pentru încălzirea locuințelor civililor și a spitalelor, unde erau din ce în ce mai mulți răniți, constituiau un tablou dezolant, greu de îndurat de întregul popor român, inclusiv de regina noastră.

*„Armata rusă trebuia hrănită, însă transporturile erau încete și neîndestulătoare. Așa că rușii pun mâna pe tot ce se putea cumpăra. Țăranii vindeau tot ce aveau. Ca ploaia de lăcuste de pe vremuri, acești ruși năpădeau Moldova. Bine hrăniți, îmbrăcați în haine pământii, înaintau încet, cu pas potolit, pustiind totul în calea lor”.*⁶

În paginile ei de jurnal din acea perioadă, Maria a redat, cu un realism sfâșietor, drama trăită alături de popor, dar și de armata română care se refăcea în condiții deosebit de grele, de foame, frig, mizerie și boală. Cu caracterul ei energetic, ea nu înceta să acuze și lipsa unei conduceri destoinice, precum și lipsa unei îndrumări sistematice, neuitând să observe inechitatea descrisă mai sus față de obligația cu care trebuia să ne purtăm vis-a-vis de armata rusă.

Așadar, în vara anului 1918, veștile pe care le afla Maria se refereau la rezistența și oprirea înaintării germane de către armata noastră în colaborare cu armata țaristă. În caietele ei de jurnal își nota tristă acele zile în care soldații luptau ca niște eroi, căzând răniți dar care o îmbărbătau și mai mult să plece la spitalele de campanie unde alinarea prezenței sale și energia cu care își trata pacienții făceau minuni.

Se cunoaște că 1918 a fost cel mai important an pentru destinul țării noastre de când începuse conflagrația mondială căci, prin conjunctura timpurilor, românii erau pregătiți ca, după luptele aprige date pe front, să ajungă, în sfârșit, și la masa tratativelor, pentru a-și determina identitatea națională, așa cum încercau să facă toate popoarele.

Totuși acesta începea pentru noi sub cele mai negre auspicii deoarece ne trebuia o diplomatie bine ancorată în timp și spațiu, în așa fel încât toate

⁶ Ileana, principesă a României, *Trăiesc din nou*, ed. Humanitas, București, 1999

obiectivele pe care ni le doream cu atâta înflăcărare să se realizeze, iar din punctul ăsta de vedere aveam câteva verigi slabe! Pe plan internațional, după declararea bolșevismului în fostul Imperiu Țarist, Europa își schimbase, în totalitate, poli de putere, iar monarhiile europene suferiseră schimbări dramatice și ireversibile, fostul Imperiu Austro-Ungar se destrămase, Ungaria și Cehia fiind la un pas să fie luate sub influența Rusiei sovietice, în Germania, Kaiserul Wilhelm al II-lea fusese obligat să abdice, refugiindu-se în Olanda, țară neutră în timpul războiului, rămânând acolo pentru tot restul vieții, iar în Austro-Ungaria, Karl de Habsburg, împărat al Austriei și rege al Ungariei (sub numele de Carol al IV-lea) abdicase în 1918 și plecase în exil, în Elveția, noile state – Austria și Ungaria – adoptând constituții noi și legi speciale care aboleau dreptul de succesiune al Habsburgilor.

Misiune diplomatică în Europa, în sprijinul aspirațiilor la unitate națională ale românilor

În România, monarhia ieșise din război stabilă, instituția regală având un uriaș prestigiu în rândurile populației, regele Ferdinand și regina Maria reușind să asigure stabilitate politică, în comparație cu alte state balcanice.

După cum se cunoaște, intrarea noastră în război în 1916, după o perioadă de doi ani de neutralitate, a însemnat, la sfârșitul conflagrației, recunoașterea internațională a României la Conferința de la Paris, dar la începutul anului 1919, delegația României la Conferința de Pace de la Paris se confrunta cu o situație extrem de neplăcută. Astfel, prim-ministrul I. I. C. Brătianu i-a transmis regelui Ferdinand că negocierile de pace erau în impas și că România era tratată cu dispreț și indiferență de către aliați.

În acest caz, Ferdinand, sfătuit de I. I. C. Brătianu, Barbu Știrbei și ministrul plenipotențiar al Franței, contele de Saint Aulaire, au sfătuit-o pe regină să facă un turneu la Paris și Londra, desigur, într-o misiune neoficială, unde prezența ei ar fi reprezentat un important atu în favoarea negocierilor pentru cauza românilor. Pretextul găsit a fost vizita acesteia la prințul Nicolae ce studia la Eton, în Anglia, acest motiv fiind promovat atât în presa internă cât și în cea internațională.

Regina noastră a înțeles imediat ce rol important i s-a cerut să joace, a înțeles, de fapt, cauza solicitării, cauza rugăminții solemne a elitei politice românești de a călători în acel turneu în Europa, în momentele decisive ale creării României Mari. Astfel, demersurilor oficiale, întreprinse de o delegație formată dintr-o serie de oameni politici, li s-a adăugat și Maria, ce avea, pe

lângă calități excepționale de diplomat și om politic, un farmec personal și o personalitate fantatistică, iar pe lângă toate acestea și legături de familie cu marile familii domnitoare ale Europei, deloc de neglijat.

Marele istoric Nicolae Iorga avea să facă referire la vizita ei memorabilă astfel: „*Cu credința unui suflet mare s-a dus regina Maria la Paris și la Londra. A încercat lupta cu publicul cel mai greu de cucerit și reținut și l-a învins. A fost, cum spun ziarele franceze, o săptămână de zile „Regina Parisului”, a celui Paris care nu suferă nicio altă regalitate decât aceea care pune așa de mare calități, așa de mari talente la dispoziția unei cauze așa de drepte*”.⁷

Însăși Maria, având conștiința măreției și seriozității a ceea ce istoria îi oferise să facă, adică să își pună, din nou, tot spiritul și rațiunea în slujba țării, în jurnalul ei, numit „*Capitole târzii din viața mea*”, avea să spună: „*România avea nevoie de imaginea chipului meu... Misiunea mea era aproape misiunea unui bărbat, felul meu de a pleda a fost acela al unei femei... Din adâncul inimii știam că poporul meu nu și-a pus speranța în mine fără un scop. Știam cum să vorbesc pentru ei și cum să-i așez pe hartă*”.⁸

Diplomații români au avut totuși câteva recomandări la care Maria a fost receptivă și de care a ținut seama. Pe de o parte, prințul Știrbei i-a recomandat să nu aibă nicio obiecție la statutul cu care va călători – neoficial – pentru că odată ajunsă acolo, totul va căpăta o cu totul și cu totul altă conotație, iar pe de altă parte, I. I. C. Brătianu a pregătit-o pentru întâlnirile cu Clemenceau, Lloyd George și Woodrow Wilson, pentru care Maria avea să aibă greua misiune de a-i convinge să respecte convențiile semnate cu România din anul 1916.

Mai târziu, ea și-a adus aminte despre acea vizită: „*între atâția politicieni și diplomați care aveau ceva de spus, era foarte greu să te faci auzit. Era nevoie de un ambasador de excepție care să pledeze în favoarea unei țări care nu se bucura, în mod special, de popularitate*”.⁹

În ceea ce privește vizita la Londra, Brătianu a sfătuit-o ca, pe lângă contactele cu diverși politicieni și oameni de afaceri, „*să fie în cele mai bune relații cu familia regală*”.¹⁰

Rolul jucat de Maria la tratativele de pace de la Paris a fost benefic și chiar surprinzător pentru mulți dintre politicienii timpului, căci pe de o parte, au

⁷ Nicolae Iorga, „*Neamul Românesc*”, 25 aprilie 1919.

⁸ Diana Mandache, „*Regina Maria a României. Capitole târzii din viața mea. Memorii redescoperite.*”, editura Alfa, București, 2007.

⁹ Regina Maria, *Jurnal*, 1919, ANR, Regina Maria, III/116, caiet XV, pg.11.

¹⁰ Regina Maria, *Jurnal*, 7/20 martie 1919 Londra, ANR, Regina Maria, III/116, caiet XV, pg.170.

fost politicieni ce nu i-au acordat note maxime, cum ar fi I. G. Duca, pe de altă parte, s-a bucurat de aprecierea marelui istoric Nicolae Iorga, care avea să afirme că intervențiile Mariei au adus țării prietenii valoroase, iar I.I.C. Brătianu a mărturisit că nu le-ar fi putut obține și a recunoscut că „*Maria a reușit în câteva zile ceea ce politicienii n-ar fi reușit într-o lună întreagă*”.¹¹

În momentul ajungerii la Paris – 6 martie 1919 – regina a fost primită cu mare simpatie de către opinia publică și de către diplomați, fiind cunoscute curajul și rolul său din Marele Război dar și faptul că era un simbol al rezistenței antigermane în Estul Europei. Astfel, la conferința de presă și-a pledat cauza vorbind despre problemele țării sale din timpul conflagrației mondiale, când au trebuit să facă față atât spoliierii germane cât și nenumăratelor compromisuri pe care cu toții, nefăcând excepție nici Regalitatea, au fost nevoiți să le facă. În aceeași conferință de presă nu a uitat să aducă mulțumiri SUA pentru ajutorul substanțial adus Europei în general, inclusiv României, în particular. Cu simțul său ascuțit de om politic, regina a reușit, cu eleganță, să facă referire la faptul că dorea să-și susțină cauza țării sale chiar în fața lui Georges Clemenceau. Apoi, în data de 7 martie 1919, a avut loc audiența la Georges Clemenceau, unde regina a fost întâmpinată de către mareșalul Foch, cu onoruri militare. G. Clemenceau – bătrânul „tigr” al Franței – a fost cucerit de franchețea de care a dat dovadă Maria, de felul cum a pledat și a apărât cauza României în fața lui în ceea ce privește stabilirea frontierelor conform alianței din 1916, când țara noastră a lăsat neutralitatea deoparte, alăturându-se Antantei în război, acesta schimbându-și radical atitudinea după această vizită. Cât a stat în capitala Franței a participat la diverse evenimente culturale care au reușit să o facă să apară pe prima pagină a cotidienelelor pariziene. A organizat recepții unde a invitat prieteni ai țării noastre: români stabiliți în Franța, membrii delegației române la Conferință. Printre marile personalități întâlnite la Paris, s-a numărat și președintele SUA, Woodrow Wilson. Mărturia care ne-a rămas de la această întâlnire este descrisă de autoarea cărții „*Făuritorii păcii. Șase luni care au schimbat lumea*”, scrisă de Margaret MacMikon, în care se prezintă eșecul întâlnirii dintre cei doi, în care președintele american nu a simpatizat-o pe regină, nefiind convins de argumentele sale, nici fermecat de șarmul ei. Conștientă de acest impediment în ceea ce privește misiunea sa asupra acestui lider, a încercat și a și reușit să

¹¹ Regina Maria, *Jurnal*, 7 martie 1919, Paris, ANR, Regina Maria, III/116, caiet XV, pg.138.

cunoască și să invite la diferite evenimente pe doamna Wilson și pe domnișoara Margaret Wilson.

De la Paris, regina a plecat la Londra, la invitația regelui George al V-lea, fiind întâmpinată la gară chiar de suverani, regele George împreună cu soția acestuia Maria Victoria (May), de oficialități engleze și de Joe Boyle. De la gară, suveranii și suitele lor au plecat la Palatul Buckingham, unde regina Maria a fost cazată într-un frumos și elegant apartament.

Într-un interviu acordat ziarului *Times*, regina, în aceeași manieră diplomatică și elegantă, s-a adresat poporului englez, enunțând anumite idei pe care nu putea să i le adreseze direct lui Lloyd George: *„Sper să trezesc interesul poporului dumneavoastră față de poporul meu. Voi englezii – pot să spun așa, deși sunt și eu englezoaică – aveți un fel aparte de a privi popoarele îndepărtate de pe continent, un fel de detașare superioară. Trebuie să vă interesați serios de problemele Europei și să înțelegeți cât de mult sunt legate interesele voastre de cele ale altor popoare.”*

La dineul oferit în onoarea ei de către lordul Curzon, secretar de stat pentru Afaceri Externe, Maria a reușit să prezinte cauza țării sale cât mai agreabil, își aduce ea aminte într-unul dintre jurnalele ei din acea perioadă: *„Nu m-am plâns niciodată, dar am insistat asupra suferințelor noastre din trecut și asupra sacrificiilor pentru a prezenta o imagine vie și a trezi simpatie, apoi am spus repede că trecutul este trecut și trebuie lucrat pentru viitor, dar pentru aceasta am nevoie de ajutorul lor pentru a șterge toate greșelile care s-au făcut. I-am făcut să râdă, dar i-am făcut și să le vină lacrimile în ochi și deseori am simțit că îi am de partea mea și că aceasta trebuie să aibă încredere în mine cu toată puterea”*.¹²

De asemenea, regina Maria i-a înlesnit lui I.I.C. Brătianu o întrevedere cu regele George al V-lea, *„spre a șterge orice resentiment care ar putea exista între el și englezi”*, întâlnire la care și-a asumat rolul de interpret, amintindu-și că franceza regelui George nu era foarte corectă și, în plus, știa că *„regele Angliei îl va înțelege mai bine pe eruditul prim-ministru al României prin filtrul vocii moderatoare a unei prințese engleze neintelectuale”*.¹³

La întoarcerea de la Londra, regina Maria s-a mai oprit câteva zile la Paris, fiind din nou pe prima pagină a ziarelor pariziene, prin activitățile pe care le-a avut:

¹² Ștefan Dinu: *„Regina Maria a României, diplomat la Conferința de Pace de la Paris”*, Revista culturală bilingvă „Orizonturi culturale italo-române”, nr.4, aprilie 2021, anul XI.

¹³ Ștefan Dinu: *„Regina Maria a României, diplomat la Conferința de Pace de la Paris”*, Revista culturală bilingvă „Orizonturi culturale italo-române”, nr. 4, aprilie 2021, anul XI.

a făcut donații pentru orfanii de război, a participat la gale caritabile, alături de I.I.C. Brătianu și diplomați români aflați la Paris. Astfel, popularitatea sa și a cauzei române a crescut, primind și vizitând artiști, pictori, oameni de litere dar și diplomați, invitată fiind și participând la diferite dineuri, spectacole, întruniri, conferințe, frecventând cercurile mondene, militare, culturale și filantropice.

De asemenea, a participat alături de doamna Wilson și domnișoara Margaret Wilson la „*Atelier du blessé franco-américain du Grand Palais*”, fondat în ianuarie 1918 de către Doamna Nelson Cromwell, loc în care sute de răniți au fost îngrijiți și recuperați.

Voiajul reginei noastre la Paris și Londra din martie-aprilie 1919 a dus la o schimbare radicală a imaginii României la Conferința de Pace. Șarmul și frumusețea Mariei i-au cucerit pe toți, de la prim-ministru la cetățeanul de rând. Niciodată România nu beneficiase de o presă mai binevoitoare, iar problemele românilor ce se discutau în cadrul Conferinței de Pace, de o vizibilitate mai mare. Întrucât Curțile Regale Europene nu puteau să joace un rol activ în politică, rolul jucat și curajul reginei Maria la negocierile de la Paris trebuie admirat și apreciat.

Din „*regină soldat*”, karma Mariei a vrut să se transforme în „*regină diplomat*”, secondată fiind de o diplomatie românească ce a reușit, în cele din urmă, să beneficieze de oportunitățile oferite de întâlnirile și discuțiile suveranei României, obținând astfel de la „*cei patru mari*” ceea ce au urmărit: recunoașterea internațională a României Mari.

În jurnalul său referitor la acea vizită neoficială la Paris, regina consemna: „*Simțeam că făcusem tot ce mi-a stat în putință, bazându-mă în întregime pe intuiție. Mă străduisem să înțeleg situațiile, să lupt cu greutățile, uneori chiar cu ostilitatea, în intenția de a atenua orice prejudecată împotriva României. Am prezentat nevoile și aspirațiile poporului meu. Am pledat, am explicat și am frânt nenumărate lănci în apărarea lor. Am dat țării mele o imagine vie*”.¹⁴

Mădălina Gavrea

¹⁴ Ștefan Dinu: „*Regina Maria a României, diplomat la Conferința de Pace de la Paris*”, Revista culturală bilingvă „Orizonturi culturale italo-române”, nr.4, aprilie 2021, anul XI

CAZUL DE SPIONAJ SOVIETIC „FRAȚII FLEMMER” (1926-1936)

Cazul fraților Mișa și Alexander Flemmer, din perioada 1926-1936, este unul dintre cele mai complicate în care s-au duelat informativ, prin combinații, jocuri operative și penetrări reciproce, Serviciul „S” (secret) al Armatei Române, Direcția Poliției și Siguranței Generale din România, *British Intelligence Service*, *Abwehr*-ul german și sovieticii de la GPU.

Cei doi frați erau de origine germană, din Odessa, locuiau la Chișinău împreună cu tatăl lor, de profesie medic dentist. În capitala Basarabiei, familia Flemmer avea o poziție de prim rang și de mare interes informativ, bătrânul Flemmer fiind conducătorul *coloniei germane* din Chișinău.

În toamna lui 1926, când Alexander Flemmer tocmai terminase liceul, Mișa, fratele mai mare, i-a mărturisit lui Alexander că lucrează ca *agent recrutor* pentru Siguranța română dar, în realitate, a fost recrutat de *Serviciul sovietic de spionaj* (GPU) de la care a primit sarcina să desfășoare activitate în România.

În acea toamnă Mișa și Alexander au trecut clandestin Nistrul și s-au întâlnit pentru a primi instrucțiuni la Tiraspol cu șefii locali ai GPU. După recrutare și instruire, folosind calitatea de membru al comunității germane din Basarabia, Alexander Flemmer devenit „Tamarin” a fost trimis de GPU la Dresda să urmeze Institutul de Silvicultură. Însă sarcina sa reală era să se infiltreze în cadrul diverselor organizații din exil ale rușilor antisovietici și în special în organizația „Frăția Dreptății Ruse”/BRP și ROVS/„Liga Militară Rusă”, pentru a afla sursele de finanțare ale acestora, a identifica rețelele lor informative din Europa Centrală spre Uniunea Sovietică etc. În scurt timp, „Tamarin” era perceput ca fiind un antisovietic demn de încredere și cu acces la elita emigrației ruse din Vest, între care: Prințul Obolensky, Prințul Galițin, generalul Charles Potoțki, generalul Skaron, generalul Domarev, generalul Liven etc.

De la Dresda, Alexander Flemmer, „studentul” român etnic german efectua des servicii de curierat și legătură pentru *serviciul sovietic de spionaj* la Berlin, Paris, Varșovia, Riga, București, Chișinău, Odessa, Kiev, Tiraspol, unde se întâlnea cu agenți și informatori ai GPU, cărora le livra informațiile culese din rândul emigrației rușilor antisovietici și de la care primea noi sarcini informative.

În anul 1931, Alexander Flemmer a primit sarcină de la organele sovietice de informații să se stabilească la Berlin. Centrul GPU de acolo era coordonat de un anume Kern, care reușise performanța să fie în același timp și rezident al... *Intelligence Service*!

Celălalt frate, Mișa Flemmer, dirijat de GPU și-a continuat activitatea de spionaj în România ca „agent” al structurilor române de informații. El și alți etnici germani și „basarabeni” au reușit să penetreze structurile locale ale Inspectoratului de Siguranță din Basarabia (condus de Zaharia Husărescu), dar și pe cele militare din zona de operare a Centrelor informative „A” (Cernăuți) și „B” (Chișinău) ale Marelui Stat Major al Armatei Române. Mișa își crease o mare reputație în domeniu, el avea la activ zeci de cazuri rezolvate contra „spionajului sovietic”, rețeaua sa de informatori fiind una dintre cele mai bune pe care Siguranța Generală română o avea pe spațiul URSS. Palmaresul impresionant a făcut ca Mișa să lucreze direct și cu „rezidențele” *Intelligence Service* și Biroului II-francez în România, cu care partea română coopera și conlucra contra acțiunii subversive sovietice.

Conform unor *note informative*, Mișa Flemmer era printre puținii „funcționari” români care puteau trece clandestin frontiera în URSS și se întorcea cu „tolba plină de secrete”. În mediile specifice din Basarabia și la București circulau adevărate legende despre faima acestuia, „patrurile sovietice nu-l puteau prinde, deși se străduiau de zor”. Poziția sa a fost atât de abil clădită încât *serviciul sovietic de spionaj* „a mers până acolo încât și-a împușcat proprii agenți pe frontieră” sau „a făcut ca întregi rețele de spionaj sovietic să cadă în mâna organelor române de contraspionaj” numai pentru a-i consolida *legenda*, lăsând să se creadă că totul era doar meritul lui... Mișa Flemmer. El întreținea legături cu ofițeri bine poziționați în structurile române de informații militare: colonelul Tudose, maiorul Tarlev, maiorul Chirciu, „maiorul” Niky Ștefănescu – care din anul 1932 a preluat conducerea Secției de Contraspionaj a Serviciului Secret al Armatei Române. Ca urmare a „meritelor” sale, Mișa Flemmer ajunsese aproape de Mihail Moruzov, șeful Serviciului Secret al Armatei Române, dar și în legătura „colonelului” Victor Bogomolet, rezident al *Intelligence Service* și șef local al *Serviciului de Informații despre Rusia sovietică și Contrainformații despre refugiații ruși*. Serviciile britanice și cele franceze de informații aveau rezidențe în țara noastră pe frontiera comună cu Uniunea Sovietică deoarece ele cooperau și conlucrau cu cele române împotriva acțiunii subversive sovietice.

În anii 1929-1930, când sistemul național de informații din România a fost reformat și Siguranța statului a cedat militarilor atribuțiile informative pe spațiul extern, GPU a decis ca cele două linii informative reprezentate de Frații Flemmer să facă joncțiunea în România. Alexander Flemmer urma să se infiltreze în rețeaua informativă a lui Victor Bogomolet și să-i câștige încrederea prin „informațiile” furnizate de... *serviciul sovietic de informații*.

Se miza că Bogomolet, despre care sovieticii știau că este bun prieten cu Mihail Moruzov, va recomanda ca Alexander Flemmer să fie adus la București și infiltrat să lucreze pe lângă Moruzov la „sediul central al Serviciului S”. Situație în care frații Flemmer, prin ghidajul GPU, urmau să controleze operațiunile structurilor informative române și a celor aliate lor în „problema antisovietică”.

În anul 1931, la Berlin, agentul dublu Kern a primit sarcină să-l introducă pe etnicul german „Tamarin” (Alexander Flemmer) în rețeaua informativă britanică din Europa Centrală și de Est, sens în care i-a făcut cunoștință cu „colonelul” englez Victor Bogomolet. Având o asemenea „recomandare”, Alexander a câștigat repede încrederea lui Bogomolet și prin acesta și a lui Mihail Moruzov. Alexander afirma că „Bogomolet știa să stoarcă de la mine totul fără ca eu să pot afla ceva de la el. Este unul dintre cei mai inteligenți oameni pe care i-am întâlnit”.¹ Prin Victor Bogomolet, Alexander Flemmer a făcut cunoștință cu un anume Nedeliov, despre care cei din „Frăția Dreptății Ruse” i-au spus are „un grad mult mai mare la englezi decât Bogomolet”.²

La Berlin, „studentul” Alexander Flemmer a stabilit că „omul” lui Victor Bogomolet era baronul Holm, care deținea o importantă poziție în cadrul emigrației rușilor albi. De la acesta Alexander a aflat că Bogomolet avea legături strânse cu francmasoneria, Holm găsise în casa din Berlin a lui Bogomolet două insigne cu zvastică care aveau colțurile îndoite invers zvasticii germane. Așa că pentru GPU se deschisese noi posibilități de penetrare în Occident.

Prin Victor Bogomolet, care în anul 1932 a fost mutat la Varșovia ca rezident al *Intelligence Service*, Alexander Flemmer l-a „cunoscut” pe Nicolae Cociubei („Prințul”), care „locuia” la Hamburg și făcea parte din „tabăra legitimiștilor” (vechiul regim)³. Cociubei era un vechi agent care lucra cu Serviciul S român, dar și cu francezii de la Biroul II și cu *British Intelligence Service*. La un moment dat, Mihail Moruzov și Victor Bogomolet au plănuț ca Nicolae Cociubei

¹ ASRI (Arhiva Serviciului Român de Informații), D, dosar 7156, dosar 4702, *passim*.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

să preia conducerea filialei din Berlin a organizației „Frăția Dreptății Ruse” (BRP), dar planul a fost abandonat deoarece agenții Serviciului „S” român au reușit să stabilească faptul că baronul Holm era informator al GPU⁴.

După venirea lui Adolf Hitler la putere în Germania, Serviciul „S” român a intrat în posesia unor informații conform cărora *organele sovietice de informații* aveau ca sarcină să compromită Serviciul „S” al Armatei Române față de aliații săi britanici și francezi, provocând prin rețeaua Fraților Flemmer o colaborare „românească” cu Serviciul de informații al armatei germane (*Abwehr*), urmărind ca ambele servicii să fie atrase și să activeze în spațiul URSS, prin frontiera Nistrului, utilizând în rețea *coloniști germani* din sudul Ucrainei.

Sens în care Alexander Flemmer a părăsit Berlinul și a sosit la București⁵, urmând a fi introdus în Serviciul „S” român unde să joace rolul unui așa-zis „oficial” al lui Mihail Moruzov în relațiile Serviciului „S” cu serviciile germane de informații (*Abwehr* și *Gestapo*) și interesele acestui stat în România, totul „sub controlul GPU”. El avea sarcina să reprezinte organizațiile rușilor din exil (BRP și ROVS) în colaborarea informativă antisovietică cu *Serviciul* condus de Mihail Moruzov, iar „prin relațiile cultivate în Germania și colonia germană din Basarabia și București” să facă legătura cu cercurile minorității germane din România pentru a identifica și informa GPU cu privire la infiltrarea serviciilor speciale germane în țara noastră.⁶ Apoi, când considera GPU, contraspionajul sovietic urma să efectueze „numeroase arestări în rândul agenturii româno-germane” și să organizeze un proces la Moscova cu „răsunet” internațional în care statul sovietic să evedențieze colaborarea între cele două servicii de informații „imperialiste” spre a se dovedi opiniei publice internaționale că „regimurile politice extremiste” din România și Germania întreprindeau de comun acord o „campanie de agresiune contra statului sovietic iubitor de pace”, că deși declară oficial că face parte din „alianța franco-britanică, în realitate, România „uneltește contra acestei alianțe” alături de Germania hitleristă, acțiune care urma să provoace și daune relațiilor de cooperare și conlucrare informativă între Serviciile române de informații și cele ale statelor occidentale „aliat”.

Analști ai Serviciului „S” român apreciau că planul celor de la GPU „trebuia să aibă șanse de succes”, întrucât se reușiseră unele tratative cu Otto

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ ASRI, D, dosar 7156, *passim*.

Hirsch, consulul Germaniei la Chișinău, cu prof. Seibler din Chișinău și alți intelectuali germani din Basarabia.

Mișa Flemmer primise și el ordin de la GPU să se pregătească pentru mutarea de la Chișinău la București, i s-a indicat ca în locul său la Centrul de informații „B” (Chișinău) să-l introducă pe agentul sovietic Ivan Antonovici. GPU făcea presiuni prin *agentură* pentru ca ambii frați Flemmer să fie introduși cât mai aproape de Mihail Moruzov.

Astfel GPU reușise o vastă operație de penetrare și influență în aparatul european informativ în cadrul căruia cooperau și conlucrau pe *profil antisovietic* servicii de informații din România, Marea Britanie, Franța, Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia și Țările Baltice.

Dar „ulciorul nu merge de multe ori la apă”. Încă din anul 1931, Mihail Moruzov și Victor Bogomolet au sesizat că ceva nu era în regulă la Berlin cu rețelele informative din rândul emigranților ruși antisovietici. „Bogo” începuse să-l bănuiască pe Alexander. Contraspionajul român și-a unit efortul cu serviciul britanic de informații pentru a penetra rețeaua de spionaj sovietic a fraților Flemmer, care avea centre la Berlin, Paris, Varșovia, Riga, Kiev, Tiraspol, Odessa și București. În noaptea de 6/7 septembrie 1932 unul din curieri, un anume Ștefan (Steopa) Brazuli, utilizat și de frații Flemmer, a picat în plasa întinsă de Serviciul „S”(ecret) român. Brazuli a fost anchetat de însuși Ioan Lissievici, pe atunci comandantul Centrului informativ „A” al Marelui Stat Major al Armatei Române. Mărturisirile lui Brazuli au făcut ca de caz să se ocupe personal Mihail Moruzov, ajutat de Niky Ștefănescu (șeful Secției Contraspionaj), lt.-col. Gh. Cosma (noul șef al Centrului „A”), maiorul Tarlev, dar și cu „asistența” britanicilor în persoana lui Victor Bogomolet și a „agentului rezident” Archie Gibson. S-a stabilit că Brazuli, conspirativ *Bucovski*, fusese trimis de centrala GPU din Harkov să-i convingă pe ceilalți membri ai familiei sale, rămași la Soroca, să lucreze pentru GPU (unul din membrii familiei Brazuli fusese prefect la Chișinău).

După ce s-a întocmit o listă cu persoanele suspecte indicate de Brazuli, Serviciul „S” român a trecut la recrutarea lui Alexander Flemmer, operație de care s-a ocupat maiorul Tarlev, coordonat de Niky Ștefănescu. Nu cunoaștem amănunte, dar rezultă că manevra „a reușit deplin”. Curând, Mihail Moruzov și aliații britanici au reușit să aibă o imagine clară asupra „catastrofei”, fiind identificați agenții principali sovietici despre care s-a stabilit că erau coordonați de comisarul Lev Nicolaevici Zilkonski, zis Zottov, de la Centrala GPU din

Odessa. În afară de penetrările sovietice în cadrul serviciilor române și a celor britanice de informații, s-a stabilit că GPU reușise să penetreze inclusiv rețelele informative ale atașatului militar francez în România, Cury.

Serviciul „S” român și *Intelligence Service* au căzut de acord să nu destructureze rețeaua sovietică de spionaj, ci să o penetreze în vederea controlului și influențării ei, cu atât mai mult cu cât în anul 1934 s-a deschis Legația sovietică din București și mare parte din aparatul sovietic de spionaj a fost acoperit diplomatic în cadrul acestei reprezentanțe. Victor Bogomolet a fost retras din România (la Paris), el anunțându-l pe Mihail Moruzov că a demisionat din *Intelligence Service*, astfel că „rețeaua din Est” a *Intelligence Service* a fost preluată de William Henry Heady, sosit în acest scop de la Paris.⁷

Continuând cercetările în caz, evaluările contraspionajului român arătau că pagubele create de spionajul sovietic erau foarte mari și greu de controlat, așa că s-a recomandat lichidarea rețelei sovietice de spionaj.

Astfel că la sfârșitul anului 1934, rezidența GPU din cadrul Legației sovietice din București nu-și putea explica de ce planul urzit cu atâta trudă pentru cei doi frați Flemmer nu mai înainta. Bucureștiul trăgăna în a-și da acceptul ca aceștia să fie aduși la Centrala Serviciului „S”, răspunzându-se că „este nevoie de ei în Basarabia”.

Cum nu era timp de pierdut, Serviciul „S” a trecut la contraatac, dar cu grijă căci trebuiau menajate unele surse sovietice recrutate între timp de partea română. Planul contraspionajului român a prevăzut „disparația” unei serviete cu documente secrete de la sediul Central al Serviciului „S”, care să parvină GPU, bineînțeles fapta trebuia să fie meritul lui Alexander Flemmer. În paralel, Niky Ștefănescu l-a instruit pe Alexander Flemmer să comunice GPU că în urma acestei dispariții poziția lui Mihail Moruzov a început să se clatine la București și că urmează să fie înlocuit de Niky Ștefănescu, că prin urmare GPU va trebui să își concentreze acțiunea pe viitorul șef al Serviciului „S”, în speță Niky Ștefănescu.

Alte detalii nu reies privind membrii acestei vaste rețele de spionaj sovietic, dar cert este că Serviciul „S” și Mihail Moruzov, sub coordonarea Marelui Stat Major al Armatei Române, au încercat să limiteze pe cât posibil pagubele produse sistemului de siguranță din Basarabia și au cerut Siguranței să ia măsurile necesare. Probabil că și ampla reorganizare în anul 1934 a

⁷ Keith Jeffery, *MI 6: The History of the Secret Intelligence Service, 1909-1949*, Ed. Bloomsbury, 2010, London.

Serviciului „S” să fi fost provocată de acest caz de spionaj sovietic cu ramificații internaționale.

Rezultă că rețeaua sovietică de spionaj a fraților Flemmer a fost „controlată și închisă” de Mihail Moruzov abia în anul 1936. Presa vremii s-a ocupat de caz și nu-și putea explica unele „disparații misterioase”, se afirma că „frații Mișa și Alexander Flemmer, fiii medicului dentist cu același nume, au dispărut din luna iulie 1936, alături de Alex Konitska, Welvel Banditer, Gersul Trachman etc.” (conspirative ale unor agenți ai Serviciului „S”).⁸

Inclusiv comandantul Corpului 3 Armată din Basarabia, generalul Petre Cănciulescu, era contrariat de faptul că nu putea să explice „disparația subită a unor informatori ai Biroului de Informații al Marelui Stat Major din Chișinău”.

Deosebit de interesantă pentru caz este și declarația lui Aurel Anghelescu, secretar în Serviciul „S”, care anchetat în decembrie 1940 a declarat că Alexander Flemmer a fost recrutat de Mihail Moruzov încă din anul 1926 (!), ca „recrutor de informatori”, dar că între timp acesta devenise *agent dublu*.⁹

„Cazul Flemmer” a fost unul decisiv atât pentru Serviciul Secret, cât și pentru tot sistemul de siguranță națională din România acelor vremuri. De aceeași părere este și istoricul britanic Keith Jeffery, care în lucrarea sa despre „MI6” arată că la Londra centrala SIS (*Secret Intelligence Service*) a pus mare preț pe rapoartele informative venite prin rețeaua fraților Flemmer. Dar că în octombrie 1935 Mihail Moruzov l-a pus la curent pe maiorul Montague Chidson, șeful stației SIS la București, cu privire la penetrările făcute de GPU în rândurile rețelelor românești și britanice și că i-a arestat pe frații Mikail și Alexander Flemmer, care lucraseră și cu Harold Gibson (rezident al SIS la București până în anul 1931, când a fost mutat la Riga).

Mihail Moruzov i-a prezentat lui Chidson dovezile că frații Flemmer erau agenți ai OGPU. Ar fi voit să-i judece, dar un proces public ar fi fost de natură să deconspire relațiile apropiate de colaborare existente între Serviciul „S” român și *Secret Intelligence Service* (MI6). Așa că Moruzov a propus britanicului varianta suprimării celor doi frați. Însă Montague Chidson l-a rugat pe Mihail Moruzov să mai aștepte până ce va verifica personal dovezile aduse de el. Rezultatul verificărilor a fost un șoc pentru britanici. Stewart Menzies,

⁸ ASRI, D, dosar 7156, *passim*.

⁹ *Ibidem*.

atunci adjunct la SIS, l-a retras din post pe Montague Chidson. Archie Gibson, fratele lui Harold, preluând conducerea stației SIS la București.

Conform lui Keith Jeffery, odată cu pagubele create de către *afacerea Flemmer*, rolul stației SIS de la București pe frontul antisovietic a scăzut semnificativ după anul 1936.¹⁰

Dar între timp și contextul internațional se modificase. Mihail Moruzov aprecia că stația SIS în România nu mai era de mare actualitate pentru partea română, devenind chiar o vulnerabilitate, în condițiile în care Marea Britanie nu mai era în măsură să asigure garanțiile de securitate cerute de România în fața unor potențiale agresiuni venite din partea URSS și Germaniei naziste.

Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei

¹⁰ Keith Jeffery, *MI 6: The History of the Secret Intelligence Service, 1909-1949*, Ed. Bloomsbury, 2010, London.

JURNALIȘTI ȘI SPIONI: TRIPLETA IULIU GIURGEA, FERENTZ VESZI ȘI EDUARD KRISER (1914-1916)

Izbucnirea conflictului european în 1914 a impus, în România, întărirea măsurilor de siguranță la nivel național. Instituțiile de stat și marile companii din ambele tabere aflate în conflict – Antanta (Imperiul Britanic, Franța și Imperiul rus) și Puterile Centrale (Imperiul german, Imperiul austro-ungar și Imperiul otoman) – și-au trimis reprezentanți în statele neutre, atât pentru a achiziționa produse și echipamente, cât și pentru a influența opinia publică să adere la cauza blocului politico-militar respectiv. Pe acest fond, presa scrisă, singura disponibilă la nivelul tuturor straturilor sociale și capabilă să creeze curente de opinie semnificative, a fost monitorizată cu atenție de Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale (DPSG), fiind vizată, în cazul fiecărei publicații relevante, o gamă largă de aspecte de interes - de la proprietar, membrii redacției, articolele publicate și până la finanțare și interesele urmărite.

O notă redactată de agentul de siguranță nr. 28 informează la 2 octombrie 1914 că ziarul „Adevărul” a avut ca angajat un tânăr supus austro-ungar care semna articolele Giurgea-Bradu. Totuși, după un timp, acesta a fost concediat „*pentru ideile sale austrofile*”.¹ Se zvonea că ar fi fost surprins în timp ce telefona la redacția cotidianului „Az Est” din Budapesta, unde era corespondent și dădea informații nereale din România. După incident, Giurgea a rămas doar corespondent al ziarului ungar, însă cunoscătorii se întrebau dacă nu cumva e suspect. Agentul nr. 13 este ferm când scrie, la 2 februarie 1915, că Giurgea „*face spionaj la noi pentru țara lui*”.² Nu se sfia ca în public să afirme că românii „*nu vor lua Transilvania niciodată*”³, deoarece regiunea va deveni autonomă în cadrul Ungariei. Se părea că Giurgea era doar un pion și că «scuturat» bine va dezvălui „*pe un adevărat spion periculos*”⁴, considera agentul nr. 13. În continuare, timp de o lună, individul este supravegheat și la finalul intervalului un alt agent de siguranță, nr. 2, a constatat că ardeleanul era în relații cu un coleg de breaslă din Ungaria, Ferentz Veszi, care „*face un întins*

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), fond Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale (în continuare: DPSG), dosar 610/1915, f. 2.

² Ibidem, f. 3.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

spionaj aici”.⁵ Un agent român din Transilvania l-a descris pe Giurgea că „*face pe marele român*”⁶, însă la București frecventează numai medii maghiare și distribuie numai presă ungară. Alături de Giurgea și Veszi au mai fost identificați Andrei Popescu și Vaida Armin, toți fiind considerați „*cei mai aprigi agenți*”⁷ ai atașatului militar austro-ungar la București. Acesta le-a trasat sarcina de a spiona pregătirile militare ale României și, mai ales, cele desfășurate la granița cu monarhia dualistă. Pe baza informațiilor obținute, agenții au afirmat că România va intra cu siguranță în război contra Imperiului, însă nu foarte curând. Bine încadrați informativ, cei patru se făceau că nu se cunosc atunci când se întâlneau pe stradă sau în alte locuri publice, însă au fost documentați de agentul de siguranță nr. 21 în timpul reuniunilor secrete de la reședința atașatului militar.

La 7 septembrie 1915 apar primele date de cunoaștere despre Iuliu Giurgea. Născut la Brad, județul Hunedoara, a urmat liceul român din Brașov, însă nu l-a absolvit și nici nu a avut referințe bune. S-a angajat corector la ziarul „Tribuna” din Arad și i s-a cerut să încheie un contract prin care să-și asume răspunderea în fața justiției ungare pentru articolele împotriva cărora s-ar fi deschis proces. „*În Ungaria – se menționează în notă – ziarele românești erau nevoite să-și angajeze câte un redactor răspunzător plastron, pentru a împiedica astfel ca adevărații publiciști să fie toți trimiși la închisoare*”.⁸ Urmarea a fost că în procesele intentate ziarului românesc, Giurgea a fost condamnat la două-trei luni de închisoare. Totuși, în redacție avea reputația unui om „*lipsit de caracter*”⁹, deoarece în timpul proceselor a încercat să șantajeze ziarul cu amenințarea că va denunța adevărații autori ai articolelor. În martie 1912 „Tribuna” s-a desființat, iar Giurgea a plecat în România, unde s-a angajat la „Adevărul”. Ulterior, fără a fi foarte clar cum, a ajuns corespondent al ziarului ungar „Az Est” și agent pentru desfacerea ziarelor budapestane la București. Avea legături cu jurnaliști unguri care veneau la București, dar și cu comerciantul Eduard Kriser, „*care întreține legături strânse cu toate cocotele din Budapesta*”.¹⁰ În mediile românilor ardeleni aflați în București nu era bine văzut și nici el nu-i frecventa prea des. „*Face impresia că vine numai ca să afle ce se discută între ardeleni și să afle ce știu acești ardeleni despre măsurile*

⁵ Ibidem, f. 6.

⁶ Ibidem, f. 16.

⁷ Ibidem, f. 15.

⁸ Ibidem, f. 26.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem, f. 27.

militare ce se iau în România”¹¹, era părerea acestora despre el. În concluzie, nu era un om de încredere, chiar dacă era român, și nici nu era recomandat pentru a fi utilizat de către autoritățile de la București în cine-știe-ce acțiune în rândul românilor din Transilvania. În luna septembrie 1915, Brigada I Informațiuni și Controlul Străinilor a înaintat un raport despre obiectiv, considerându-l *„cu totul devotat pentru interesele ungare”*.¹² Printre altele, a fost văzut intrând de mai multe ori la baronul Taxis, consulul Vienei la București, un alt cunoscut lider de rețele informative în spațiul românesc. Giurgea a fost încadrat informativ permanent și trecut pe tabelul de suspecți.

Nimic suspect după această dată și, surprinzător, nu a fost reținut de DPSG la 14-15 august 1916, în contextul intrării României în război, odată cu ceilalți aflați pe „lista neagră”. Mai mult, la 20 august 1916, un agent de siguranță îl semnalează că merge pe la terase, adună gură-cască în jurul lui și *„comunică știri despre mersul armatei noastre. Vorbește despre cei arestați de poliție și despre răniții și morții care îi are armata de operațiuni”*.¹³ Eroarea este imediat remediată și ziaristul este reținut de autorități și internat la Domnești. Ca orice jurnalist se simte ofensat de acțiunea forțelor de ordine și își exprimă nemulțumirea în scris. Se consideră victima unui denunț *„întemeiat pe o confuzie”*.¹⁴ Afirmă că a înaintat o listă de oameni *„în locul cărora eu pătimesc fără vină”*¹⁵ și cere o anchetă care să-i redea libertatea. Într-un al doilea memoriu (31 august 1916) cere punerea rapidă în libertate, căci *„veșnicul stigmat de a fi pușcăriaș fără vină”*¹⁶ merită remedierea unei erori al cărei subiect se consideră. La 19 octombrie 1916 este interogată oficial și declară că este născut la 26 decembrie 1885 în comuna Brad, are ocupația de scriitor, cunoscător al limbilor engleză, franceză, germană și maghiară, a absolvit liceul din Brașov și Academia de Comerț din Leipzig, Revine cu un nou memoriu la 21 octombrie 1916 și afirmă între altele, în legătură cu Veszi, că *„n-am avut nici o relație cu el, nici nu știam cu ce se ocupă”*.¹⁷ Părerea autorităților nu a fost aceeași, așa că sejurul s-a prelungit. Nu știm până când, dar nu foarte mult, căci la retragerea autorităților în Moldova este lăsat liber.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem, f. 28.

¹³ Ibidem, f. 39.

¹⁴ Ibidem, f. 40.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem, f. 45.

Totuși, Giurgea a renăscut din cenușă după Războiul de Întregire. Și-a făcut rost de o patalama de victimă, fiind internat de autoritățile germane de ocupație într-un lagăr prin 1917. N-a mai scris mult, deși a colaborat la reviste precum „România nouă”, „Banatul”, „Universul literar”, „Țara noastră”, „Familia” ș.a. S-a specializat în traduceri din limba engleză și peste 60 de volume au apărut în limba română datorită lui. Între autorii traduși se numără Upton Sinclair, W.S. Maugham, Lloyd C. Douglas, A.J. Cronin și Rudyard Kipling. Din banii adunați a făcut donații în localitatea natală, fiind considerat unul dintre ctitorii bisericii ortodoxe cu hramul „Adormirea Maicii Donului” din Brad. Nu a trăit mult peste vârsta de 60 de ani și la 26 martie 1948 a decedat în București.

Amicul său Ferentz Veszi este prezentat ca aflându-se în București într-o notă informativă în ultima zi a lunii ianuarie 1915. Este cazat la Hotel Continental din Capitală și s-a declarat de profesie ziarist. *„A colaborat la cel mai șovinist ziar din Budapesta, „Pesti Hirlap”, dar acum este corespondent pentru „Az Est”*¹⁸, menționează agentul care a întocmit nota. Și-a motivat venirea la București pentru a înființa o societate internațională cu scopul de a obține date despre prizonierii austro-ungari din Rusia și Serbia și a le înștiința rudele de acasă. Veszi a lansat ideea înființării unei societăți pentru ajutorarea prizonierilor din Rusia, însă autoritățile române nu au fost de acord ca sediul acesteia să fie la București. Până la jumătatea lunii februarie 1915 Brigada I Informațiuni și Controlul Străinilor a aprofundat cercetările și a aflat alte lucruri despre Veszi. Obiectivul său real era urmărirea unor români transilvăneni – Teodor Mihali, Nicolae Șerban, Teofil Dragoș – și transmiterea datelor către legația austro-ungară și detectivului ungar Gheorghe Cosma, aflat și el tot în Capitală. În mod special avea misiunea *„de a spiona acțiunea lui Teodor Mihali, deputat român în Transilvania”*¹⁹, considerat un formator de opinie extrem de influent în rândul conaționalilor. Între timp, agenții români au observat că ziaristul ungar se plimba seară de seară prin varieteurile din Capitală *„unde are cunoștințe printre cântărețele de care se servește în atingerea scopului ce urmărește”*.²⁰

Directorul general al DPSG, Ion Panaitescu, a analizat datele obținute de subalternii săi și a luat decizia corectă: *„raport din partea mea pentru expulzare*

¹⁸ ANIC, fond DPSG, dosar 320/1914, f. 7.

¹⁹ Ibidem, f. 11.

²⁰ Ibidem, f. 16.

către dl. Ministru.” Ministrul de interne, Vasile G. Morțun²¹, a fost și mai concis, la 1 martie 1915: „*Se va expulza*”. Opt zile mai târziu, guvernul a aprobat propunerea lui Morțun și Veszi trebuia să părăsească România. Din motive numai de DPSG știute, decizia nu a fost pusă în practică imediat. Ion Panaiteșcu a anunțat, la 3 aprilie 1915, că Veszi „*va sta în nelucrare până la noi dispozițiuni, din ordinul dlui ministru*”.²² Cine știe, poate omul deținea date mai multe și era indicat să fie supravegheat și exploatat informativ pentru a demantela mai mult din spionajul austro-ungar în România.

Agentul nr. 253 îl urmărește și constată că în cursul zilei de 4 mai 1915 s-a dus la Cafe Royal, unde s-a întâlnit cu Giurgea, iar după o oră de discuții s-a îndreptat spre Consulatul austro-ungar. Nici nu mijiseră bine zorii zilei de 5 mai 1915 când Veszi a părăsit hotelul și s-a dus la gară unde s-a urcat în trenul de 7.35 cu destinația Predeal și Ungaria.

Despre Veszi, veștile vin și din surse secundare. Un comerciant ungur din județul Trei Scaune a venit în România pentru a cumpăra porumb, vite și alte produse. El susținea punctul de vedere ungur că românii din Transilvania „*sunt lipsiți de patriotism unguresc*”²³, însă cei aflați sub arme „*luptă cu vitejie contra rușilor*”.²⁴ Întâlnindu-se cu Veszi, acesta i-a spus că România va intra în război contra Austro-Ungariei „*în scurtă vreme*”.²⁵ Concluzia sa era bazată pe comenzile făcute de armata română, astfel că în luna mai 1915 ieșirea din neutralitate era dată ca sigură. Evident, comerciantul nu și-a ținut gura închisă și a început să-și informeze partenerii de afaceri să nu se mai bazeze pe comenzile românești. De aici și până la DPSG a fost un pas mic, căci informatori existau în toate mediile.

La 6 iunie 1915, Veszi este analizat și dovedit că misiunea sa la București este „*pentru a face spionaj*”.²⁶ Informațiile utile erau obținute cu ajutorul artistelor provenite din Imperiul Austro-Ungar, dar și prin Giurgea și Eduard Kriser. În cercul său de relații a fost observat și subcomisarul Albanopol

²¹ Vasile G. Morțun (n. 30 noiembrie 1860, Roman – d. 30 iulie 1919, Broșteni, Neamț), publicist, deputat socialist (1888, 1891, 1894), trece la liberali (1899) și devine parlamentar PNL (din 1901). Este ministrul Lucrărilor Publice (martie 1907-decembrie 1910) și ministru de Interne (ianuarie 1914-decembrie 1916).

²² ANIC, fond DPSG, dosar 320/1914, f. 21.

²³ Ibidem, dosar 320/1914, f. 45.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem, dosar 610/1915, f. 17

din Prefectura Poliției Capitalei, cu care se întâlnea la Casino de Paris. În cele din urmă, după documentarea și exploatarea informativă până în cele mai mici amănunte, DPSG pune în aplicare decizia de expulzare. Toamna anului 1915 nu-l va mai prinde pe plaiurile mioritice pe jurnalistul Veszi, unul dintre agenții de informații ai guvernului din Budapesta.

Numitorul comun între Giurgea și Veszi a rămas Eduard Kriser, care făcea un du-te-vino de o parte și de alta a frontierei. La 9 martie 1916 un oarecare Constantin Petrovici vine la DPSG și scrie o declarație în care îl denunță pe Kriser. Acesta din urmă, nici mai mult, nici mai puțin, „i-a făcut propuneri directe să-i furnizeze informațiuni cu caracter militar privind deplasarea trupelor române în regiunile Predeal și Palanca”.²⁷ Brigada I Informațiuni și Controlul Străinilor a avut nevoie de o săptămână pentru a-l verifica pe recrutor. Așadar, a venit în România în martie 1915 la solicitarea lui Arnold Schanzer pentru a intermedia o comandă către armata română. Comanda viza 40.000 de găleți de apă, iar furnizori se găseau la Budapesta și Viena. În negocierile purtate cu colonelul Zamfirescu și generalul (r) Lambru, Kriser a făcut o bună impresie, iar cei doi l-au recomandat generalului Zaharia din Ministerul de Război, care a aprobat o comandă de 20.000 de găleți. La Budapesta comanda a primit aviz favorabil pentru export, însă nu în schimbul banilor, ci a 38 de vagoane de orz. Kriser revine la București cu propunerea și primește acordul pentru troc, apoi se deplasează la Viena de unde a expediat gălețile în România (iunie 1915). Ministerul de Război a înaintat o nouă comandă de 20.000 de găleți, însă la Viena s-au cerut în contrapartidă 20 de vagoane de benzină. Urmează noi negocieri la București și prin mijlocirea generalului Lambru s-a reușit finalizarea cu succes a afacerii. Întreaga afacere a fost evaluată la 208.000 lei, din care 10% a fost comisionul lui Kriser. În timpul periplurilor prin Capitală i-a cunoscut pe Ferentz Veszi – „pretins ziarist la *Pesti Hirlap*”²⁸ – și Iuliu Giurgea-Bradul, „care s-a dat drept ziarist la *Adevărul*”.²⁹ Cei trei petreceau prin tot Bucureștiul „având ca dame de consumație în special artiste de naționalitate ungară”.³⁰

Spre finalul anului 1915, la Budapesta, Kriser a fost căutat printr-un intermediar de Iohan Peter, fost antreprenor al restaurantului Frascati din

²⁷ Ibidem, dosar 1660/1915, f. 19.

²⁸ Ibidem, f. 35.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

București, care fugise din România fiind urmărit pentru faliment fraudulos. Peter îi cerea un ajutor material și i-a propus o întâlnire la Brașov. Comerciantul i-a trimis o sumă de bani, apoi s-a dus la Brașov. La întâlnire Peter i-a conflat că se află „în serviciul poliției secrete”³¹ și are de îndeplinit misiuni importante. Printre altele a fost însărcinat de un anume căpitan Wild să cumpere vite din România, să le treacă fraudulos în Ungaria, dar „să facă și serviciul de spionaj”.³² Pentru început, i-a propus lui Kriser să-l caute pe nepotul lui, Constantin Petrovici, care a făcut armata la Marele Stat Major și să-l exploateze informativ. Pentru legendare a primit de la căpitanul Wild un permis de export pentru 10 vagoane de grafit și 30 de vagoane de fier. Ajuns în București afaceristul s-a cazat și l-a contactat pe Petrovici, cu care a stabilit o întâlnire. La discuții i-a prezentat propunerea de a spiona, împreună cu instrucțiunile de a apela în orice problemă la Schanzer. Petrovici s-a arătat interesat de propunere, însă după ce s-au despărțit s-a dus, ca orice bun român, la DPSG. Liderii DPSG au analizat cazul și au luat decizia de a realiza un flagrant. S-a organizat o nouă întâlnire Petrovici – Kriser, în care primul a predat un plic cu „informații militare fictive”.³³ La ieșirea din local ambii au fost arestați, iar la percheziția lui Kriser s-a găsit plicul (pseudo)compromițător. Cât privește pe Arnold Schanzer, acesta era „binecunoscut la Direcțiune că ar face spionaj pentru austro-ungari”³⁴, fiind implicat în alte cazuri cu spioni, între care și Ferentz Veszi.

Cazul Eduard Kriser a fost analizat de premierul Ion I. C. Brătianu și ministrul de Război, care au decis expulzarea acestuia. La 19 martie 1916 Consiliul de Miniștri a legalizat hotărârea luată de premier și a semnat decizia de expulzare a spionului prins în flagrant delict. Alt tentacul al spionajului austro-ungar în România a fost „trășat”, bifând un nou succes în dreptul DPSG.

Dr. ist. Alin Spânu

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem, f. 36.

³⁴ Ibidem.

MEMORIE PROFESIONALĂ

DIALOGURI PROFESIONALE CU GENERALUL-MAIOR (R) VICTOR MARCU (I)

De câteva luni am început să lucrăm la acest proiect cu general-maior (r) Victor Marcu, ofițer cu vastă și îndelungată experiență în activitatea informativă, desfășurată în cadrul Consiliului Securității Statului și, apoi, al Departamentului Securității Statului (septembrie 1968 – decembrie 1989, pe profilele Contraspionaj Economic și Informații Externe), după care în Serviciul de Informații Externe și Serviciul Român de Informații (februarie 1990 – iulie 1995).

Ne-am orientat spre domnia sa având în vedere faptul că, prin responsabilitățile informative și funcțiile deținute, ultima de prim-adjunct al directorului Serviciului Român de Informații, este depozitarul unui mare volum de informații de interes, atât despre modul de organizare și funcționare a Serviciului Național de Informații după 1968, cât și în legătură cu o serie de evenimente și aspecte de interes pentru istoria recentă a României.

Aceste dialoguri profesionale își propun să se constituie într-o contribuție, din interior, la o mai bună cunoaștere și descifrare a unor mecanisme interne ale Serviciului Național de Informații, cu predilecție a celor controversate sau mai puțin descifrate de analiștii din exterior.

Ideea acestor dialoguri este mai veche, însă domnul general Victor Marcu a evitat exprimarea publică a unor opinii pe teme profesionale după ieșirea din sistemul informativ național. Am reușit, în sfârșit, să-l conving, contând în acest sens, evident, faptul că am fost colegi de promoție și de clasă în Școala de ofițeri de informații de la Băneasa și ne-a legat o îndelungată prietenie.

Personal, în cadrul acestor dialoguri profesionale am încercat, din perspectiva unui ofițer cu 36 de ani (1968 – 2004) de activitate informativă pe profilul Antidiversiune – Informații Interne/Apărarea Constituției, să-l stimulez pe domnul General Victor Marcu să ne prezinte opinii, puncte de vedere, comentarii privind teme și aspecte de interes.

Precizăm că abordările noastre s-au situat pe coordonate profesionale obiective, cu relevarea luminilor și umbrelor unor decizii strategice și tactice ale Serviciului Național de Informații din perioada în care am făcut parte din Sistem și cu respectarea eticii profesionale cu privire la protecția datelor și informațiilor care nu sunt destinate publicității.

Dialogurile noastre pe teme profesionale și privind evenimente din istoria recentă a României au fost realizate, pe cât posibil, cronologic, începând cu momentul intrării noastre în Sistemul informativ național.

Din păcate, plecarea accidentală și prematură dintre noi a generalului Victor Marcu a întrerupt lucrul la acest proiect, nereușind să acoperim decât un sfert din problematica preconizată.

Publicăm, totuși, textul dialogurilor profesionale realizate, deși parțiale, cu speranța că acestea conțin aspecte de interes pentru activitatea de informații, cât și pentru conturarea mai clară a personalității generalului maior Victor Marcu.

După această succintă exprimare de intenții, să pornim la drum!

V. Mălureanu: Domnule General Victor Marcu, vă propun pentru început să prezentați câteva aspecte biografice (obârșia, originea socială, studii și preocupări până la intrarea în Școala de ofițeri de informații). În ce mă privește, nu cred că mai este necesar, întrucât am inclus repere de acest gen în cărțile publicate și cu ocazia unor ieșiri în mass-media.

V. Marcu: La început vreau să stabilim modul de adresare. Ne cunoaștem de 57 de ani, am petrecut trei ani în Școala de ofițeri, în aceeași clasă și, așa cum ai spus, ne leagă o prietenie tot atât de lungă, suficiente argumente pentru a ne adresa ca între prieteni. Apoi, vreau să-ți mulțumesc pentru insistența ta în a avea acest dialog și cred că, la 33 de ani de la evenimentele din decembrie 1989 și 27 de ani de la ieșirea din Sistem, pot să-mi exprim opiniile pe teme profesionale, fără teama de a greși față de munca de informații și colegi. Dar să revin la întrebare. Despre obârșie ar fi multe de spus, deoarece m-am născut într-o familie și de la șapte luni am crescut în alta. Părinții adoptivi au fost oameni simpli și foarte muncitori, deci nici boieri nici intelectuali. M-am născut în comuna Ulmi, satul Matraca, la 28 iunie 1943, și am fost crescut de părinții mei adoptivi, Steliana și Constantin Marcu din comuna Moroeni, același județ Dâmbovița. Abia la 12 ani am aflat că nu sunt părinții mei biologici, când a trebuit să mi se oficializeze înfierea și să mi se elibereze Certificatul de naștere și consider că Moroeniul este comuna mea natală și nu m-am dezis niciodată de originea mea de moroenar. Este curios faptul că până atunci nimeni, dar absolut nimeni, nu mi-a spus că sunt un copil înfiat. Precizez că de acum voi vorbi despre familia adoptivă, începând cu străbunicul, clăcaș în comuna Moroeni care a primit două hectare de teren, în baza Legii agrare din 1864, abia în 1888, act de proprietate pe care îl dețin în original. Tata a fost și țăran și proletar, tăietor de lemne în pădure și apoi muncitor la Fabrica de cherestea din comună. După mutarea Fabricii la Poiana Țapului, nevoia l-a obligat să muncească pe diverse șantiere ce s-au deschis în sat, cum a fost cel pentru construirea hidrocentralei electrice Gâlma și altele. De gospodărie se ocupa mama în principal, iar tata doar când timpul îi permitea. Am avut o copilărie frumoasă și fără greutăți care să mă marcheze, aveam suficiente resurse pentru un trai cât de cât decent, dar să știi că de mic am avut responsabilități precise în gospodărie, responsabilități potrivite vârstei mele. Toți trei membri ai familiei știau ce au de îndeplinit în fiecare zi și, pot spune că, nu eram menajat din acest punct de vedere, tata fiind un om foarte ferm,

când sosea seara acasă făcea bilanțul zilei. De multe ori o necăjea pe mama când îi spunea că nu se vede ce a lucrat în acea zi.

Primele șapte clase le-am urmat în comună, clasele întâia și a doua cu tăbliță, unde am avut învățători și profesori extraordinari. Îmi amintesc cu plăcere de învățătorii Petrescu și Bănescu, profesoara de limba română Codreanu și profesorul de științe naturale Tucu Popescu sau profesoara de sport Chira Valeria, care a reușit să înființeze primul Cerc de aeromodelism din mediul rural. Nu știu de ce familia mea era considerată mijlocașă și ca să urmez cursurile liceului trebuia plătită o taxă. Neavând posibilități financiare suficiente, părinții au hotărât să urmez cursurile unei școli profesionale, pe cheltuiala statului cum spunea tata, după care cursurile liceului seral. Dar de la înscrierea pentru susținerea examenului de admitere la Școala profesională din Fieni, care funcționa pe lângă Fabrica de ciment, am început să întâmpin greutăți. Am avut surpriza neplăcută să aflu că nu mă pot înscrie fără adeverință de la Întovărișirea agricolă care tocmai luase ființă în comună, care să ateste că tata era membru al acesteia. În mare grabă tata s-a înscris în Întovărișire cu o pătrime de hectar și două oi și, cu adeverința primită, am reușit să mă înscriu. După trei ani de școală profesională, am început să lucrez în Fabrica de ciment din Fieni, convins fiind că voi urma și cursurile liceului seral. Dar și de această dată am întâmpinat refuz, pentru că nu aveam un an vechime în câmpul muncii. Și iată că, după patru ani, după examenul de admitere, am reușit să intru în clasa a 8-a de liceu, pe care l-am absolvit în 1965. Au fost patru ani foarte grei, cu un program de zi lumină. Dimineața la ora șase începeam munca până la orele 14.00, iar la 16.00 începeau cursurile la seral până la 22.00. Dar eram prea tineri ca să fim descurajați de greutăți, preocupările noastre erau cele potrivite vârstei. Profesorii aveau o atitudine înțelegătoare față de noi cei veniți la cursuri după muncă, dar intransigenți față de prezența la cursuri. De aceea, împreună cu colegii am stabilit că cine lipsește la o oră de curs, depune la fondul clasei 25 de lei, sumă destul de mare pentru acele vremuri, ceea ce a asigurat o frecvență foarte bună. Determinarea de a urma cursurile liceului și de a pleca mai departe îmi era inoculată de tata, care permanent îmi spunea că acasă nu am nici un viitor și trebuie să fac tot ceea ce depinde de mine pentru a-mi asigura o viață cât mai bună, mai pe înțeles că este mai ușor creionul decât târnăcopul. Am terminat liceul și a venit momentul adevărului, să susțin examenul de maturitate, cum se spunea atunci, cu absolvenții liceului teoretic de la Pucioasa. Cum crezi că m-am simțit atunci când am aflat că vom da examen în

fața aceleiași comisii de examinare, noi de la seral cu cei de la cursurile de zi? Dar toate au trecut și iată că acum stăm de vorbă despre trecutul nostru profesional și nu numai.

V. Mălureanu: În timp ce eram elev la liceu în clasa a X-a, a avut loc Plenara CC al PMR din 15-22 aprilie 1964, care a adoptat o hotărâre a României împotriva strategiei de integrare economică a sistemului comunist, lansată la Moscova (cunoscutul Plan Valev). Această decizie, consacrată ca Declarația din aprilie 1964, a reprezentat o veritabilă declarație de independență, care a marcat semnificativ evoluțiile politice interne și externe ale țării noastre. Cum ai perceput acest moment și, în general, cum apreciezi procesul de liberalizare internă, de îndepărtare de Moscova și de deschidere spre Occident, început de Gheorghiu-Dej și pe care avea să-l continue Nicolae Ceaușescu?

V. Marcu: La vremea aceea nu prea aveam eu asemenea preocupări. Dar se simțea un vânt de libertate pentru că oamenii discutau cu mai puțină teamă despre situația politică și economică din țară și străinătate. Evenimentele petrecute până atunci parcă ne pregătise pentru vremurile când țara noastră va ieși de sub controlul sovietic. Spun acest lucru pentru că posibila sosire a americanilor în România, despre care se discuta deschis aproape, ascultarea emisiunilor postului de radio Vocea Americii de către foarte mulți oameni, mai ales prin 1948-1949 când se citeau listele cu prizonierii români ce urmau să fie eliberați din lagărele sovietice, contactul nemijlocit pe care l-am avut cu ostașii sovietici într-o împrejurare, retragerea Armatei Roșii din România și eliberarea deținuților politici îmi formase convingerea că pentru România este cel mai bine să nu mai fie atât de controlată de ruși. Am fost la un pas de a fi eliminat din școala profesională la solicitarea unui ofițer sovietic. Un depozit de carburanți, aflat într-o comună vecină, era păzit de ostași sovietici. Și ei și noi, elevii școlii, făceam baie săptămânală vinerea în același loc. Într-o vineri după-amiaza s-a petrecut un eveniment foarte neplăcut pentru mine și colegii mei. În timp ce jucam fotbal în curte, rușii au vrut să intre în joc, dar colegul cel mai talentat dintre noi la fotbal, îi dau numele Titel Minciună, le-a tras o înjurătură, a luat mingea și jocul s-a încheiat. A doua zi am fost chemați la cancelarie și directorul ne-a comunicat că trebuie să ne elimine din școală, pentru că i-am înjurat pe ostașii sovietici și comandantul lor i-au cerut insistent să ne dea afară din școală. I-am explicat cum s-au petrecut lucrurile și atunci, râzând, ne-a interzis să mai mergem la baie vinerea ca să nu ne mai vadă rușii și de atunci

mergeam la baie sâmbăta, când era mult mai bine. Nu știu ce se putea petrece dacă nu ar fi plecat rușii la foarte scurt timp.

Un alt eveniment a fost eliberarea detinuților politici din pușcării, aspect foarte comentat și bine apreciat de oameni. Doi oameni din sat, foști legionari care au stat ascunși s-au predat atunci autorităților, fără nicio repercusiune. Un altul care fusese eliberat din pușcărie ne spunea că Gheorghiu-Dej era ca un tată pentru el, deoarece punerea în libertate o considera ca pe o nouă naștere. După toate acestea, care putea fi starea mea de spirit când am citit și articolul profesorului Costin Murgescu, publicat în revista *Lumea*, articol prin care desființa Planul Valev? Ca o paranteză, revista *Lumea* era foarte citită chiar în mediul muncitoresc. Îmi amintesc că și la confirmarea mea în calitate de candidat la intrarea în rândurile PMR din acel an, una din întrebări a fost ce părere am despre prevederile Planului Valev, prin care României i se destinase rolul de țară agrară în sistemul comunist și cum comentez poziția PMR?

Aveam frecvente discuții pe teme politice și economice cu oameni mai în vârstă, printre care maistrul meu, un om deosebit, bun profesionist, cu specializare efectuată în Germania în 1938-1939. Avea simpatie pentru nemți datorită mentalității acestora și ne explica că ar fi bine să muncim și noi ca ei. Dar când era vorba de țara noastră și independența ei avea convingeri nestrămutate de bun român. Fără excepție, din aceste discuții rezulta dorința tuturor de a scăpa de tutela rusească și necesitatea ca România să fie independentă. Să nu mai vorbesc de poziția tatălui meu, care luptase pe frontul de est.

Cam asta era atmosfera și la nivelul nostru muncitoresc se simțea tendința de liberalizare și îndepărtare de Moscova. În ședințele de partid se dezbăteau numai probleme de producție și disciplina muncii, iar la Liceu în orele de istorie și socialism științific discuțiile erau libere. Aveam un coleg care la aceste ore avea cele mai năstrușnice intervenții, astfel încât profesorii îi spuneau la începutul orelor să nu le mai strice lecțiile. UTM începuse să organizeze serate dansante cu muzică modernă, ceea ce pentru noi tinerii era un lucru nemaipomenit.

V. Mălureanu: După cum am mai afirmat public, provenind dintr-o familie săracă de la țară, la terminarea liceului am renunțat să dau admitere la Facultatea de Istorie și am acceptat propunerea de a merge la Școala de ofițeri de informații, pentru a nu mai greva financiar părinții. Evident, a contat în acest sens și faptul că Școala de ofițeri de la Băneasa avea din 1962 statutul de

institut de învățământ superior, asigurând și urmarea primilor trei ani ai Facultății de Drept. În ce privește activitatea informativă aveam doar imaginea conferită de lectura romanelor polițiste, iar despre instituția Securității nu aveam repere, întrucât în familie și mediul apropiat nu se prea discuta pe această temă. În ce te privește, care era percepția ta despre Securitate și activitatea informativă în acel moment și, totodată, care a fost mobilul intim al opțiunii pentru Școala de ofițeri de la Băneasa?

V. Marcu: Cred că o să râzi de mine, dacă îți spun că nu aveam nici cea mai mică idee despre Securitate sau munca informativă. Îl cunoșteam pe șeful Postului de miliție care organiza caraula în comună și atât. Adică stăbilea noaptea când tata urma să patruleze prin sat. Nu știam nici măcar că există grade mai mari decât cel de plutonier, ca al șefului de post. Preocupările mele erau altele, cea mai importantă fiind să mă pregătesc pentru admiterea la Facultatea de Chimie industrială. Ca seraliști aveam posibilitatea să urmăresc cursurile unei facultăți tehnice cu suportarea cheltuielilor de către fabrica unde lucram. Dar la începutul clasei a XI-a, acest avantaj a fost desființat prin lege, mama îmi murise, tata ieșise la pensie pe caz de boală, iar din economiile mele nu aveam cum să mă întrețin într-o facultate. Cam acestea erau perspectivele mele de viitor, când a venit un tovarăș la școală să discute cu mai mulți colegi printre care am fost și eu. Mi s-a propus să merg la Școala de miliție și, sincer să fiu, m-am cam speriat. Am mers acasă pentru a mă consulta cu tata, care a fost din capul locului împotriva, argumentându-mi că „ăștia te folosesc până când trebuie să ieși la pensie și atunci te dau afară ca să nu ți-o dea”. Nu știu de unde avea această idee, dar a fost convingătoare pentru mine. Cum tot el îmi spunea că fiecare om are bătrânețea pe care și-o pregătește toată viața, am refuzat oferta. Aceste lucruri le-am discutat și cu diriginta, profesoara de fizică și chimie, care mi-a spus să nu-mi pierd speranța. Unchiului meu, care îmi promisese că mă va întreține, i s-a născut al treilea copil și, în aceste noi condiții, posibilitățile lui materiale s-au diminuat, astfel că eram din nou în impas. N-a mai durat mult că diriginta m-a anunțat că vrea să discute ceva cu mine și cu această ocazie mi-a explicat că cel mai bine pentru mine ar fi să merg la Școala de ofițeri de securitate. Nici nu știam ce să cred, însă cu calm m-a lămurit asupra avantajelor și dezavantajelor și am fost de acord. Aveam asigurată întreținerea compusă din internat, haine, bursă, masă și posibilitatea de a urma și cursurile Facultății de Drept. Iar dacă nu-mi va plăcea să rămân în cadrul Armatei, după cinci ani aveam dreptul să trec în rezervă. M-am întâlnit

cu ofițerul care făcea selecționările și am acceptat toate condițiile. De această dată mi-am asumat toate riscurile și l-am pus pe tata în fața faptului împlinit, dar nici nu a comentat decât că este o meserie grea, cu mari riscuri și să fiu pregătit pentru tot ce e mai rău. Și mi-a mai spus ceva, toata viața să am grijă de „banii statului”, că aștia te urmăresc și pe patul de moarte. Deci eram pregătit să lupt și să fac orice sacrificii pentru a depăși toate obstacolele în vederea realizării unui viitor mai bun și să respect dorința tatei de a nu-l face de răs, cum îmi repeta mereu. Cam aceasta era starea mea atunci când am fost selecționat pentru Școala de ofițeri. Nu pot să nu amintesc un episod, hazliu până la urmă, petrecut când am fost anunțat să mă prezint pentru plecarea la București în vederea susținerii examenului de admitere. Era într-o duminică după-amiază când, împreună cu prietenii, vizionam un film la Căminul Cultural din comună. S-a întrerupt sonorul și s-a anunțat să mă prezint urgent la Postul de miliție. Moment în care am înlemnit, nu știam ce să cred, toată lumea consternată se uita la mine și au început întrebările, ce am făcut ca să fiu chemat la Miliție? Foarte rușinat am plecat și când am ajuns, am fost anunțat că a doua zi, luni, în luna august 1965, trebuia să mă prezint la sediul Securității din Târgoviște de unde vom pleca la Ploiești, regiunea din care făcea parte Raionul Târgoviște. M-am reîntâlnit cu prietenii și le-am spus motivul pentru care am fost chemat, dar în comună vuia încă știrea că am fost chemat la Miliție.

V. Mălureanu: Pentru mine, admiterea prin concurs, cu o concurență apreciabilă la Școala de ofițeri, a reprezentat o mare bucurie, dar în același timp un șoc – la numai 18 ani m-am trezit într-un regim de viață cazon, cu multiple constrângeri. Cum ai trăit acest moment tu, care erai cu 4 ani mai mare ca noi, cei veniți direct din liceu?

V. Marcu: Reușita la examenul de admitere cred că, pentru mine, a fost o bucurie mult mai mare decât a voastră, a celor veniți direct din liceu. Dar pe lângă bucurie aveam și o oarecare teamă că nu am să pot face față, având în vedere diferența nivelului de cunoaștere dintre noi. Niciodată nu m-am considerat mai în vârstă decât voi și nu cred ca m-am manifestat vreodată altfel. Cu viața cazonă eram într-o oarecare măsură adaptat. În familie am avut o viață aproape cazonă, cum am mai spus știam exact ce am de făcut în fiecare zi și seara îmi prezentam raportul. Trei ani ai școlii profesionale i-am trăit în internat, cu reguli cazone și supravegheați de pedagogi, aveam uniformă, mergeam la internat, la cantină și la cursuri încolonați ca la armată, iar un coleg

ne și cânta pentru a menține cadența. În fabrică aveam responsabilități de producție și o disciplină cam la fel. Deci pentru mine nu a fost ceva ieșit din comun viața petrecută în Școala militară, ba chiar pot spune că îmi plăcea programul zilnic ordonat, ora de deșteptare, mese regulate la popotă și stingerea la fel. De aceea, toata viața am fost om al regulilor și procedurilor.

V. Mălureanu: Majoritatea colegilor din Promoția '68, considerată una dintre cele mai bune din acei ani, recunosc acum că Școala de ofițeri de la Băneasa a însemnat pentru noi, pe lângă obținerea unei profesii și absolvirea primilor trei ani ai Facultății de Drept, și formarea noastră ca oameni.

Care este percepția ta din această perspectivă și, întrucât pe timpul școlii ai fost furier la biroul comandantului de an, colonelul Dumitru Stroe, Dumnezeu să-l odihnească în pace, cum apreciezi rolul avut din acest punct de vedere de comandanți și profesori, în condițiile unui regim militar exigent?

V. Marcu: Îmi este greu să fac o evaluare a profesorilor și comandanților noștri, de teamă să nu fiu subiectiv, pentru că în viață am fost învățat să-i respect pe cei mai în vârstă necondiționat, cu atât mai mult pe învățători și profesori. Nu pot spune că nu am simpatii și antipatii, dar respectul îl acord tuturor. Am cunoscut mai mult, zic eu, intimitățile și trăirile comandantului nostru Dumitru Stroe, deoarece i-am fost alături trei ani de zile. Unii dintre noi poate consideră că a fost prea exigent, dar să știi că în unele situații trebuia să fie. Eram într-o colectivitate și ne confruntam cu o competiție în primul rând, după care urma invidia și de ce nu chiar răutățile, aspecte care de multe ori îl obligau să ia măsuri care contraveneau convingerilor lui. Și dacă tot am fost secretar al comandantului de batalion, noi nu prea am făcut militărie în adevăratul sens al cuvântului. Dacă îmi amintesc bine, aveam doar 80 de ore de pregătire militară pe an, chiar dacă urmam cursurile unei școli militare și să ne amintim cum ni se dădeau alarmele și ce făceam cu acea ocazie. În plus, îmi amintesc că într-o discuție cu comandantul nostru, Dumitru Mazilu, care era șeful Școlii, i-a atras atenția că regulamentele militare și milităria le vom aplica toata viața și de aceea în școală trebuie să învățăm în primul rând carte. Pe comandantul nostru, Dumitru Stroe, îl putem considera că ne-a fost ca un tată. Nu-i convenea nici lui și era trist când, obligat fiind, aplica sancțiuni colegilor care aveau rezultate slabe la învățătură sau săvârșeau fapte contrare disciplinei militare și pe care le comunica sâmbăta la bilanțurile săptămânale. Unii colegi poate consideră că a fost dur, alții că a fost rău, eu însă, care l-am cunoscut mai

îndeaproape, pot spune, fără teama de a greși, că a fost un comandant bun, dar ferm. Atitudinea lui față de noi a fost în avantajul nostru, pentru că ne impunea o atitudine responsabilă față de pregătire și de comportament în general. Există și o concurență între batalioane, de fapt între comandanți. Mi-am dat seama de acest aspect când Comandanții celorlalți ani îl informau cu năzbâtiile pe care le faceam noi, iar tata Stroe era obligat să ia măsuri. Dar una peste alta trebuie să spun că ne favoriza, fără să se observe, pe noi cei din Compania a III-a. Îți amintești foarte bine că, după fiecare sesiune de examene, întocmeam clasamentul pe clase în funcție de media notelor obținute, aspect cu care eram toți în cunoștință de cauză și preocuparea noastră era clasarea pe un loc cât mai bun. Maiorul Stroe se interesa îndeaproape care erau locurile obținute de clasele Companiei noastre. La sfârșitul anului I m-am simțit atât de obosit încât am mers la Comandant și i-am raportat că nu știu dacă voi face față în continuare și dacă nu este cazul să mă retrag. Cu un calm și o blândețe, care m-au cucerit, m-a liniștit și m-a sfătuit să merg în vacanță, să mă odihnesc, să nu discut cu tata despre această intenție și la revenire vom avea o nouă discuție. Rezultatul nu este cazul să-l mai spun, că se știe.

Dar trebuie să vorbim și despre ce posibilități ni se ofereau în școală: cumpărarea cărților prin poștă, a biletelor la orice spectacol din București, organizarea excursiilor tematice prin țară, invitarea unor personalități din toate domeniile pentru a ne vorbi în amfiteatru și participarea la seminarii comune în cadrul Facultății de Drept. Nu mai vorbesc de competițiile sportive în care eram angrenați, astfel încât nu ne ajungea timpul unei zile. Cursurile de drept erau ținute de profesori ai Facultății de Drept din București și, în consecință, nu avem cum să-i uităm pe profesorii Tomulescu, Gogeanu, Cernea ș.a. Cam aceasta era atmosfera în care ne petreceam viața cazonă, nici nu aveai timp să te gândești la altceva decât la citit, învățat și sport. Școala ne-a oferit posibilitatea și condițiile să ne șlefuiim din toate punctele de vedere, ca pietrele într-o apă curgătoare. Și uite așa, pe nesimțite, ne-am format ca oameni în general și ca profesioniști într-un domeniu special. Dacă aș fi în situația de a-mi alege din nou profesia, de această dată, în cunoștință de cauză, aș alege-o tot pe cea de ofițer de informații, sau *intelligence* cum se spune acum.

V. Mălureanu: Promoțiile de ofițeri 1968 ale tuturor școlilor de ofițeri din țară au depus jurământul la primirea gradului de locotenent în cadrul unei ceremonii impresionante, organizate la 14 august 1968, pe platoul din fața

Academiei Militare, în prezența lui Nicolae Ceaușescu – Comandantul Suprem al Forțelor Armate. Cum ai trăit acest moment plin de semnificații?

V. Marcu: Greu de explicat ce sentimente, ce gânduri mă animau în acel timp. Nu-mi venea să cred că sunt absolvent de școală militară și în anul IV al Facultății de Drept. Amintește-ți care era starea noastră, fizică mai ales, după perioada foarte încărcată pentru noi din ultimele șase luni. Promoția noastră a fost prima care a efectuat lansări cu parașuta și a susținut examenul pentru obținerea permisului de conducere auto. Programul de pregătire pentru parașutism a fost epuizant, atât fizic cât și psihic. Dar eram tineri și convingerea că, pentru a ne apăra țara, trebuie să nu precupețim nici un efort în a ne pregăti cât mai bine era cel mai important lucru. Apoi au urmat examenele la materiile de drept, anul 3, examenele de specialitate pentru absolvirea Școlii de ofițeri și, peste toate acestea, pregătirea pentru participarea la parada menționată. Aproape că nu mai simțeam oboseala, trăiam satisfacția faptului împlinit, după atâția ani de eforturi, reușisem să-mi asigur un viitor mai bun, iar dorința tatălui meu se împlinise. Acum munca de informații nu-mi mai era o necunoscută și știam unde urma să-mi desfășor activitatea, dar entuziasmul meu era amestecat cu o oarecare teamă de necunoscutul care mă aștepta. M-a urmărit tot timpul greșeala, în opinia mea, care s-a făcut când șeful nostru de promoție a dat citire mesajului de la tribună, știindu-se că urma să-și desfășoare activitatea în domeniul informațiilor externe. Cunoaștem ce s-a întâmplat cu el și nu știu dacă a fost singurul vinovat.

Știi că am avut posibilitatea să ne alegem trei localități unde puteam fi repartizați în ordinea dorită. Ca orice tânăr animat de patriotismul local, mi-am ales în ordine Târgoviște, Ploiești și București. Când am mers acasă și am discutat cu tata despre cum au decurs examenele de absolvire și că la repartizare am optat pentru cele trei orașe în ordinea aratăată mai sus, și-a manifestat dezacordul vehement, explicându-mi și motivele. În primul rând, orașul Târgoviște era prea aproape de casă și cunoștii mă puteau pune în situații neplăcute, Ploieștiul era neconvenabil din cauză că trebuia să schimbe trenul la Târgoviște pentru a mă putea vizita, ceea ce presupunea și pierderea de mult timp, așa că a rămas Capitala, care era un oraș mare și îmi oferea posibilitatea să-mi desfășor activitatea profesională fără prea multe riscuri, iar venirea lui la București era foarte simplă, se urca în tren la cap de linie, gara Pietroșița, și cobora la cap de linie, gara București Nord. A trebuit să merg la Comandant pentru a solicita schimbarea priorităților repartiției și așa am ajuns în București.

Din câte îmi amintesc tu ai ales să mergi la Galați pentru că erai îndrăgostit, iar eu am mai copilărit câțiva ani până m-am căsătorit.

V. Mălureanu: Depășind aceste momente încărcate de emoție și nostalgie, nu putem să nu amintim că, după doar șase zile de la ridicarea în grad, în noaptea de 20/21 august 1968, în timp ce eram într-o scurtă vacanță, am fost alarmați și chemați imediat la unitățile unde fusesem repartizați, ca urmare a intervenției în Cehoslovacia a trupelor URSS și ale altor țări membre ale Tratatului de la Varșovia, pentru înlăturarea lui Alexandr Dubcek. Întrucât plana riscul unei intervenții militare și în România ca urmare a dezavuării publice a acestei acțiuni, am intrat în situația operativă de alarmă de luptă fără a ne începe efectiv activitatea profesională. Șocant început de carieră !

Cum ai trăit acest episod și care a fost impactul asupra ta?

V. Marcu: Mă aflu la Moroeni împreună cu tata și când am auzit la radio că rușii au intrat în Cehoslovacia, nu am mai stat pe gânduri, mi-am făcut bagajul și am plecat spre București. Pentru mine a fost emoționant când am văzut oameni din comună, fără excepție, care mergeau la Sfatul Popular să primească arme pentru a apăra țara de ruși. M-am prezentat la unitate împreună cu ceilalți colegi repartizați, am fost primiți de șeful unității, generalul Rusu Emanoil, care ne-a urat bun venit și succes în muncă și am fost preluați de șefii sectoarelor unde urma să ne desfășurăm activitatea. De la început am solicitat Contraspionaj economic, pornind de la faptul că eram oarecum familiarizat cu organizarea unei unități productive, și am făcut cunoștință cu șeful de sector și viitorii colegi. Apoi șeful m-a chemat în birou împreună cu un ofițer mai în vârstă și m-a informat că voi lua în primire obiectivele de la acesta, el urmând să iasă la pensie. Din discuții am înțeles că noua lege a pensiilor era foarte avantajoasă, dar mai târziu am aflat că noi veneam să înlocuim generația ofițerilor fără studii superioare. Programul de muncă era destul de încărcat, se făceau ședințe frecvente de tragere cu armamentul dar, cu toate acestea, simțeam că se manifesta o atenție deosebită față de noi, chiar de protejare. După cum știi eram bine pregătiți și pentru lupta în spatele frontului, ca atare nu mi s-a părut ceva ieșit din comun, iar dacă era nevoie puteam acționa în orice condiții pentru apărarea țării. Cam asta era atmosfera în care mi-am desfășurat activitatea în acel moment special din anul 1968.

V. Mălureanu: Riscul de intervenție militară sovietică în țara noastră a planat până în noiembrie 1968, când URSS a adus forțe militare la Prut. Miza

era înlocuirea lui Nicolae Ceaușescu cu un alt lider comunist obedient Moscovei. Conform unor indicii, acțiunea nu ar fi fost pusă în practică și ca urmare a intervenției diplomatice a unor mari puteri.

Prin prisma informațiilor la care ai avut acces ulterior, care este opinia ta, în condițiile în care unii istorici și analiști consideră că riscul de intervenție militară sovietică nu ar fi fost real, fiind vorba doar de o diversiune pentru a-l mai tempera pe șeful statului român?

V. Marcu: Riscul intervenției armatei sovietice a fost real, dar că aceasta nu a avut loc s-a datorat, în primul rând, dorinței manifestate de majoritatea covârșitoare a populației pentru a participa la apărarea țării. Te rog să încercăm o paralelă între starea de spirit a acesteia de atunci și cea de acum, când avem un război la graniță. Îmi este teamă să merg mai departe cu analiza situației prezente din acest punct de vedere. Cei care au trăit acele vremuri cred că-și aduc aminte că toată suflarea românească era dispusă să facă orice sacrificii pentru apărarea țării. Ca să nu mai luăm în considerare numărul mare al oamenilor care au intrat atunci în rândurile Partidului Comunist. Însă, nu trebuie să neglijăm nici intervențiile diplomatice ale unor țări. În privința schimbării lui Nicolae Ceaușescu am îndoieli, pentru că era la început, nu trecuseră decât trei ani de la înscăunarea lui la conducerea Partidului și a țării. Se demascaseră abuzurile și ilegalitățile comise de Securitate în anii '50 doar, iar acțiunea de îndepărtare a filorșilor din funcțiile cheie ale partidului și statului abia începuse. Plecarea Armatei Roșii și a consilierilor sovietici din țară, eliberarea deținuților politici și începerea separării economice erau realizate dinainte de 1965.

V. Mălureanu: Ai fost repartizat ca ofițer într-o unitate centrală a Consiliului Securității Statului (CSS), respectiv Direcția a II-a – Contraspionaj Economic. După cum ai precizat anterior, puteam și eu, conform mediei de absolvire, să rămân în București, dar am optat pentru structura județeană de la Galați, deoarece prietena mea, cu care m-am căsătorit în scurt timp, era studentă la Chimie Alimentară în Galați, singura facultate din țară pe acest profil. După doi ani de ucenicie benefică, eu am fost mutat la Direcția I – Informații Interne.

Cum ai fost primit și tratat ca tânăr ofițer de către colegii cu experiență la primul loc de muncă și cum au fost primii pași în profesie?

V. Marcu: Trebuie să fac o corecție. Am fost repartizat la Inspectoratul Municipiului București și, de aici, în luna martie 1969, am fost transferat la Direcția a II-a, Serviciul Transporturi. Ca orice nou venit, am încercat să fac

impresie bună tuturor noilor colegi, oameni mai în vârstă și cu mare experiență de muncă și de viață, însă după un timp aveam să constat că nu prea aveau încredere în mine ca om, nu profesional. Șeful de birou fusese nou promovat și, de aceea, eu am primit în competență unul din obiectivele avute de el în responsabilitate. Procesul de predare-primire a decurs în limitele normalului, iar faptul că primeam obiectivul de la șef îmi crea o neliniște în plus, pentru că avea posibilitatea de a-mi verifica mai ușor comportamentul și capacitatea de a-mi crea relații cât mai utile activității profesionale. Totuși, cu toate că primirea a fost călduroasă, am simțit că încrederea noilor colegi în mine nu era totală, discutau foarte protocolar și civilizat și în scurt timp am observat mici acțiuni de verificare. M-a amuzat una dintre ele, când într-o seară m-au convocat la Restaurantul Codrii Cosminului din zona Ministerului Transporturilor, care avea numele conspirativ „La nici dracu nu te știe”; de fapt toate restaurantele din acea zonă aveau nume conspirative. Ne-am așezat la masă și, nu după mult timp, au început să strecoare câte o vorbă de duh despre șeful de birou și cel al serviciului. A doua zi, după câțva timp șeful de birou m-a întrebat care mi-a fost programul din ziua precedentă și dacă s-a petrecut vreun eveniment deosebit. Am fost surprins la început, dar în urma discuțiilor avute în continuare, am constatat că acțiunea fusese organizată cu știrea lui.

Dar să revenim la activitatea profesională și să-ți spun că pentru mine a fost un noroc faptul că am primit un obiectiv din cadrul Ministerului Transporturilor, respectiv Institutul de Proiectări Căi Ferate. După cum știi, prevenția era componenta principală a activității de informații. Conducerea institutului, în frunte cu inginerul Costin Giorgian, era foarte receptivă din acest punct de vedere. În cei cinci ani cât am lucrat la Direcția a II-a, am avut ocazia să cunosc mulți oameni deosebiți, cu dragoste de meserie, responsabili și cu un simț al datoriei foarte ridicat, mulți dintre ei cu studiile terminate înainte de război, unii în țară alții în străinătate sau nemembri de partid. Și ca să aduc un argument în favoarea celor de mai sus, relatez un singur exemplu. În acea perioadă se organizau anual excursii de documentare tehnică în Europa, de comun acord cu instituțiile din străinătate ce urmau a fi vizitate. Erau avute în vedere triaje, gări și alte obiective ale căilor ferate europene, pentru a lua la cunoștință de cele mai noi realizări tehnice. Călătoriile le făceau cu vagoanele de dormit CFR și durau cel puțin o lună. Îmi amintesc că siguranța transportului și creșterea vitezei de circulație a trenurilor de persoane și de marfă erau obiectivele principale ale CFR. Niciodată nu am avut evenimente care să

privească siguranța națională în urma acestor excursii, cu toate că se mergea împreună cu soțiile și nu erau doar membri de partid. Și totuși, s-a întâmplat că fiul unui inginer proiectant, elev de liceu, olimpic la matematică, în urma unui concurs la Paris, a refuzat să revină în țară. Supărarea tatălui era maximă și nu știa ce să mai facă pentru a-l determina să vină acasă. În acest scop, l-a rugat pe un coleg, care urma să meargă într-o asemenea excursie, să se întâlnească cu el și să-l determine să se întoarcă, acțiune pe care o cunoșteam, întrucât apelase și la mine în acest scop. Șeful meu a aflat și în discuția cu mine a propus să nu i se permită plecarea în excursie inginerului ce urma să-l contacteze pe copil, ocazie cu care mi-am manifestat dezacordul, întrucât toată acțiunea s-a organizat cu știrea mea. Pentru că nu am raportat înainte am fost muștrat pe linie profesională, persoana a discutat cu copilul, dar, din păcate, nu s-a reușit aducerea acestuia în țară.

V. Mălureanu: Noi am intrat în activitatea informativă într-un moment fast. Începând cu 1965 și până în 1968, au intervenit organizări și schimbări, unele radicale, în concepția, organizarea și metodele activității informative ale Securității. Din acest moment, mai ales după demascarea abuzurilor și ilegalităților comise de Securitate în anii '50, obiectivul activității informativ-operative a devenit prevenirea încălcării legii. S-a trecut de la suprimarea violentă a adversarilor politici la prevenirea acțiunilor contra securității statului. În acest context, a fost analizată și reevaluată întreaga activitate informativ-operativă, aceasta fiind orientată și concentrată doar asupra persoanelor efectiv pretabile la acțiuni contrare ordinii constituționale. Acest proces de analiză și reevaluare a condus la o reducere a numărului persoanelor urmărite/supravegheate informativ în diverse forme cu 88,4% și, corespunzător, a rețelei informative.

Perioada respectivă se identifică, în linii mari, cu funcționarea Consiliului Securității Statului (3 aprilie 1968 – 9 aprilie 1973), fiind una dintre cele mai benefice din istoria Securității, datorită preocupărilor, pe multiple planuri, pentru creșterea profesionalismului cadrelor și așezarea activității informative pe noul suport constituțional și legal. Cum ai resimțit aceste modificări de fond ale strategiei și tacticii activității informativ-operative și cum le-ai perceput materializându-se în primii ani ai activității tale? În general, care era atmosfera în cadrul sistemului informativ?

V. Marcu: Să fiu sincer îmi amintesc cu plăcere de acele vremuri, în primul rând că eram tânăr, dar și că atmosfera de lucru era cât se poate de firească. Așa cum ai menționat, activitatea preventivă era principala componentă a activității informative și cel mai important rezultat era să nu se petreacă evenimente care să pună în pericol realizarea investițiilor. Să nu se creadă totuși că totul decurgea fără producerea unor disfuncționalități cauzate de acțiunile sau inacțiunile unor oameni. Atunci trebuia să acționăm în scopul stabilirii dacă faptele au fost săvârșite cu intenție sau nu și dacă cei vinovați erau în serviciul spionajului străin.

Obiectivele Contraspionajului economic erau foarte bine fundamentate și activitatea informativă se desfășura în scopul prevenirii oricăror acțiuni subversive îndreptate împotriva economiei naționale românești. Și acum vine partea frumoasă și interesantă, întrucât pentru a reuși să-ți faci datoria, în cele mai bune condiții, era necesar să-ți creezi o rețea informativă formată din oameni foarte competenți, loiali și foarte responsabili. Într-adevăr era foarte greu să determini un asemenea om să colaboreze cu tine dacă nu-i aduceai argumente serioase în favoarea acestei activități. Niciodată nu am angrenat oamenii din rețea spre rezolvarea unor probleme care nu țineau de siguranța națională, pentru a nu-i determina să-și facă o impresie greșită și până la urmă să-și piardă încrederea în mine, care reprezentam o instituție. Și mai în glumă, mai în serios, după părerea mea, fiecare ofițer își face rețeaua informativă după chipul și asemănarea sa.

În acest proces de obținere a informațiilor, vrând-nevrând, intram totuși în posesia unora care nu aveau nici o tangență cu securitatea statului. Pe care le consideram de interes pentru instituție, le aduceam la cunoștința conducerii acesteia spre clarificare și rezolvare. Din acest punct de vedere pot spune că aveam o comunicare permanentă și corectă cu conducerea institutului dat în responsabilitate informativă.

Dar să nu crezi că activitatea mea din acea perioadă a fost lineară, fără incidente și critici din partea conducerii profesionale. Îmi amintesc că într-o ședință de partid, toate neîmplinirile unității au fost puse pe seama ofițerilor tineri. Atât mi-a trebuit, am luat cuvântul și am încercat să demonstrez că nu numai noi tinerii avem neîmpliniri profesionale, argumentând prin comparația dintre mine și secretarul de partid din serviciul nostru, care era defavorabilă acestuia. Și de aici până la a fi catalogat ca anarhist nu a fost decât un pas. În apărarea mea au intervenit șeful unității și Ion Stănescu, acesta fiind coleg cu

noi în aceeași organizație de partid. Ca o paranteză, din ședințele de partid la care a participat, am reținut două probleme expuse de către el. Prima, referitoare la grija ce trebuia acordată creatorilor de cultură națională, care în mod firesc au perioade de căutare pentru realizarea operelor, când pot avea și manifestări neconforme cu ideologia comunistă, să-i spunem. În urma acestor manifestări nu trebuia să-i considerăm că sunt potrivnici regimului politic. A doua, privind existența unui număr mare de cetățeni ai țării noastre cu cazier judiciar, exemplificând numărul mare de țărani condamnați pentru că și-au dus acasă o traistă de grâu sau porumb de la CAP. Atunci mi-am amintit unul din comentariile tatei, că stăpânul învață sluga hoată, povestindu-mi că pe vremuri un boier din sat, când avea de adunat prunele toamna, angaja mai mulți țărani. Nu le dădea bani, ci îi puna să facă în fiecare seară trei grămezi de prune, spunându-le că două sunt ale lui și una a țăranilor, dar el va alege primul cele două grămezi. Păi dacă toată recolta o lua statul, țăranul cu ce să trăiască? Fără comentarii.

După plecarea lui Ion Stanescu am constatat începerea unei birocratizări a muncii de informații, se solicită întocmirea cât mai multor situații statistice, fără vreo legătură cu eficiența muncii informative sau cu valoarea operativă a informațiilor obținute. Și acum mă gândesc la modelul de angajament ce trebuia să-l obținem de la oamenii care acceptau să furnizeze informații. Acesta prevedea că dacă nu-și îndeplinesc sarcinile încredințate vor suporta rigorile legii, de parcă erau angajați ai instituției. Aveam un candidat la recrutare în fază de finalizare care, în momentul discutării despre semnarea angajamentului, m-a întrebat ce se va întâmpla dacă nu va putea îndeplini o sarcină încredințată sau dacă acesta va ajunge în mâna unui șef ca generalul Șerb, care tocmai fusese documentat că furnizează informații secrete Serviciului de spionaj sovietic.

V. Mălureanu: În același an 1968, la 16 martie, a fost elaborată Hotărârea 119 a Comitetului Executiv al PCR cu privire la întărirea controlului de partid asupra activității organelor de securitate și miliție, care a generat consecințe pe două planuri: primul, crearea unor pârgii în interiorul instituției pentru creșterea controlului de partid asupra activității specifice și, al doilea, introducerea obligativității ca realizarea unor verificări informative, precum și folosirea în activitatea de culegere a informațiilor a membrilor de partid să se facă numai cu aprobarea primului secretar al județului sau al municipiului București, iar pentru nomenclatura centrală personal a lui Nicolae Ceaușescu.

Care au fost, în opinia ta, efectele întăririi controlului de partid în munca informativă și ale restricțiilor privind membrii PCR?

V. Marcu: Acum este ușor de răspuns la aceasta întrebare, dar atunci, cu experiența noastră, nu prea aveam posibilitatea să evaluăm cu ce dificultăți ne vom confrunta în procesul muncii informative. Pe parcurs, însă, am constatat că noi românii, prin acest control politic, eram împărțiți în două categorii din punctul de vedere al apărării siguranței naționale, membrii de partid care nu prezentau niciun risc și nemembrii care reprezentau cel mai mare pericol pentru siguranța națională. Și apoi de ce trebuia să se întărească acest control al politicului, din moment ce conducătorii erau numiți după criterii politice stricte? În activitatea practică a trebuit să ne adaptăm, astfel încât să nu fie nevoie să luăm prea multe aprobări de la partid. Și să-ți dau exemplul din domeniul apărării secretului de stat, unde, cu rare excepții, aveau aviz să lucreze cu secrete de stat doar membrii de partid. Pentru a asigura protecția secretelor trebuia să-ți creezi rețea informativă din rândul celor care aveau acces la secrete de stat, adică membri de partid, nemembrii neavând posibilități să te sprijine. Și de aici dificultățile în asigurarea conspirativității activității informative, pentru că orice ai spune, demersul obținerii aprobării de la partid crea o vulnerabilitate mare pentru păstrarea secretului colaborării. Dar cunoști bine situația de atunci, partidul era în toate, ca și acum partidele de la guvernare. Aveam un domn în rețeaua informativă, mare specialist în rezistența materialelor, care a dorit să participe la un concurs pentru ocuparea unui post de expert ONU. Toate bune și frumoase, numai că pentru a participa la concurs avea nevoie de aprobarea organului de partid, chiar dacă nu era membru al PCR. Mi-a cerut sprijinul și am raportat ierarhic situația. Am fost trimis cu dosarul la primul secretar de partid al sectorului, unde am avut o discuție stupefiantă. Nu a fost de acord, invocându-mi două motive: că nu este membru de partid și, în caz că reușește, va avea o pensie mare, va fi un exemplu negativ pentru ceilalți cetățeni. În concluzie, pentru munca informativă și pentru noi în general, controlul excesiv de partid a avut efecte păguboase și mai dovedea ceva, lipsa de încredere a politicului în aparatul informativ.

Urmare în numărul viitor.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

BONCĂNITUL CERBILOR

Chemarea cerbului făcu să se cutremure pădurea. Mugetul începu cu câteva note joase, apoi treptat trecu spre cele înalte. Era un cerb frumos, plin de bărbăție. Mergea mândru, purtându-și coarnele bogate cu demnitate, ferindu-le parcă cu grație de atingerea crengilor. Se opri. Își ridică botul în sus, adulmecând. Căuta cu înfrigurare dușmanul. Ochii îi aruncau sclipiri crunte, nările umflate și urechile ciulite prevesteau lupta. Era atent la orice mișcare. Stăteam după un copac. Vântul bătea spre mine, nu eram în nici un pericol de a fi simțit. Puteam privi liniștit.

Cerbul simțea undeva, dușmanul. Bătea din copite și scormonea cu coarnele pământul. Scoase din nou un muget puternic care făcu să se cutremure întreaga pădure. Ecoul se stingea trist undeva într-o vale îndepărtată. Nu se stinse încă bine răsunetul și în depărtare se auzi un alt muget.

Cerbul se agită. Urmă un urlet prelung apoi un răget scurt. Duelul începe.

Asistam pentru prima oară la acest măreț spectacol al naturii și al sângelui clocotind. Așteptam lupta cu sufletul gură. La câțiva pași de mine se auziră trosnituri slabe. Apoi tăcere. Din nou, câțiva pași sfioși făcură să pâraie alte uscături. Întorsei capul într-o parte, o ciută se apropia de marea arenă. Deci ea era prințesa, pentru ea se dădea lupta.

Al doilea cerb se apropia. Ajunseră amândoi față în față, se priviră în ochi, aruncând sclipiri reci. Își lăsară capetele în jos, priviră pământul și se aruncară cu furie unul asupra celuilalt. Scrâșnetul coarnelor mă pătrunse ca un cuțit. În poiană se auzeau numai gemete și răbufniri puternice.

Ciuta privea impasibilă și imparțială încleștarea. Se întreba, oare cine va fi învingătorul? Botul ei rozaliu se ridică și rămase nemișcat. Silueta cerboaiței se profila ca o statuie printre copaci. Privirea ei caldă se îndrepta rugător spre cei doi luptători.

Pierdusem de mult noțiunea timpului. Priveam abandonat încleștarea. După o bucată de vreme unul din cerbi dădu semne de oboseală. Celălalt nu-l scăpa din priviri. Începu să-l atace puternic, câștigând teren, metru cu metru. Învinsul se dădu înapoi. Se întoarse. Celălalt continua să-l urmărească, parcă,

începu să-l urmeze până dispăru în desigur. La un moment dat întoarse capul înapoi. Ciuta, bucuroasă, parcă, începu să-l urmeze sfioasă pe învingător.

În poiană se făcu liniște. Parcă nimic nu se întâmplase. Undeva în zare un cerb frumos și o ciută tânără se îndepărtau încet.

Soarele apusese de mult. Vântul adia printre frunze, îngânând parcă o melodie. Nimic nu mai lăsa să se vadă, că aici se dăduse o luptă. Poate cea mai mare luptă! Lupta pentru nemurire. Mai mult ca sigur, la primăvară învingătorul va fi nemuritor.

Stăteam pe mușchiul moale și priveam în zare. Nu mai vedeam nimic. Priveam și nu zăream nimic. Răcoarea serii mă cuprindea din toate părțile. Copacii se cufundau în întuneric. Gândurile îmi zburau la ziua aceea...

Au trecut mulți ani de atunci. De ce mi-am amintit acum de acea întâmplare?

Eram tânăr ofițer de contrainformații. Plin de ambiții și dornic de realizări mărețe. Prin metode specifice, se aflase că un reprezentant al unei firme străine făcea și altceva pentru o agenție de spionaj. Normal, în întreprinderea unde eram repartizat se făceau lucruri importante.

Se hotărâse să se facă documentația pentru expluzarea agentului. La școală învățasem că un agent este mai bine să fie convins să lucreze pentru cei pe care îi spiona.

La ședința cu superiorii am propus, plin de entuziasm, să mă ocup eu de acest caz deoarece mai discutasem cu agentul...

Tocmai fusesem la locuința lui și purtasem ultima discuție despre subiect. Eram convins că reușisem... Mă întrebam cum va fi primită, la ședința de analiză, victoria mea. Aveam deja emoții...

Mă pregăteam să plec când am zărit-o pe Lenuța apropiindu-se de clădire. Am salutat-o...

O cunoscusem întâmplător la întreprindere. Era o fată frumoasă, bine apreciată ca specialist și inginer. Nu am discutat cu ea cu ce mă ocup. I-am spus că reprezintă o altă firmă care colaborează cu ei și că, din când în când, vin în delegație acolo. Am cunoscut de atunci multe fete și femei, dar de Lenuța mi-am amintit în acea seară când venisem în pădure să admir boncănitul cerbilor în rut...

Mă apropiasem de Lenuța ca orice ofițer singur care întâlnește o fată frumoasă... Erau minuate clipele petrecute împreună, plimbările pe sub copaci, seara când frunzele cădeau ruginite pe umerii noștri.

Tocmai ieșisem de la întâlnirea cu agentul și convenisem să încep să lucrez și pentru noi. A apărut Lenuța, fața îi era îmbujorată, am crezut eu că la vederea mea. Mi-a zis:

- Te rog să mă aștepti zece minute, merg să mă întâlnesc cu o prietenă și după aceea ne plimbăm.

- Bine, te aștept. Am așteptat-o, mai ales că eram sigur de victoria mea profesională...

Când s-a întors, era și mai îmbujorată și părea foarte fericită. I-am prins mâna. Nu mi-o mai strângea ca altă dată. Am observat că nu mi-a zis nimic despre întâlnirea cu prietena ei.

Mergeam amândoi în tăcere. Un zid greu de întuneric începea să ne despartă. Priveam ca și acum și nu vedeam nimic. Nu auzeam nimic. Mergeam pe o șosea lungă. Casele dispăruseră, parcă. Cele care mai rămăseseră fugeau în depărtare. Eram singur pe un drum lung. Alături, copacii își cerneau aceleași frunze ruginii peste umerii mei. Nu mai înțelegeam nimic.

Simțeam că victoria pe care credeam că am obținut-o era departe. Nu-mi mai imaginam întâlnirea cu șeful când voi raporta un succes... Înainte de a raporta victoria mea cu agentul străin, am aflat că fusese chemat pe neașteptate în țara lui...

Pe Lenuța nu am mai căutat-o de atunci, de când am simțit că ceva în relația noastră s-a rupt. Ea mai încerca să-mi strângă mâna când treceam pe la biroul ei... Pentru mine nu mai exista *înainte*. Ceva se rupsese în mine. Am încercat să o ocolesc. Apoi nici ea nu m-a mai căutat.

La scurtă vreme după „disparația” agentului străin am aflat și că Lenuța a plecat într-o excursie în străinătate și a uitat să se întoarcă...

Abia atunci am înțeles cine a fost „prietena” Lenuței și de ce, după întâlnirea cu respectiva „prietină”, totul între noi s-a răcit.

Ca tânăr ofițer de contrainformații învățasem ceva, dar nu chiar totul. Atunci am luat, „pe pielea mea”, prima lecție că și agenții lucrează pentru victoriile lor, nu numai ofițerii de contrainformații... Oricum, eram foarte tânăr. A fost o lecție bună, pe care nu am uitat-o niciodată...

*

Stau pe mușchiul care a început să strălucească sub razele argintii ale lunii. Aștept. Poate mai aud un boncănit. Din când în când, liniștea și murmurul frunzelor de toamnă se rup de strigătul unei păsări de noapte care își caută perechea, ori își alungă singurătatea. Văd parcă din nou cei doi cerbi frumoși în

încleștarea lor bărbătească, adevărată și cinstită... privirea ciutei, pașii ei sfioși... Peste mine se coboară o vrajă care mă ține legat de copac.

Într-un târziu mă hotărâsc să plec. Mai arunc o privire spre poiana scăldată de razele lunii. Undeva, în zare, o pasăre de noapte își alungă singurătatea.

Mă îndrept spre oameni. Jos, mâine, începe o nouă zi.

Eugen Ioan Popa

CENTRALA NUCLEARĂ DE LA CERNAVODĂ: PROVOCĂRI ȘI IMPLICAȚII ÎN MUNCA DE INFORMAȚII (II)

6. Evenimente cu consecințe nedorite și gestionarea lor

Pentru a pune în evidență specificul muncii de informații în domeniul nuclearo-energetic, cred că este de folos să amintesc trei evenimente care ne-au creat emoții maxime prin producerea lor în timpul derulării lucrărilor de construcții-montaj, dar care au fost depășite prin măsurile luate atât de specialiștii români, cât și de cei străini ce acordau asistență tehnică.

- Primul se referă la incendiul produs, în martie 1985, la *cofrajul* glisant folosit pentru betonarea pereților perimetrali ai anvelopei Reactorului 2. Pentru a se înțelege despre ce este vorba și situația tensionată creată, trebuie să arăt că anvelopa reactorului se betonează printr-un proces de glisare continuă ce începe de la baza anvelopei și se termină la 44 de metri înălțime, acolo unde va fi turnată ulterior cupola clădirii. Prin prevederile din documentație se stabilea că acest proces de betonare prin glisare (cofrajul circular se ridică lent cu un sistem de ridicare hidraulic, practic, alunecă, glisează pe măsură ce betonul turnat se întărește) trebuia să fie continuu, fără întreruperi. Structura acestui cofraj este în principal din lemn, ca orice cofrag, iar de jur-împrejur avea o schelă circulară tot din lemn pentru accesul muncitorilor betoniști, inspectori de calitate, proiectanți, diriginți de șantier etc.

Incendiul a pornit de la un reșou folosit de un inginer constructor pentru a se încălzi pe timpul nopții friguroase și uitat în priză după ieșirea din schimb. Ulterior s-a stabilit că reșoul incandescent a topit o conductă de ulei sub presiune, iar jetul aruncat s-a aprins, incendiind mai întâi cabina de control și imediat cofragul glisant. Betonarea s-a oprit atât pentru intervenția pompierilor, dar și ca urmare a distrugerii prin ardere a unei porțiuni a cofragului glisant. Prevederile documentației stabileau ca operațiunea de glisare să nu fie întreruptă până la finalizarea ei, pentru a preîntâmpina apariția în locul de întrerupere a unor fisuri care ar fi compromis etanșeitatea anvelopei și posibilitatea de scurgeri radioactive în exterior. Evenimentul a fost considerat ca deosebit și a fost raportat imediat conducerii D.S.S. și instituțiilor guvernamentale de partid. În acel moment mă aflu la sediul Securității

județene pentru o convocare operativă și ne-am trezit cu anunțul precipitat al ofițerului de serviciu: „*incendiu la clădirea reactorului nr. 2*”. În câteva minute porneam cu o mașină către Cernavodă, împreună cu un adjunct al șefului Securității, șeful serviciului 2 și un ofițer de la cercetări penale. La fața locului au sosit, de asemenea, procurori de la Medgidia, ofițeri de la Miliția oraș Cernavodă, proiectanți, reprezentanți de la Inspecția de Stat pentru Controlul Activităților Nucleare și nelipsiții activiști de partid ce stăteau în calea tuturor în mod inutil. La nivelul conducerii centrale se formase o celulă de criză, iar conducerea de stat ceruse informări operative asupra consecințelor incendiului ce ridicau suspiciunea de compromitere a construcției anvelopei Reactorului 2. Ar fi fost o premieră negativă mondială și asta din cauza unui inginer iresponsabil care pusese mai presus confortul propriu decât siguranța lucrării și interdicția existenței unor surse de incendiu în zona cofrajului. În cursul cercetării, am stabilit că unii colegi ai respectivului încercaseră să acopere cauza incendiului aruncând reșoul ars la baza construcției pentru a se amesteca cu alte resturi de elemente arse. A fost un gest inutil întrucât împreună cu pompierii militari am descoperit aparatul care se afla exact în dreptul fostei cabine incendiate de la pompa de ulei sub presiune. Concluzia a fost foarte clară: neglijență și încălcarea indicațiilor proiectantului, dar nimic săvârșit cu intenție. Aproape concomitent, la fața locului a fost convocat John Whitaker, șeful grupului canadian de asistență tehnică, specialist în betoane care participase anterior la construcția centralei Wolsung 1 din Coreea de Sud. Acesta și-a exprimat opinia că operațiunea de glisare trebuie reluată cât mai repede, astfel încât betonul turnat să nu apuce să facă priză, în aceste condiții procesul glisării nefiind deloc compromis. Într-un timp record (în jur de o oră), cofrajul a fost refăcut de muncitorii dulgheri și operațiunea a repornit, iar conducerea celei de criză a raportat conducerii statului că situația a fost remediată.

- Al doilea eveniment care a produs, în decembrie 1985, o enormă alertă a conducerii superioare a fost la transportul pe mare al vasului în care urma să fie amplasat reactorul, vas numit *calandria*, livrat de firma Babcock & Wilcox, ambarcat pe o navă cu instalație specială de ridicat (macara) ce putea susține sarcini de peste 250 de tone (*calandria* cântărea 200 de tone). Vasul reactorului fusese protejat cu un container complet etanș, pentru a fi apărat de mediul marin sărat, puternic amarat pentru a rezista la eventuale șocuri, iar interiorul canalelor de combustibil fusese umplut cu azot pentru a proteja suprafețele

interioare. În timpul transportului, în zona Mării Mediterane, înainte de esca de la Istanbul, a intervenit o furtună puternică soldată cu desprinderea unor vinciuri de pe punte care, în balansul lor, au lovit containerul *calandriei* provocând deteriorarea carcasei acestuia. La inspecția făcută de specialistul canadian ce însoțea transportul s-a constatat că o parte din canalele de combustibil pierduseră, în urma șocului, din azotul protector ce se scursese prin fisurile containerului.

La fel ca în cazul precedent, la aflarea informației transmise de căpitania portuară și prin canalele de legătură AECL–CSEN, a fost informată de urgență conducerea statului, de data aceasta formându-se două celule de criză, una la nivelul Portului Constanța, unde urma să sosească nava cu *calandria*, iar cealaltă la nivelul guvernului și al DSS. În cursul dimineții de dinaintea sosirii navei la Constanța, am aflat că specialistul canadian a făcut niște măsurători suplimentare și a stabilit că acele canale de combustibil ale *calandriei* ce fuseseră afectate nu pierduseră întreaga cantitate de azot și nici nu existau urme de reziduuri care să afecteze suprafețele interioare ale canalelor de combustibil. După transmiterea acestei noi informații și calmarea spiritelor, s-a trecut la finalizarea transportului naval, sosirea în Portul Constanța și pregătirea descărcării *calandriei* de pe vas pe puntea unei nave de transport aduse special, cu care urma să se facă traseul pe Canalul Dunăre-Marea Neagră până în Portul Cernavodă. Am fost desemnat să însoțesc transportul împreună cu secretarul de stat din Ministerul Transporturilor – un contraamiral, un reprezentant al beneficiarului, șeful biroului de transport agabaritic și reprezentantul firmei AECL, recte specialistul canadian însoțitor. Transportul a decurs foarte bine și *calandria* a fost transbordată pe un trailer special de la Mârșa capabil să suporte o sarcină de peste 200 de tone și dusă la locul ei din interiorul Reactorului nr. 1.

- Al treilea eveniment a fost probabil cel mai dramatic dintre toate, el având însă loc în luna mai 1989, în perioada când subsemnatul nu mai eram în sistem, fiind trecut în rezervă în iulie 1988. La momentul respectiv eram angajat al I.N. Cernavodă în funcția de șef serviciu cazare-protocol, administrator al campusului specialiștilor străini ce număra atunci peste 60 de specialiști canadieni, italieni și americani împreună cu familiile lor formând o comunitate de peste 120 de persoane.

Acest al treilea eveniment a constat într-un incendiu în incinta chesonului *calandriei*, unde o echipă de tehnicieni de la firma *General Electric*

Canada lucra la montajul tuburilor de presiune în cele 380 de canale de combustibil. El a izbucnit în timpul programului de lucru în pauza de prânz, de la aprinderea unui recipient din plastic plin cu un alcool suprarafinat folosit pentru degresarea tuburilor de presiune ce urmau a fi montate în *calandrie*.

Nemaifiind în sistem, nu m-am implicat în examinarea cauzelor producerii incendiului care a declanșat un fum negru extraordinar de dens ce a depus în incinta chesonului un strat gros de funingine ce părea, în primă instanță, să compromită operațiunea de echipare a *calandriei*. Cert este că alarma a fost foarte mare, cu rapoarte directe la Cabinetele 1 și 2, cu crize de isterie ale lui Tudor Postelnicu și Ion Dincă, cel desemnat de conducerea statului să impulsioneze lucrările de pe Platformă și cu trimiterea la Cernavodă pentru cercetare a unei echipe de ofițeri condusă de general maior Macri Emil din Direcția Contraintformații Economice, cu ofițeri din Direcția de Cercetări Penale, întreaga conducere a Securității județene și serviciul de profil și cel de cercetare penală.

La o zi sau două după aceasta, directorul general Gabor Dragoș mi-a cerut să merg la discuții cu ofițerii echipei, pe care îi cunoșteam foarte bine. Mr. Bădescu Dumitru din colectivul de energie nucleară din Direcția a II-a m-a informat despre eveniment (deși știam în mare situația) și despre faptul că este necesar să aflăm care este cauza reală a producerii sale, având în vedere reticențele și starea de teamă instalată în rândul personalului implicat de la Antrepriza Nuclearmontaj. Echipa a decis ca informațiile adunate în faza inițială să fie completate și prin alte metode și mijloace de muncă și desigur și prin alte surse. Am acceptat sarcina și am plecat în șantier unde am contactat mai mulți factori de decizie și executanți atât de la beneficiar, cât și de la Nuclearmontaj. Mai detaliat am discutat cu inginerul șef responsabil cu operațiunea de montaj *calandria*, cu care aveam o relație absolut sinceră și amicală. Acesta mi-a declarat că incendiul a fost provocat de o operațiune de sudură executată deasupra chesonului *calandriei* (care era încă deschis deoarece se lucra la etajul superior), efectuată de o echipă de la Trustul de Construcții Industriale Centrale Nucleare. Mi-a explicat că picături incandescente de sudură au căzut peste recipientul din plastic conținând alcool de degresare, l-au topit iar conținutul a luat foc cu repeziciune. Fumul intens a fost produs de arderea plasticului acelui recipient dar și a altor bidoane și recipiente din plastic răspândiți în incintă conținând diverse materiale, vopseluri, uleiuri etc. După încheierea discuției am întocmit un raport detaliat cu cele stabilite și m-am

întors în campus pentru a-l înmâna echipei de anchetă. Din ce am aflat ulterior, concluzia finală a fost cea care s-a desprins și din cercetarea mea informativă, confirmată și prin datele rezultate din exploatarea mijloacelor de tehnică operativă.

7. Contradicții și diferențe de concepție

Ceea ce am dorit să scot în evidență prin aceste exemple este și aspectul cu privire la atmosfera de tensiune în care s-a lucrat aproape tot timpul în Șantierul CNE, în special din cauza imixtiunii factorului politic în derularea investiției, dar și din cauza diferențelor enorme în ceea ce privește disciplina muncii și abordarea condițiilor de calitate a lucrărilor executate.

Pe întregul parcurs de derulare a lucrărilor au apărut de contradicții, în special între grupul canadian de asistență tehnică și constructorii desemnați de Ministerul Construcțiilor Industriale, referitoare la calitatea lucrărilor și nerespectarea condițiilor de securitate nucleară. În fapt, constructorii manifestau o atitudine de ignorare a acestor condiții, ceea ce a determinat apariția a sute și sute de rapoarte de neconformitate care împiedicau recepția lucrărilor, considerate terminate de constructori dar respinse de asistența străină și de diriginții beneficiarului. În rapoartele și informările înaintate de noi către eșaloanele superioare am semnalat această situație, propunând măsuri de remediere, dar din păcate de fiecare dată intervențiile noastre erau contrazise de constructor, care susținea că din cauza acestor neconformități nu-și poate îndeplini planul de producție. Era de fapt o competiție de cantitate contra calitate imposibil de acceptat nici de proiectant, nici de partea canadiană, nici de beneficiari, respectiv CSEN și I.N. Cernavodă. În asemenea condiții, echipa de asistență tehnică a informat conducerea partenerului canadian *Atomic Energy of Canada Limited* (AECL) care a decis să trimită în România pe însuși președintele său, M. Lawson, pentru a tranșa situația de criză.

În atare situație, s-a pus problema care este situația reală: am raportat conducerii D.S.S. că partea canadiană avea dreptate, întrucât constructorul încălca, cu bună știință, prevederile de proiect și condițiile de securitate nucleară impuse de Manualul de Asigurare a Calității. Realitatea era că acest manual devenise coșmarul oricărui constructor, întrucât nu permitea niciun fel de rabat de la calitatea lucrărilor, ceea ce era în contradicție cu stilul hei-rupist în care constructorul executa lucrările doar pentru a îndeplini planurile de producție și a-și lua banii. În mod absolut revoltător, factorii politici implicați în

investiție doreau doar să raporteze „noi și noi victorii”, în detrimentul calității lucrărilor. Astfel, ședințele de comandament, la care participam neoficial, erau doar un concert de răcnete, amenințări cu destituiri și pușcăria și acuze ale constructorilor care pretindeau că proiectantul și beneficiarul le pun bețe în roate și astfel nu pot să realizeze stadiile fizice.

Conflictul a fost tranșat de Donald Lawson, președintele AECL, care a informat partea română că dacă nu se respectă prescripțiile de proiect, partea canadiană nu-și asumă riscul de a se compromite cu această investiție. În fața pericolului ca situația reală să ajungă a fi cunoscută de șeful statului, reprezentanții români au cedat și au dat asigurări că standardele de calitate nucleară vor fi respectate cu strictețe. În această etapă mi-am dat seama că informările noastre ce oglindeau deficiențele reale și aspectele privind încălcările normelor de securitate nucleară fuseseră blocate pe filiera politică locală sau centrală. Aceeași soartă au avut-o și rapoartele noastre care, deși fuseseră promovate către conducerea D.S.S., inclusiv lui Tudor Postelnicu, acesta ori le respinsese ori le modificase. Acesta era de fapt adevăratul sabotaj provocat întrucât ar fi trebuit ca aceia care amenințau cu pușcăria să fie deferiți justiției. O centrală nucleară sigură nu putea fi realizată cu angajamente de partid, dezinformări și minciuni, dar, din păcate, mulți dintre factorii politici nu înțelegeau nimic din problematica proiectului nuclear, ceea ce se repercuta negativ asupra progresului firesc al investiției.

Cea mai mare eroare comisă de constructor a fost betonarea greșită a grinzii inelare de la Cupola anvelopei Reactorului nr 3, în august 1987. Am stabilit, cu câteva zile înaintea vizitei conducerii de stat și de partid în șantier, că la nivelul conducerii întreprinderii constructoare s-a dispus betonarea grinzii inelare pentru a se putea raporta o cantitate suplimentară de beton la planul de producție. Decizia n-a ținut cont de un lucru foarte important și anume că prin această operațiune nu se respecta ordinea tehnologică de turnare, respectiv întâi betonarea cupolei anvelopei și apoi a grinzii inelare. Ceea ce s-a constatat ulterior vizitei a fost că fasciculele de oțel special ce urmau să fie tensionate nu mai puteau fi montate. Așa ceva chiar era o situație gravă, căci avea consecințe negative în ce privește rezistența anvelopei la șocuri. Am raportat imediat conducerii asupra evenimentului, solicitând să se raporteze conducerii D.S.S., precum și organelor de partid. În șantier lucrurile s-au precipitat serios, constructorul dând vina pe organele de partid că au presat turnarea, iar acestea derobându-se de răspundere, afirmând că răspunderea și alegerea au fost la

constructor. În această situație s-a cerut instituirea unei comisii de specialiști în rezistență în construcții de la Institutul Politehnic București, care a concluzionat că grinda inelară turnată defectuos ar trebui demolată complet, pe spezele constructorului. Despre grinda inelară și situația ei nu s-a mai discutat nimic nici până în 1989 și nici după 1989, dar procesul-verbal întocmit de comisia respectivă a rămas valabil și în ziua de azi. Eroarea este cunoscută, astfel că dacă se vor relua lucrările la Unitatea nr. 3, ea va putea fi remediată.

După 1989, practic după reactivarea mea în octombrie 1990, a fost necesar să reiau munca de organizare și refacere a colectivului, în scopul reluării cât mai rapide a fluxului informativ necesar stăpânirii situației operative și îndeplinirii noilor cerințe și directive ale instituției ce abia se constituise. În ce privește situația operativă din Platforma CNE, trebuie spus că ne-am confruntat cu reorganizarea antreprizelor de construcții montaj implicate în investiție și cu analiza tuturor lucrărilor realizate în perioada anterioară în vederea remedierii deficiențelor produse în executarea prevederilor din proiecte și respectarea cerințelor de securitate și calitate nucleară.

Modul defectuos în care fostul constructor a lucrat anterior și consecințele dăunătoare ale amestecului factorului politic în realizarea acestei importante investiții a fost constatat la o inspecție propusă de grupul de asistență tehnică cu care și beneficiarul a fost de acord. Printre alte deficiențe, au fost identificate peste 10000 de suduri care nu întruneau condițiile prevăzute în Manualul de Asigurare a Calității, fiind necesar a fi refăcute. Ca urmare, părțile din contract au agreeat că este necesară extinderea acordului de credit cu încă 200 de milioane de dolari pentru acoperirea deficiențelor dar și a întârzierilor mari în asumarea unor angajamente ale părții române în asimilarea unor componente de clasă nucleară, fiind nevoie să fie aduse din import. Parte din această sumă a reprezentat noianul de „indicații”, presiuni și imixtiuni ale politicului în activitatea antreprenorilor. Desigur că n-au fost singurele cauze care au condus la întârzierea cu 11 ani a punerii în funcțiune a primei și celei de a doua unități a CNE, la ele adăugându-se și slaba pregătire a unei părți semnificative din forța de muncă adusă în șantier din alte zone din țară. Nu în cele din urmă, informările noastre au scos în evidență și numeroase aspecte ce priveau disciplina muncii, nerespectarea programului de lucru, a normelor de calitate nucleară și a prevederilor de protecție a muncii.

Astăzi, când vorbim și scriem despre CNE Cernavodă avem numai cuvinte de laudă despre performanțele obținute de cele două unități în

exploatare, excelentul randament atins, aspecte perfect reale, dar nimeni nu vorbește despre dificultățile întâmpinate pe parcursul execuției, despre marile întârzieri înregistrate (investiția a pornit în 1979 și a avut termen de punere în funcțiune cinci ani, prima unitate fiind dată în exploatare abia în 1996!), despre frecvențele fricțiuni între partea română și cea străină ca urmare a nerespectării prevederilor din proiect etc.

8. Aspecte și concluzii ce privesc vulnerabilități ale centralelor nucleare-electrice și necesitatea protecției lor sporite în contextul actual.

Centralele nucleare-electrice au o pondere importantă în producția de energie electrică la nivel mondial. În ciuda accidentelor de la Cernobîl și Fukushima, centralele nucleare au marele avantaj că produc o energie nepoluantă, curată. În lume, la ora actuală funcționează centrale nucleare în 32 de țări, producând aproximativ 10% din necesarul de energie electrică la nivel mondial. În prezent funcționează un număr de 439 de centrale nucleare cu o putere instalată totală de 374.000 de MW. De asemenea, se află în construcție încă 29 de reactoare ce vor avea o putere instalată de 62000 MW, cele mai multe fiind în construcție în China (16 reactoare) și India (8 reactoare).

România are în prezent o centrală nucleară cu două reactoare de câte 700 de MW fiecare (de fapt 660 MW în sistemul energetic national și 40 MW pentru servicii proprii) și vor fi începute curând lucrările la alte două unități identice, tot la Cernavodă, în colaborare tot cu Canada în același proiect CANDU 700.

Având în vedere condiționalitățile impuse de normele de securitate nucleară și de protecție a mediului, o centrală nucleară nu este și nu poate fi mai ieftină decât una clasică, dar tocmai datorită acestor condiționalități ea este mult mai nepoluantă și sigură în exploatare. În ce privește gradul de siguranță al unităților 1 și 2 de la Cernavodă, trebuie știut că din punct de vedere seismic ele au fost proiectate și executate să reziste la un seism de 7,8 grade Richter, dar testele efectuate recent au indicat că ele prezintă siguranță chiar și la un seism mai mare de 8 grade, din acest punct de vedere situându-se printre cele mai sigure din lume. De asemenea, în pofida detractorilor interni și externi privind posibile accidente nucleare cu scăpări de emisii radioactive în exterior, trebuie să pun în evidență că proiectul Cernavodă dispune de 5 sisteme (bariere) de siguranță ce nu permit niciun fel de risc de incident sau accident nuclear. Amintesc că după 1990, presa din Bulgaria vecină s-a inflammat puternic emițând

tot felul de teorii și scenarii catastrofice stupide cu privire la posibila poluare radioactivă de la Cernavodă în momentul în care prima unitate mai avea șase ani până la punerea în funcțiune (1996), și cu atât mai mult cu cât propria lor centrală nucleară de la Kozlodui, construită după proiect sovietic, a fost oprită din exploatare prin ordin AIEA Viena, deoarece după inspecțiile efectuate prezenta grave deficiențe ce presupuneau risc nuclear. Nici presa românească de scandal nu a rămas datoră în prezentarea de bombe publicistice despre emisii alarmante de tritium la Cernavodă. Desigur că datele din măsurători ale Laboratorului de Mediu al CNE publicate oficial au demonstrat că aceste emisii aveau valori sub cele normale existente în mod obișnuit în natură. Treptat, toate aceste acțiuni hazardate s-au stins după darea în exploatare a primei unități cu rezultate foarte bune și fără niciun fel de incidente.

Toate astea nu înseamnă că o centrală nucleară nu este un obiectiv care poate genera pericole dacă apar probleme în funcționarea unor sisteme în special din partea nucleară. Dar tocmai de aceea există acele bariere de siguranță, de intervenție cu bare de control ale radioactivității și cu injecții cu otrăvuri de neutroni care declanșează automat oprirea reactorului și deci a reacției de fisiune SOR 1 și SOR 2. Practic, prin dispeceratul din sala de comandă sunt urmărite toate procesele ce se petrec în funcționarea reactorului, iar calculatorul de proces este programat să indice instantaneu orice incident ce ar apărea.

Orice centrală nucleară, deci și cea de la Cernavodă are de asemenea un plan de protecție fizică detaliat ce cuprinde absolut toate măsurile necesare prevenirii penetrării oricăror persoane neautorizate în incintă, prin paza militară pe perimetrul centralei și pază civilă în cele mai importante zone din interiorul ei. Am vorbit la început și despre construcția deosebit de rezistentă la șocuri a anvelopei reactorului, dar asta nu înseamnă că ea nu poate constitui un obiectiv vulnerabil pentru anumite atentate comise de organizații teroriste sau pentru lovituri executate cu armament greu în cadrul unui conflict armat din zone geografice apropiate țării noastre. Deși posibilitatea lovirii intenționate a unei centrale nucleare de către una dintre părțile beligerante este greu de presupus, deoarece cazul avarierii grave a anvelopei unui reactor și a reactorului în sine poate avea efecte devastatoare nu doar asupra mediului și asupra personalului părții atacate, dar și a personalului atacatorului. În asemenea situații excepționale este mai sigur ca centrala nucleară aflată în apropierea frontului să

fie oprită din exploatare așa cum s-a procedat și în cazul centralei de la Zaporojie.

În ce privește declarațiile făcute anterior de conducerea de la Kiev despre iminența unui atac rusesc asupra centralei de la Zaporojie și care ar fi avut certe consecințe dăunătoare și asupra mediului din țara noastră, ele au avut doar o tentă puternică de producere de emoții în opinia publică. De aceea măsurile de oprire a reactoarelor centralei Zaporojie, coordonate de conducerea AIEA, au fost normale și potrivite.

Un aspect important care a suscitat interes deosebit în ce privește reanalizarea unor condiții de securitate nucleară în centralele nucleare în funcțiune din întreaga lume a fost determinat de accidentul nuclear de la Fukushima-Daiichi, Japonia, din 2011, fapt ce a condus la revizuirea unor standarde de securitate nucleară de către forurile naționale de control al activităților nucleare sub auspiciile AIEA Viena. După cum se știe, în martie 2011 un cutremur cu magnitudinea 9 în epicentru a produs avarierea gravă a sursei de alimentare cu apă de răcire, iar apoi tsunami-ul produs a inundat generatoarele de alimentare cu apă la avarie la trei din cele șase ale centralei provocând supraîncălzirea miezului reactoarelor. În consecință au urmat mai multe explozii datorate hidrogenului eliberat din vasele de presiune și deteriorarea în acest mod a anvelopelor la cele trei unități, cu eliberare de radiații în exteriorul centralei. Autoritatea ce exploata centrala, TEPCO, a clasificat inițial evenimentul la gradul 5 de gravitate, dar apoi l-a modificat la 7 (maxim). Au fost luate măsuri de evacuare a populației din zona centralei, situație care se menține și în prezent după 12 ani de la catastrofă, iar toate reactoarele au fost răcite și oprite, dar emisia radioactivă s-a răspândit pe o suprafață de 1000 de km pătrați, determinând 160000 de oameni să părăsească regiunea.

Analiza efectuată de specialiști a ajuns la concluzia că centrala de la Fukushima a fost supusă unei catastrofe naturale excepționale în care s-a combinat un cutremur devastator cu un *tsunami* ce a provocat o inundație imensă, determinând efectul denumit *cliff edge* (marginea prăpastiei/stâncii), adică ultimul și cel mai grav accident posibil, aspect care determină niște standarde de proiectare a centralelor nucleare cu mult mai severe decât cele anterioare Fukushimei. Din datele culese în timpul cercetărilor și inspecției efectuate după accident de experți ai AIEA de la Viena au rezultat însă și unele deficiențe de proiectare ale firmei General Electric din SUA, furnizorul

proiectului, referitoare la normele de securitate nucleară care, dacă ar fi fost gândite mai serios, ar fi limitat unele dintre consecințele grave produse.

Trebuie de asemenea spus că specialiștii canadieni au ținut seama de acest aspect în proiectarea centralelor nucleare din care face parte și proiectul Cernavodă. În urma analizelor efectuate de Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare asupra condițiilor noi de securitate nucleară indicate de AIEA după accidentul de la Fukushima și după cel anterior, de la Cernobîl, a rezultat că centrala de la Cernavodă prezintă garanții solide de securitate nucleară calculate la o posibilitate de producere a unui asemenea accident de 1 la 1000 de ani, practic nul, deoarece după cum se știe o centrală nucleară are o durată de exploatare de cca. 30 de ani, și cu posibilă prelungire care nu trebuie să depășească încă 10 ani prin efectuarea unor măsuri de modernizare, după care este oprită și pusă în conservare. Oricum în condițiile actuale de accentuare a crizei energetice cauzate de un complex de conjuncturi politice, interese geopolitice și strategice, nu se mai poate ca un stat, indiferent de stadiul său de dezvoltare, de nivelul resurselor sale energetice, să fie dependent energetic de anumiți parteneri mai mult sau mai puțin temporari, mai mult sau mai puțin loiali, ci trebuie să implementeze programe de dezvoltare a potențialului energetic propriu pe termen lung și din mai multe și diferite surse producătoare de energie electrică, hidro, termo, gaze, nucleare până la cele eoliene și solare. Ideea este ca guvernele să emită acele politici și decizii care să asigure dobândirea independenței energetice astfel încât acest obiectiv să nu rămână cantonat în sfera de influență a altor state. Acest deziderat nu se poate însă realiza decât dacă se va reuși păstrarea resurselor energetice existente, indiferent că este vorba de gaze naturale, potențial hidro sau cel nuclear, în patrimoniul național. Domeniul energetic este baza unei dezvoltări industriale și economice solide și poate contribui hotărâtor la ridicarea nivelului de dezvoltare al țării dacă este gestionat înțelept, profesionist și responsabil.

Col. (r) Gheorghe Paraschiv

APĂRAREA ORDINII CONSTITUȚIONALE – OBIECTIV CONSTANT AL SERVICIILOR ROMÂNE DE INFORMAȚII

14. EXTREMISMUL DE FACTURĂ ETNICĂ (II)

În numărul anterior al revistei am început analiza extremismului de factură etnică în România cu abordarea iredentismului bulgar. Continuăm cu extremismul etnic maghiar, ucrainean, sovietic/rus și sârb.

IREIDENTISMUL, ȘOVINISMUL ȘI REVIZIONISMUL MAGHIAR

Scurt recurs la istorie

Originea dacoromană a poporului român în arealul carpato-danubiano-pontic reprezintă un adevăr istoric indiscutabil. După retragerea romană în anul 271 e.n., poporul nostru a rezistat, timp de o mie de ani, în fața uriașului tăvălug al semințiilor migratoare, ceea ce a făcut ca teritoriul Transilvaniei să nu fie curat daco-roman sau românesc. De-a lungul veacurilor s-au așezat aici multe neamuri – în chip pașnic sau violent – sciți, celți, sarmați, goți, huni, gepizi, avari, slavi, bulgari, unguri, secui, sași, cavaleri teutoni, alți germani, evrei, țigani, sârbi, croați, ruteni, armeni etc., dar de aproape două milenii romanitatea și românitatea au conferit zonei personalitate distinctă și i-au trasat esențialmente destinul.¹

Vecinătatea cu hrăpărețul Regat Ungar și, apoi, cu Imperiul bicefal Austro-Ungar, a făcut ca timp de câteva sute de ani, până în 1918, Transilvania să fie încorporată în aceste entități statale, dar mai mereu cu o identitate distinctă și cu o anumită autonomie. Atât regii unguri și împărații habsburgi, cât și guvernele de la Budapesta au încercat să-i afecteze caracterul preponderent românesc și ortodox. Politicile de deznaționalizare și colonizările de populație din Evul Mediu și până în epoca modernă nu au anihilat preponderența etnică românească, însă au reușit să diminueze procentul românilor din provincie, care nu a scăzut însă niciodată sub 53%.² Ilustrative în acest sens sunt câteva cifre. Conscripția fiscală din anul 1750, cel mai important izvor statistic privind societatea transilvăneană

¹ Ioan Aurel Pop, *Românii și maghiarii în secolele IX-XIV. Geneză statului medieval în Transilvania*, ediția a doua, 2003, p. 16.

² Ioan Bolovan, Sorina Paula Bolovan, *Transilvania până la Primul Război Mondial*, p. 429.

la mijlocul secolului al XVIII-lea, relevă că din totalul orașelor și satelor transilvănene 58% erau românești, 33% maghiare și 9% germane.³

Compoziția etnică a Transilvaniei, fără Crișana, Banat și Maramureș, a fost la recensământul din perioada 1850-1910 următoarea: români 59,5% în 1850, 54,9% în 1880, 55% în 1900 și 53,7% în 1910; maghiari 26% în 1850, 25,2% în 1880, 29,5% în 1900 și 31,6% în 1910; germani 9,3% în 1850, 12% în 1880, 11,9% în 1900 și 10,7% în 1910.⁴

În ce privește structura religioasă a Transilvaniei între 1850-1910, ni se par edificatoare următoarele cifre, conform aceleiași surse: ortodocși 30,9% în 1850, 37% în 1880 și 34,3% în 1910; greco-catolici (tot români) 31,5% în 1850, 23,2% în 1880 și 23,7% în 1910, în total 58%; reformați 14,4% în 1850, 12,6% în 1880 și 13,2% în 1910; romano-catolici 10,6% în 1850, 17,6% în 1880 și 18,9% în 1910; unitarieni 2,2% în 1850, 1,4% în 1880 și 1,3% în 1910, în total maghiari cca 35%.⁵

În concluzie, în pofida tuturor presiunilor și tratamentelor discriminatoare exercitate asupra românilor transilvăneni de Regatul Ungar și Imperiul Austro-Ungar în plan politic, economic și spiritual, aceștia și-au apărat cu obstinație, sacrificii și sânge originea etnică, limba, credința și tradițiile. Amintim doar martiriul lui Gheorghe Doja, Horia, Cloșca și Crișan, Avram Iancu, simboluri ale luptei necontenite a românilor transilvăneni pentru drepturi economice, sociale și politice, pentru propășire și emancipare națională.

Spre sfârșitul Primului Război Mondial, pe fondul unei crize atotcuprinzătoare și dureros de profundă ce dănuia de decenii, a început rapid procesul de disoluție a Monarhiei Austro-Ungare. Prăbușirea monarhiei dualiste însemna și sfârșitul hegemoniei asupra popoarelor asuprite, care timp de jumătate de secol au simțit din plin opresiunea și umilirea.

În toamna anului 1918, în condițiile prielnice ale luptei popoarelor asuprite, ca și ale înfrângerilor militare, Monarhia Austro-Ungară începe să se destrame, popoarele asuprite – român, ceh, slovac, croat, polonez, sârb – hotărându-și de sine stătător și pe baza principiilor democratice ale epocii în ce cadre statale doresc să trăiască. În acest context, la 12 octombrie 1918, Comitetul Executiv al Partidului Național Român, întrunit la Oradea, a adoptat

³ *Ibidem*, p. 417.

⁴ *Ibidem*, p. 424.

⁵ *Ibidem*, p. 427.

Declarația citită în Parlamentul de la Budapesta, la 18 decembrie 1918, de deputatul Al. Vaida-Voevod, care afirma independența națiunii române.⁶

Debutul Revizionismului maghiar

Anul 1918 a fost anul astral pentru români, în care s-a făurit statul român unitar, dar și anul în care vor începe acțiunile cercurilor iredentiste ungare pentru destrămarea acestuia.

Ungaria s-a opus mișcărilor naționale din provinciile ocupate de Ungaria din timpul Conferinței internaționale de pace de la Paris. La 16 ianuarie 1920, a contestat legitimitatea hotărârilor de autodeterminare a popoarelor asuprite de fosta monarhie dualistă austro-ungară, susținând necesitatea organizării unor „plebiscite” în toate provinciile care s-au rupt de Ungaria și s-au unit cu state naționale unitare sau federative frățesti.⁷

Maghiarii transilvăneni au adoptat o atitudine de neimplicare politică și de „rezistență pasivă” față de noua administrație, în speranța că la Conferința de Pace de la Paris actul unirii nu va fi recunoscut.

Pentru rezolvarea problemelor de ordine publică și siguranță, au fost înființate Brigada a IV-a Jandarmi și Subsecretariatul General de Siguranță din Transilvania.⁸

După Marea Unire a apărut un pericol asimetric, terorismul ungar, pe baza ideologiei revizioniste de reluare a Transilvaniei prin orice mijloace. Actele de teroare asupra populației române au vizat descurajarea manifestărilor de bucurie pentru unire și compromiterea ideii de autoritate. O a doua direcție teroristă a vizat trupele române aflate în Ungaria pentru înăbușirea resurecției bolșevice, îngreunarea pe cât mai mult posibil a acțiunilor militare, favorizarea unei ofensive ungare în Ardeal.⁹

Pe acest fond de insecuritate, organele informative/contrainformative, în colaborare cu cele de ordine publică și siguranță națională, au conlucrat pentru prevenirea unor atentate asupra conducerii statului cu prilejul vizitei regelui Ferdinand în Transilvania în perioada 22 mai - 1 iunie 1919.¹⁰

⁶ Prof. dr. Augustin Deac, *Revizionismul ungar – permanent factor destabilizator în Europa, Vol. I (1920-1938)*, Ed. Bravo Press, 1996, pp. 129-133.

⁷ *Ibidem*, p. 149.

⁸ Alin Spânu, *Istoria serviciilor de informații/contrainformații românești în perioada 1919-1945*, Ed. Demiurg, 2010, pp. 81-82.

⁹ *Ibidem*, pp. 103-104.

¹⁰ *Ibidem*, p. 105.

Intensificarea și conceptualizarea revizionismului maghiar după semnarea Tratatului de Pace de la Trianon

Imediat după consfințirea internațională, prin Tratatul de Pace de la Paris (Versailles, Trianon, 4 iunie 1920), revizionisții unguri au pretins că dezmembrarea Ungariei ar fi o nedreptate, obiectivul lor strategic configurat fiind anularea Tratatului de Pace și reînvierea Regatului Sfântului Ștefan, care se întindea din Carpați până la Adriatică.

Cercurile iredentiste ungare au avut la dispoziție un amplu arsenal pentru promovarea obiectivelor lor: presa, lucrări de istoria artei, manualele școlare, mai nou cinematograful. La puțin timp de la lansarea campaniei revizioniste, Ungaria avea în străinătate 30 de birouri de propagandă și peste 20 de emisari plătiți pentru organizarea acțiunilor externe.¹¹

Regimul horthyst din Ungaria (1920-1940) a impus, progresiv, o politică șovină și rasistă, de deznaționalizare forțată și rapidă a minorităților naționale în interior și una revizionistă pe plan extern.¹²

În sprijinul acțiunilor sale destabilizatoare, guvernul horthyst a rezervat serviciilor secrete militare ungare un loc aparte și un rol deosebit de activ. La Budapesta a fost organizat Serviciul de spionaj militar pentru România, care centraliza și coordona întreaga activitate a organizațiilor din subordine.¹³

Printre cele mai active organizații revizioniste de pe teritoriul român, cu filiale în mai multe localități, s-au numărat: *Societatea ungarilor care se deșteaptă (Ebredó Magyarok Egyesülete)*, care avea și un pronunțat caracter terorist, urmărind „lupta pentru integritatea teritoriului maghiar”; *Asociația bărbaților ardeleni*, care cuprindea etnici maghiari ce refuzaseră să depună jurământ de loialitate față de statul român, *Asociația secuiilor universitari și din școlile superioare*, *Asociația maghiar-secuiască* ș.a.¹⁴

În primele două luni ale anului 1921, în Ardealul reunificat s-a constatat o creștere în amploare și intensitate a acțiunilor subversive întreprinse de organizații teroriste ungare. Din unele documente rezultă că, în luna martie 1921, guvernul de la Budapesta plănuiseră chiar un atac armat prin surprindere împotriva României, cu scopul recuceririi Transilvaniei.¹⁵

¹¹ *Revizionismul maghiar*, <https://www.scripgroup.com>, pp. 2-6.

¹² Detalii în Augustin Deac, *Op. cit.*, p. 181 și următoarele.

¹³ *Ibidem*, p. 412.

¹⁴ *Ibidem*, p. 413.

¹⁵ *Ibidem*, p. 418.

Cu toate că aceste planuri de agresiune directă asupra României au fost dejucate cu multă inteligență și tactică eficace de către autoritățile române, guvernării de la Budapesta au continuat cu obstinație acțiunile lor de organizare pe teritoriul României a unor rețele de spionaj militar și de altă natură, conjugate cu o intensificare a nocivei propagande revizioniste printre minoritarii de etnie maghiară și secuiască din țara noastră. Strategia lor viza boicotarea refacerii și consolidării situației economice și sociale a României reîntregite, sabotarea activității administrației românești, susținerea de relații strânse cu socialiștii extremiști și promovarea de revolte muncitorești, conservarea conștiinței hungariste ș.a.

Cu ocazia festivităților de încoronare a regelui Ferdinand în 1922, la Alba Iulia, ca rege al României reîntregite, organizații revizioniste ungare au răspândit foi volante în care îndemnau pe minoritarii maghiari la revoltă și la declararea autonomiei Transilvaniei sub pretextul persecuțiilor ce le-ar fi îndurat.

Spre a justifica propaganda făcută în străinătate pentru revizuirea Tratatului de pace de la Trianon, guvernării de la Budapesta au întezit și mai mult activitatea revizionistă în România către sfârșitul anului 1922, îndemnând pe conaționali să se opună deschis tuturor ordinelor și măsurilor luate de statul român pentru redresarea țării. Mai mult, guvernul ungar preconiza ca, în cursul lunii februarie 1923, să încerce din nou să provoace o insurecție armată la Satu Mare, Carei, Oradea, Arad și alte localități din vestul României, cu scopul de a le reanexa.

În contextul acestor preocupări ostile, la Satu Mare s-a constituit în anul 1923 organizația secretă *Legiunea de moarte a Trianonului*, care avea drept scop declarat ștergerea frontierei româno-ungare și reînființarea frontierelor „Ungariei Mari”.

Pentru destabilizarea României reîntregite, organizația secretă „*Ebrede*”, a organizat, în anul 1923, sub conducerea cumnatului regentului Horthy, echipe de aruncare în aer a trenului cu care călătoreau în Polonia regele Ferdinand și regina Maria.¹⁶

Față de aceste evoluții, autoritățile române au reacționat prompt. În plan organizatoric, ministrul de Interne a hotărât ca întreaga organizare de poliție și siguranță din Transilvania să treacă în subordinea directă a Direcției Poliției și Siguranței Generale, eliminându-se structurile intermediare care creau dificultăți în raporturile ierarhice dintre administrația publică locală și Ministerul de Interne.¹⁷

¹⁶ *Ibidem*, pp. 423-425.

¹⁷ Alin Spănu, *Op. cit.*, pp. 116-117.

În plan operativ, în octombrie 1925, a fost descoperită o organizație de spionaj ungară, care activa pe granița de vest încă din 1919. Cu acest prilej, s-a stabilit că spionajul ungar împotriva României era coordonat de Centrul informativ de la Szolnok, apreciat drept „baza spionajului maghiar”.

O altă acțiune de spionaj de sorginte ungară a fost identificată și anihilată în perioada 1926-1927 de structurile specializate autohtone. Pe scurt, era vorba de o filieră de preluare și scoatere din țară a numeroase documente militare de la un subofițer român de la Corpul 7 Armată, care trăda pentru bani.¹⁸

În anul 1927, analiștii informațiilor militare au elaborat studiul intitulat *Propaganda ungară contra Tratatului de Pace de la Trianon (1919-1927)*, în care au fost analizate propaganda revizionistă ungară în străinătate, în special în Anglia, Italia, Germania, Franța și SUA, precum și metodele și mijloacele de atingere a obiectivelor. De reținut că toate serviciile de propagandă fuseseră concentrate într-o singură instituție - *Uniunea Apărării Naționale Ungare* - cu sediul la Budapesta. Din 1920, la nivelul structurilor informative ungare luase ființă o centrală de propagandă și informații, care cuprindea subsecții pentru România la Debrețin, Nagybecskerek și Seghedin. La jumătatea anului 1921, Ungaria își crease deja 30 de birouri de propagandă în străinătate, care au publicat 120 de ziare, 24 de reviste în limba engleză, 18 în franceză și 8 în italiană.¹⁹

Într-o analiză a Inspectoratului General al Jandarmeriei (IGJ) din anul 1935 se preciza că Iredenta maghiară, alături de cele rusă, ucraineană și bulgară, au fost documentate că conlucrează „continuu și solid” în România.²⁰

Dintr-un studiu statistic realizat la sfârșitul anului 1936 de Serviciul de informații al Jandarmeriei pentru perioada 1931-1936, rezultă că în Iredenta maghiară erau identificate 14.340 persoane în 1933, 16.637 în 1934, 14.323 în 1935 și 14.951 în 1936.²¹

O analiză realizată de Secția a II-a Informații și Contrainformații privind evoluția mișcării revizioniste ungare după Pacea de la Trianon releva că aceasta s-a extins în Franța, Marea Britanie, Italia, Spania și SUA, unde a câștigat adepți la nivelul cercurilor conducătoare.²²

¹⁸ *Ibidem*, pp.144-147.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 149-151.

²⁰ *Ibidem*, p. 220.

²¹ *Ibidem*, p. 228.

²² *Ibidem*, p. 239, detalii în Traian-Valentin Poncea, *Revizionismul ungar și doctrina hungaristă*, pp. 198-213.

Ilustrative pentru acțiunile desfășurate de Ungaria după 1919 în favoarea reluării Transilvaniei sunt și concluziile unui studiu privind *Acțiunea Serviciului de spionaj și propagandă ungar din România*, elaborat în perioada 1936-1937, conform căruia minoritarii dețineau 80% din industria transilvană și bănățeană, aveau 209 publicații în 1935, față de 59 în 1919 și dispuneau de 400-500 asociații culturale, religioase și de altă natură. Totodată, studiul evidenția că Ungaria întreținea în țara noastră un serviciu de spionaj militar, politic și economic, că propaganda agresivă revizionistă a dorit ca fiecare maghiar din România să devină „un dușman neîmpăcat” al acestui stat și că Ungaria s-a axat pe utilizarea congenerilor din România, care au primit misiuni subversive în funcție de locul de muncă.²³

Elocventă pentru modul cum receptau serviciile române de informații amenințările care veneau din Ungaria este concluzia analiștilor Serviciului Secret de Informații (SSI) că principala problemă la adresa siguranței naționale venea dinspre Ungaria, care, încet dar sigur, își transpunea în practică planurile de revizuire a Tratatului de Pace de la Trianon. La începutul anului 1938, au fost identificați ofițeri de informații unguri dislocați la granița comună cu misiunea de a pregăti informativ și propagandistic un atac asupra României. Legația Ungariei de la București susținea curentul autonomist inițiat de unii români ardeleni și transformaseră Comitetul Național al Maghiarilor din România într-un instrument dirijat de Budapesta.

În noiembrie 1938, Secția Informații Externe a SSI a elaborat un amplu studiu referitor la propaganda subversivă și acțiunea teroristă desfășurate de Ungaria în Cehoslovacia, ca parte a procesului de obținere a unor teritorii revendicate.²⁴

În 1939, problemele și mutațiile apărute în apropierea granițelor României, mai ales prin dezmembrarea Cehoslovaciei, au conștientizat factorilor politici necesitatea întăririi măsurilor de ordine și siguranță. Ordinul Circular nr. 32.943 din 12 decembrie 1939 al IGJ, o importantă directivă în acest sens, se referea strict la acțiunile ungare pe teritoriul românesc care vizau pregătirea „mediului prielnic” pentru o intervenție armată neoficială sub pretextul protecției conaționalilor și a avutului acestora. Acestea constau în: o acțiune teroristă, pentru a produce panică, neîncredere în autoritatea statului și distrugerea capacității de reacție armată.

²³ Alin Spănu, *Op. cit.*, pp. 248-249.

²⁴ *Ibidem*, pp. 335-337.

Acțiunile informative ale jandarmilor au identificat organizarea formațiunilor teroriste maghiare din România desfășurate pe linia frontierei comune și în interiorul țării. La momentul respectiv, se afla în desfășurare faza subversivă, în vederea subminării autorității statului. În colaborare cu organele similare din Armată și Serviciul Secret de Informații (SSI), au fost stabilite sarcini clare de combatere a propagandei, defetismului și terorismului. Cu acest prilej, a fost elaborat și un Plan de acțiune polițienească pentru contracararea acțiunilor subversive desfășurate de iredentiști, cu un pronunțat caracter contrainformativ, contrasabotaj și contrapropagandă. Au fost emise două ordine circulare secrete cu referire specială, primul la defetism și al doilea privind faptul că în Ungaria au fost grațiați delincvenții de drept comun cu condiția să se înroleze în bande teroriste pregătite să acționeze în România. Primele grupe instruite în centre speciale erau așteptate să fie introduse peste granița clandestin în jurul datei de 1 februarie 1940. Față de aceste evoluții ale situației operative, structurile informative ale Jandarmeriei au luat măsuri în vederea contracarării ferme a acțiunilor teroriste.²⁵

Efectele acțiunii subversive din Cehoslovacia au fost vizibile și în Transilvania, unde au fost identificate și anihilate formațiuni paramilitare maghiare care aveau rolul de a pregăti evenimentele perturbatoare ale ordinii publice și siguranței naționale.

În urma cercetărilor informative/contrainformative efectuate, SSI a elaborat în octombrie 1939 un studiu - *Acțiunea teroristă a statului ungar în România* -, în care a fost analizat, pe larg și profund, istoricul actelor subversive maghiare la adresa statului român și intensificarea acestor acțiuni în perioada respectivă. Interesant este faptul că organizația subversivă iredentistă de la Satu Mare, care luase ființă în octombrie 1938 și acționa pentru crearea de nuclee în centre urbane din Ardeal, nu a fost mediatizată și sancționată legal, în baza unor înțelegeri cu Cabinetul ungar, care și-a luat angajamentul de a renunța la asemenea acțiuni. În baza acestei înțelegeri, persoanele arestate nu au fost trimise în judecată, ci expulzate în Ungaria.²⁶

Dintre cele mai active organizații paramilitare ungare din perioada interbelică, menționăm câteva care se detașează prin frecvența și conținutul acțiunilor de factură naționalist-șovină, rasistă și teroristă: *Societatea ungarilor*

²⁵ *Ibidem*, pp. 332-334.

²⁶ *Ibidem*, pp. 343-344.

care se deșteaptă, *Asociația ungară pentru apărarea țării, Liga revizionistă ungară, Uniunea Generală Maghiară de apărare a Rasei, Garda Revizionistă, Ordinul Vitejilor* ș. a.

Între acestea se număra și *Federația Organizațiilor pentru Apărarea Națiunii*, care cuprindea mai multe formațiuni paramilitare (*Garda zdrențăroșilor, Vânătorii Turanici, Organizația de zece, Uniunea asociațiilor camaraderești, „Turul”, Asociația generală a tiraliorilor unguri, Asociația Divizie Secuiască* ș. a.), precum și asociații politice speciale (*Liga Revizionistă, Steagul Țării, Uniunea Mondială a Ungurilor, Asociația Bărbaților Ardeleni, Federația Națională a Studenților Unguri, Uniunea Femeilor Ungare*). Spre exemplu, *Garda zdrențăroșilor*, care în anii 1939-1940 a acționat pe raza județelor Bihor, Cluj, Sălaj, Maramureș și Satu Mare, avea ca obiective: atacarea trupelor regulate, atentate împotriva personalităților oficiale, organizarea de formațiuni paramilitare în rândul minorității maghiare și spionaj în favoarea Ungariei.²⁷

Atacarea Poloniei de către Germania (1 septembrie 1939) și URSS (17 septembrie 1939) a avut ca efect o nouă intensificare a propagandei ungare față de România. Conform analiștilor SSI, strategia regimului horthyst avea trei direcții de acțiune: 1. ocuparea Transilvaniei din rațiuni politice, dar mai ales economice; 2. propaganda revizionistă, începută încă din 1921, care a avut efect la populație; 3. sprijinul Germaniei și Italiei, care era considerat decisiv în obținerea Transilvaniei.

În acest context, autoritățile horthyste au renunțat la acțiunile subversive cu caracter terorist, cel puțin declarativ, accentuând în schimb propaganda revizionistă. Legația Ungariei la București, în colaborare cu Comitetul Național al Maghiarilor din România, a pus la punct un plan de acțiune care prevedea înființarea unor echipe volante cu sarcina de a distribui materiale propagandistice, de a înființa case culturale maghiare și societăți sportive, toate în scopul unei pregătiri a minorităților în vederea primirii trupelor hortyste.

Iredentismul maghiar după Dictatul de la Viena

Prin pierderile teritoriale, umane și materiale din vara anului 1940 (Ardealul de Nord, în baza Dictatului de la Viena, Basarabia și Bucovina de Nord, ca urmare a ultimatumurilor URSS), România a devenit un stat aflat la

²⁷ Multe detalii în Traian-Valentin Poncea, Aurel Rogojan, *Spionajul ungar în România*, Ed. ELION, 2006, pp. 84-95.

limita existenței, cu risc de a fi dezmembrat total și aservit intereselor geopolitice ale actorilor principali și secundari din regiune.

Trecând peste orice norme ale dreptului internațional și peste voința populației, Hitler și Mussolini au impus României, timorată și derutată, Dictatul de la Viena din 30 august 1940, care smulge din trupul Transilvaniei 42.243 km², cu o populație de 1,3 milioane de români și doar 968.000 de maghiari. Acest proces de ruptură a Transilvaniei de Nord-Vest a fost însoțit de masacrele comise de trupele și administrația ungară în teritoriul ocupat (Ip, Trăsnea, Cămar, Ciumîrna, Șimleul Silvaniei, Huedin, Cosniciul de Sus, Sucutard, Mureșenii de Câmpie etc.). De la intrarea trupelor ungare în septembrie 1940 și până la 1 septembrie 1942 au fost uciși 991 de români, iar numărul celor maltratați, schingiuiți a atins, până în vara lui 1943, numărul de 15.000. Totodată, numărul românilor expulzați sau refugiați se ridică până în anul 1944 la peste 500.000 de persoane.²⁸

În perioada de după Dictatul de la Viena au acționat în Ardealul de Nord preluat abuziv de Ungaria hortystă, cât și la sud de linia de demarcație, și alte structuri extremist-teroriste și naționalist-revizioniste ungare: *Cercul de instruire a șefilor posturilor de cercetași pentru apărarea patriei Mureș*, *Organizația „Armata horthystă”*, *Gruparea „Jandarmii horthyști”*, *Grupul P-12-Partizanii Ardealului ș.a.*²⁹

Autoritățile române au fost preocupate permanent de cunoașterea situației din teritoriul cedat prin Dictatul de la Viena. Detașamentul de Poliție Coroi, aflat la noua frontieră româno-ungară, a informat permanent despre situația din această zonă, atrocitățile maghiare contra românilor, mișcările de trupe ungare, au făcut schițe cu drumurile, podurile și bisericile minate de autoritățile ungare, au semnalat propaganda desfășurată de diferite organizații – bisericesti, de întrajutorare, culturale sau teroriste – venite din Ungaria sub diferite pretexte. Agenți acoperiți au identificat organizarea și dislocarea unităților ungare aflate în Târgu Mureș, Dej și Bistrița, transporturile și depozitele de muniții, trecerile clandestine de frontieră etc. Similar au acționat și Detașamentul de Poliție Vidrasău și Poliția de Frontieră Tunel, județul Turda.³⁰

În acest context extern nefavorabil, generalul Ion Antonescu, ajuns la conducerea statului român după abdicarea regelui Carol al II-lea, a decis să

²⁸ *Istoria revizionismului maghiar*, p. 23.

²⁹ Traian-Valentin Poncea, Aurel Rogojan, *Op. cit.*, pp. 94-95.

³⁰ Detalii în Alin Spănu, *Op. cit.*, pp. 419-420.

meargă alături de Germania, singura mare putere care a oferit sprijin în garantarea independenței și suveranității țării.³¹

Deși aliate prin apartenența la Axa Berlin-Roma-Tokyo, România și Ungaria nu au avut relații cordiale, privindu-se cu neîncredere și pregătindu-se pentru confruntarea finală asupra Transilvaniei. Resentimentele României vizau modul în care a fost divizată Transilvania și comportamentul autorităților ungare față de populația românească, în timp ce Budapesta se arăta nemulțumită că nu a primit toată regiunea revendicată sau măcar o parte mai mare.

Și în această perioadă problema Iredentei maghiare a fost urmărită cu prioritate. Conform ordinelor generale de informații anuale, această problemă trebuia urmărită cu „strășnicie”, iar cazurile de spionaj, terorism, sabotaj, alarmist, defetism, greve și rebeliuni anihilate înainte de a produce efecte.³²

Prin măsurile informative și contrainformative derulate, la jumătatea anului 1941, Direcția Generală a Poliției (DGP) a identificat cadrele și agenții de spionaj unguri din Cluj și Oradea, precum și nucleele teroriste din Cluj, Oradea, Târgu Secuiesc și Târgu Mureș, care aveau ca zonă de acțiune Transilvania de Sud.

În primăvara anului 1942, guvernul de la Budapesta a ordonat constituirea unor servicii de propagandă și informații în cadrul fiecărei comunități maghiare de pe teritoriul României. Activitatea acestora urma să fie condusă de președintele comunității respective și coordonată de Legația Ungariei și de consulatele ungurești din țara noastră.³³

Dintr-un studiu al Corpului Detectivilor din 1942 rezultă că erau identificate și controlate informativ structurile paramilitare susținute de guvernul ungar care acționau și se pregăteau s-o facă și în viitor în spațiul românesc: Turanyi Vadaszok (*Vînătorii Turanici*), cu 70.000 de membri; Turul Szovetseg (*Asociația Turul*) din mediul universitar; Rongyas Garda (*Garda Zdrențăroșilor*) cu 25.000 de membri, cei mai mulți infractori.³⁴

Acțiunile revizioniste în România s-au desfășurat în acea perioadă cu precădere în județele Brașov, Târnava Mică, Turda, Arad și Timiș, propagandiștii incitând etnicii maghiari să aibă o atitudine de „rezervă și ostilitate” față de tot ceea ce este românesc, atât față de autorități cât și de populație.³⁵

³¹ *Ibidem*, p. 404.

³² *Ibidem*, pp. 421-422.

³³ Traian-Valentin Poncea, Aurel Rogojan, *Op. cit.*, p. 124.

³⁴ Alin Spănu, *Op. cit.*, pp. 447-448.

³⁵ *Ibidem*, p. 458.

La începutul anului 1943, informațiile serviciilor române indicau faptul că importante forțe armate ungare staționau la frontiera româno-ungară în așteptarea ordinului de intervenție la sud și est de linia arbitrară de demarcație. De menționat că aceste acțiuni militare ale armatei ungare urmau să se desfășoare conjugat cu atacurile teroriste ale unor grupuri de minoritari refugiați sau trecuți fraudulos pe teritoriul Ungariei, incluși într-un program de instruire terorist-diversionistă. Asemenea cazuri au fost semnalate la Salonta și Oradea.³⁶

În toamna anului 1943 s-au întetât provocările ungarilor la frontiera nouă cu România. La 28 octombrie, Pichetul de grăniceri nr. 107 din comuna Barcani a fost atacat de un pluton de vânători unguri, precum și un post fix român de pe teritoriul comunei Zagon. În aceeași perioadă, la 17 noiembrie 1943, Legiunea de Jandarmi Buzău raporta că ungurii au început să comită acte de violență contra muncitorilor români care lucrau în pădurile de lângă frontieră.³⁷

După ocuparea Ungariei de către Germania, în martie 1944, exponenți ai iredentismului maghiar și-au arătat îngrijorarea față de retrocedarea părții de nord a Ardealului către România și au menținut o stare continuă de ostilitate față de autoritățile de la București. La granița de vest se constatau în continuare activități propagandistice iredentiste ale preoților romano-catolici maghiari. În planul contracarării, la 13 mai 1944 a fost dat un semnal ferm prin arestarea lui A. Beseny, referent de presă în Ministerul de Externe de la Budapesta, pentru că făcea propagandă revizionistă printre ceangăii din județul Bacău.³⁸

După întoarcerea armelor împotriva Germaniei, la 23 august 1944, au fost rupte relațiile diplomatice dintre Ungaria și România. La 6 septembrie Ungaria a declarat război României, iar la 8 septembrie ministrul de Externe român a declarat că guvernul consideră teritoriul cedat ca făcând parte integrantă din România.³⁹

Reacția autorităților române după ieșirea țării noastre din alianța cu Germania

Odată cu declanșarea ofensivei pentru eliberarea Transilvaniei, Serviciul de Informații al Ministerului de Război a înființat câte un centru de informații pe lângă cele două armate care participau la ofensivă (Armata I și Armata a IV-a), precum și subcentre informative și contrainformative pe lângă marile unități. După eliberarea Transilvaniei și, implicit, a teritoriului național (25 octombrie

³⁶ Traian-Valentin Poncea, Aurel Rogojan, *Op. cit.*, p. 125.

³⁷ Alin Spănu, *Op. cit.*, p. 468.

³⁸ *Ibidem*, p. 470.

³⁹ *Ibidem*, p. 409.

1944), trupele române au continuat ofensiva, împreună cu trupele sovietice, pentru eliberarea Ungariei, Slovaciei și Cehiei până la înfrângerea finală a celui de al III-lea Reich (8/9 mai 1945). Toată această perioadă, structurile informative ale SIMR și SSI de pe lângă unitățile militare române au obținut informații utile mersului frontului. Populația ungară a avut „o conduită binevoitoare” față de trupele române, atât în privința cartiruirilor, cât și în aceea a rechizițiilor.⁴⁰

Structurile speciale ale Armatei Roșii au trecut de la o colaborare mai mult sau mai puțin sinceră la penetrarea și acapararea serviciilor de informații/contrainformații românești, transformându-le în simple instrumente de execuție a obiectivelor Moscovei.⁴¹

Direcția Poliției de Siguranță (DPS), cea mai importantă componentă a DGP, a avut cele mai multe și mai grele sarcini în noul context politico-economic inițiat la 23 august 1944, prin acțiuni de identificare și anihilare a organizațiilor subversive. Planul General de Informații al DPS pe anul 1945 cuprindea între priorități propaganda șovinisto-maghiară a elementelor fasciste din Ardealul eliberat, care putea periclita bunele raporturi interetnice. Organele de informații aveau misiunea să monitorizeze asemenea activități și să documenteze implicarea unor membri ai Uniunii Populare Maghiare.

În plan represiv, s-a avut în vedere arestarea persoanelor care ar fi periclitat „opera de democratizare a Țării” prin rămânerea în libertate. Între categoriile de persoane care trebuiau internate în lagăr se aflau și maghiarii care au avut funcții de conducere în grupările fasciste sau au desfășurat „manifestări huliganice și șoviniste”.⁴²

După capitularea Germaniei, organele de siguranță au descoperit două organizații terorist-iredentiste maghiare, respectiv una formată din 27 persoane și o alta fiind în curs de cercetare, din cadrul căreia fuseseră deja reținuți 63 de membri.

Atenție s-a acordat și propagandei revizioniste, care se manifesta inclusiv prin presă. Spre exemplu, la 9 decembrie 1946, ziarul „*Vilagosag*” a publicat un articol de fond, în care se afirma, între altele, că „Ardealul este o entitate maghiară în numele căreia vorbește Uniunea Populară Maghiară”.

În acea perioadă, pe timpul lucrărilor Conferinței de Pace privind Al Doilea Război Mondial, Direcția Poliției de Siguranță a interceptat materiale

⁴⁰ *Ibidem*, pp. 602-603.

⁴¹ *Ibidem*, p. 609.

⁴² *Ibidem*, pp. 579-580.

venite de la Budapesta, prin care erau transmise instrucțiuni în Transilvania privind strângerea de semnături de la etnici maghiari care să fie prezentate anglo-americanilor împreună cu solicitarea ca Ardealul „să fie retrocedat Ungariei sau să devină autonom”.

La 1 octombrie 1945, structurile informative militare au reușit să identifice noile rețele de spionaj străine de pe teritoriul țării. Dintr-o notă contrainformativă din 15 noiembrie 1945 rezultă că, în cadrul Marelui Stat Major al Armatei ungare, se reînființase Serviciul de spionaj militar, structurat pe birouri, câte unul pentru fiecare stat străin, evident și unul pentru România. Cei angajați în aceste birouri erau foștii agenți unguri din țările respective, fără a se ține cont de activitatea lor din trecut. Biroului pentru România i se acorda cea mai mare atenție, respectiv fonduri și mijloace. A fost stabilită informativ structura acestui birou, precum și faptul că trecuse deja la contactarea foștilor informatori pentru reorganizarea spionajului ungar în România.⁴³

În perioada 1945-1948, organele de informații și de siguranță românești au depistat 17 organizații subversiv-teroriste maghiare, între care *Mișcarea de Rezistență*, *Brigada Fulger*, *Hungarista*, *Asociația anticomunistă de tineret*. *Mișcarea de Rezistență*, organizată în anul 1947, subordonată *Mișcării de Rezistență din Ungaria*, racolase 31 de enoriași reformați din zona de vest a țării, îndeosebi de pe raza comunelor Secuieni, Valea lui Mihai, Cheșereu-Bihor, majoritatea foști membri ai organizației *Crucile cu Săgeți*, pe care i-au angrenat în acțiuni naționalist-șovine antiromânești. Pentru cultivarea unei stări de spirit naționalist-revanșarde în rândul minoritarilor maghiari din zona de nord-vest a României s-a inițiat editarea unui ziar intitulat *Viitorul maghiar*, procurarea de armament și constituirea unui grup terorist, toate având ca scop final alipirea întregii Transilvanii la Ungaria.

Această organizație și alta similară ei au fost descoperite și anihilate rapid de organele de specialitate românești.

În această situație și la sugestia Budapestei, dintr-o instrucțiune dată de Guvernul Ungariei în anul 1946, rezulta că principalele direcții de acțiune ale Iredentei maghiare din România, sub acoperirea bisericilor ungurești, erau: înființarea în România a asociațiilor *Uniunea Asociațiilor Sociale* și *Uniunea pentru Apărarea Teritoriului*, în care să activeze toți etnicii maghiari din țara noastră; recrutarea unor „agenți de propagandă”, care, stipendiați fiind, trebuiau

⁴³ *Ibidem*, pp. 593-594.

să prezinte săptămânal cel puțin un raport informativ despre starea de spirit a propriilor concetățeni, cât și despre probleme economice, financiare, comerciale, militare etc; recrutarea de agenți în toate instituțiile și întreprinderile strategice românești.⁴⁴

Serviciile de informații ungare au organizat pe teritoriul României, cu precădere pe spațiul Transilvaniei, numeroase așa-zise grupări de rezistență, dintre care amintim câteva, semnalate și anihilate la vremea respectivă de serviciile românești de profil: grupurile Velko și Kiss, în Oradea, respectiv Salonta; grupuri similare la Arad, Timișoara, Alba Iulia, Sebeș, Cluj, Zalău, Turda, Târnăveni, Copșa Mică, Sibiu, Satu Mare, Baia Mare, Târgu Mureș, Gheorgheni, Miercurea Ciuc, Odorhei, Covasna, Brașov. Scopul final al acestor grupări subversive era răsturnarea prin violență a orânduirii de stat din România și alipirea forțată a Transilvaniei la Ungaria.⁴⁵

Extremismul etnic maghiar în perioada comunistă

După semnarea Tratatului de Pace între România și Puterile Aliate și Asociate, la 10 februarie 1947, care stabilea și granița româno-ungară, cercurile revizioniste și serviciile de informații ungare au continuat să sprijine constituirea unor noi puncte de rezistență antiromânească, apărând și acționând după 1948: *Mișcarea națională de rezistență maghiară „Karosvolghy”, organizația „Elszantok” și gruparea „Arpad Siegfried SS” – în județul Bihor, Organizația subversiv-teroristă condusă de Olah Ludovic și Uri Emeric, Organizația diversionistă din Sântimbru, „Imperiul hungarist huno-maghiar” și Cercul „Kossuth” – din județul Harghita, „Tineretul secuiesc” și „Cerbii Albi” – din județul Covasna, „Garda Populară” – pe raza județelor Harghita și Covasna.*⁴⁶

Asemenea acțiuni subversive au fost descoperite și lichidate de organe în drept ale statului român. Atenția prioritară acordată acestei problematice rezultă și din documentele de orientare a activității informative a Direcției Generale a Securității Statului din 1951, care prevedeau distinct demascarea, în vederea lichidării, a activității antidemocratice a elementelor naționaliste și șovine.⁴⁷

În perioada ce a urmat evenimentelor din 1956 din Ungaria, în formele de exprimare a iredentismului-revizionist maghiar, dirijate de la Budapesta,

⁴⁴ Traian-Valentin Poncea, Aurel Rogojan, *Op. Cit.*, pp. 133-136.

⁴⁵ Detalii în *Ibidem*, pp. 138-140.

⁴⁶ Detalii în *Ibidem*, pp. 144-145.

⁴⁷ CNSAS, *SECURITATEA – Structuri – cadre, Obiective și metode, Vol. I, (1948-1967)*, Ed. Enciclopedică, 2006, p. 22.

s-au produs mutații semnificative. Guvernanții de la Budapesta, având o mai mică libertate de mișcare datorită liniei directe trasate de Kremlin, au preferat să lase pe seama emigrației ungare din Occident, precumpănitor a aceleia din SUA și Canada, agitațiile și campaniile naționalist-revizioniste, cât și de promovare a politicii separatiste. Totuși, alături de emigrația ungară din Occident, și serviciile speciale ungare (îndeosebi de informații externe, care s-au implicat direct), au sprijinit constituirea unor organizații naționalist-teroriste pe teritoriul României în perioada 1956-1965, în scopul destrămării unității statale, dintre care menționăm: *Mișcarea de rezistență*, care acționa pe raza județelor Bihor, Hunedoara și Satu Mare, urmărind organizarea de acțiuni armate pentru alipirea Transilvaniei la Ungaria; *Organizația secretă revoluționară*, constituită în 1956 în județele Mureș, Covasna și Harghita, a vizat timp de doi ani răsturnarea prin violență a puterii de stat românești din Transilvania; *Organizația Tineretului Maghiar din Ardeal „Emisz”*, care a acționat între anii 1956-1958 pe raza județelor Brașov, Cluj, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu, prin procurarea de armament, explozibili, substanțe toxice, angrenându-se în distrugerea unor monumente istorice și de artă românești și lichidarea autorităților de stat; *Tinerii doritori de libertate*, care a funcționat în județul Bihor, între anii 1956-1960, având ca obiectiv pregătirea elevilor pentru acțiuni armate. Cu aceleași obiective, au mai fost constituite în perioada respectivă *Organizația subversivă condusă de Szabo Moise* în județul Mureș, *Banda teroristă din Sovata*, *Organizația subversiv-naționalistă din cadrul Liceului din Miercurea Ciuc*, *Asociația secretă „Harghita”*, *Organizația Ungaria Mare Liberă și Unită*, *Uniunea Revoluționară Maghiară „Steaua Neagră”*, transformată ulterior în „*Legiunea Morții*” ș.a.⁴⁸

Și aceste grupări subversive au fost descoperite și neutralizate de către Securitatea română. Măsurile represive din această perioadă au vizat, totuși, puțini etnici maghiari. Spre exemplificare, între cele 1.103 persoane arestate în perioada 1 iulie-8 august 1958, în cea de a doua fază a represiunii violente, doar 18 erau de această etnie.⁴⁹

Situația se explică și prin faptul că în Constituțiile României din 1948 și 1952, era conferită minorităților naționale egalitatea în drepturi cu etnicii români majoritari. Mai mult, prin Constituția din 1952 se asigura populației

⁴⁸ Detalii în Traian-Valentin Poncea, Aurel Rogojan, *Ibidem*, pp. 145-147.

⁴⁹ SRI, *Cartea Albă a Securității Vol. III, 1958-1968*, p. 131.

maghiare din raioanele unde forma „o masă compactă” autonomia administrativă, astfel luând ființă, evident la indicația sovieticilor, Regiunea Autonomă Maghiară, care includea actualele județe Covasna și Harghita, precum și o bună parte din județul Mureș.

Regiunea Autonomă Maghiară devine însă, imediat după înființare, în 1952, un teritoriu cu legături mai mult formale cu Bucureștiul, în care totul era condus de etnicii maghiari și unde politica de deznaționalizare a românilor a atins cotele cele mai înalte. Treptat, a devenit un focar de iradiere a ideilor iredentiste și un teren de afirmare a pretențiilor ungurești asupra Transilvaniei.

Dintr-un material informativ al unei unități teritoriale de securitate din 15 octombrie 1958 rezultă că persoane venite din Ungaria începuseră să răspândească în rândul etnicilor maghiari din Transilvania idei cu caracter naționalist-iredentist și revizionist, context în care românii de această etnie le preluau și comentau în mediul specific. Pentru a genera stări de nemulțumire și de agitație în rândul minorității maghiare, erau lansate zvonuri privind o posibilă lichidare a instituțiilor de cultură și învățământ în limba maghiară,⁵⁰ aspect infirmat în realitate de faptul că minoritatea maghiară era discriminată pozitiv, în sensul că procentul publicațiilor, editurilor, teatrelor ș. a. în limba maghiară era mai mare decât al celor în limba română, raportat la numărul de locuitori.

După anul 1965, Budapesta, mascându-și politica naționalist-iredentistă, și-a orientat acțiunile pe patru direcții principale:

- falsificarea realităților istorice, demografice, etnografice etc. prin editarea a numeroase lucrări pretins științifice, în special de istorie, cu vădită substanță iredentist-revizionistă, antiromânească;

- folosirea Bisericii, a mass-media, a scriitorilor, artiștilor și altor categorii socio-profesionale pentru strângerea legăturilor dintre Ungaria și minoritatea maghiară din România, în vederea influențării și orientării ei pe coordonate naționalist-șovine;

- orientarea și coordonarea acțiunilor emigrației maghiare în spirit revizionist;

- promovarea unei acțiuni propagandistice bine concertate în Occident, mai ales în SUA.⁵¹

⁵⁰ *Ibidem*, pp. 215-219.

⁵¹ Traian-Valentin Poncea, Aurel Rogojan, *Op. cit.*, p. 147.

Atitudinea „Ungariei frățești” față de România a început să se modifice la nivel oficial din anul 1966. La Congresul Partidului Muncitoresc Socialist Ungar din acel an, liderul comunist János Kádár spunea că „*Tratatul de Pace de la Trianon a fost un dictat imperialist, care a dezmembrat Ungaria, acordând Transilvania României*”.

În mai 1967, structurile de informații externe ale Securității semnalau faptul că grupuri de emigranți maghiari, care se aflau în diferite țări capitaliste, desfășurau o intensă activitate de reorganizare, vizând lărgirea acțiunilor îndreptate împotriva României. Un accent deosebit era pus pe intensificarea propagandei axată pe ideea desprinderii Transilvaniei de România și alipirea ei la Ungaria sau proclamarea independenței acestei provincii.

Pe lângă acțiunile desfășurate în exterior, emigranții maghiari căutau să pătrundă și în interiorul țării, în vederea organizării unor nuclee de acțiune în acest scop. Începuseră deja să recruteze persoane pe care le instruiă să desfășoare, cât mai conspirat, activități de influențare și instigare la dezordine a populației maghiare. Totodată, trimiteau în țară emisari, sub acoperirea de turiști, pentru a identifica foști ofițeri horthyști, pentru a-i antrena în activități cu caracter iredentist și revizionist.⁵²

Autoritățile statului român au intensificat activitățile informative, atât în mediile specifice externe, cât și în cele interne. În context, cu prilejul noii împărțiri teritoriale din 1968, pe spațiul Regiunii Autonome Maghiare au fost înființate județele Harghita, Covasna și Mureș, care nu mai erau delimitate pe baze etnice.

Consiliul Securității Statului, organism autonom care a organizat și coordonat activitatea informativă a Securității în perioada 1967 - martie 1973, avea între obiectivele sale majore și descoperirea, prevenirea și lichidarea acțiunilor naționaliste și șovine.⁵³

În anul 1975, liderul comuniștilor unguri recidivează, referindu-se în cuvântul său, la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, la „nedreptatea făcută Ungariei prin Tratatul de la Trianon”.

În acei ani, revizionismul ungar a fost mai activ în Occident, în rândul naționaliștilor fanatici din diaspora, stimulați însă și de la Budapesta. Elocvent în acest sens este faptul că, în anul 1976, a fost reactivată Uniunea Mondială a

⁵² SRI, *Op. cit.*, pp. 541-543.

⁵³ CNSAS, *SECURITATEA – Structuri-cadre, Obiective și metode, Vol. 2 (1967-1989)*, p. 28.

Ungurilor, înființată de Horthy în 1929, autoritățile de la Budapesta propunându-și să realizeze subordonarea emigrației maghiare din Occident propriilor interese și strategii pentru „refacerea Ungariei Mari”. Prin ea se pun bazele unei colaborări pan-ungare pe trei direcții: obținerea unui climat internațional favorabil cauzei ungare, „amorsarea” opiniei publice din Ungaria și exportul politicii neorevizioniste spre regiunile limitrofe, îndeosebi spre Transilvania, în vederea promovării unei soluții neorevizioniste.⁵⁴

În anii 1980, se produce, progresiv, o intensificare a acțiunilor cercurilor iredentist-revizioniste ungare, atât de la Budapesta, mai voalat, cât și din emigrație, mai deschis și virulent.

Intensificarea eforturilor organelor de informații externe ale Securității pentru cunoașterea, prevenirea și contracararea acțiunilor dușmănoase desfășurate împotriva României de către organizații și elemente iredentiste maghiare din străinătate a permis stabilirea faptului că, în anul 1980, pe măsura apropierii datei Reuniunii Consiliului de Securitate Europeană de la Madrid, iredentiștii maghiari, sprijiniți de servicii de informații străine, și-au sporit preocupările de a organiza acțiuni ostile la adresa țării noastre.⁵⁵

Dintr-un document informativ al DSS din 25 decembrie 1981, rezultau concret următoarele:

Autoritățile din R.P. Ungară au continuat practica aducerii la Budapesta a unor lideri ai emigrației iredentiste maghiare pentru a le da instrucțiuni.

Pe baza indicațiilor primite de la Budapesta, principalele organizații și căpetenii iredentiste maghiare din Occident încercau să găsească noi căi de răspândire a tezelor revizioniste cu privire la Transilvania.

Serviciul de informații ungar crease, la Budapesta, Szolnök, Debrețin, precum și în alte localități de la granița cu România, rezidențe conspirate, în intenția de a infiltra treptat în țara noastră, prin micul trafic de frontieră, grupe de acțiune clandestine.⁵⁶

La 18 februarie 1982, C.I.E. semnala că mijloacele de informare în masă din R.P. Ungară, precum și lucrări cu caracter istoric apărute recent la

⁵⁴ *Istoria revizionismului maghiar: de la Regimul horthyst la politica lui Viktor Orban*, <https://www.ancheteonline.ro>, 16 octombrie 2017, p. 24.

⁵⁵ Florica Dobre, *O istorie a C.I.E. (Centrul de Informații Externe), Octombrie 1978-Decembrie 1989*, Vol. 1, Ed. Glasul Istoriei, 2022, p. 179.

⁵⁶ Detalii în *Ibidem*, pp. 339-340.

Budapesta continuau să prezinte tendențios realitățile din țara noastră, precum și unele momente din istoria poporului român.⁵⁷

Dintr-un raport de analiză a activității desfășurate de C.I.E. în această problematică, din 25 noiembrie 1986, rezulta că, în acel moment, se realiza o mai bună cunoaștere a situației informativ-operative, care a permis inițierea unor acțiuni mai eficiente de combatere a activităților ostile desfășurate de organizațiile iredentist-maghiare din exterior. Erau cunoscute principalele organizații, liderii acestora, direcțiile de acțiune, activitatea ostilă desfășurată, precum și cercurile guvernamentale și factorii de decizie de la Budapesta aflați în conivență cu acestea.⁵⁸

Măsurile informative ale DSS aveau să constate că influențele, incitățile și instigările iredentist-revizioniste ungare, precum și sprijinul acordat din exterior – de la Budapesta și emigrația specifică – produceau importante consecințe negative în rândul etnicilor maghiari din România:

La începutul anilor 1980, s-a constituit în Ardeal „*Biroul de Presă din Transilvania*”, o mișcare clandestină a revizionismului maghiar din România. Organizată ca o agenție de presă, mișcarea era o rețea conspirativă care, sub pretextul culegerii de informații despre „lipsa de drepturi și deznăționalizarea practică de regimul de la București”, acționa pentru „redeșteptarea spiritului maghiar” cu scopul ca populația de etnie maghiară să ceară autodeterminarea. „Biroul de Presă”, creație a Serviciului de informații externe al R.P. Ungare, era îndrumat de „diplomați” din cadrul Consulatului Ungariei de la Cluj-Napoca.⁵⁹

În perioada martie 1982 - ianuarie 1983, un grup de tineri intelectuali și studenți de etnie maghiară din Cluj-Napoca și Oradea, membri ai „Grupului de Presă din Transilvania”, au scos și difuzat o revistă clandestină intitulată *Ellenpöntök* (Contrapuncte). Au fost distribuite 8 numere ale „revistei” samizdat, cuprinzând 65 de texte, cu un total de 293 de pagini. Textele erau dactilografiate la o mașină de scris neînregistrată legal, iar numerele 7 și 8 multiplicat în câte 50 de exemplare cu un multiplicator polonez pus la dispoziție de Serviciul de informații ungar. Scopul editării acestei publicații clandestine era de a face cunoscute „*încălcărilor drepturilor omului în Europa Centrală și de Est și, în cadrul lor, a reprimării politice, economice și culturale a maghiarilor din Ardeal*”.

⁵⁷ *Ibidem*, pp. 370-372.

⁵⁸ *Ibidem*, pp. 630-631.

⁵⁹ Traian-Valentin Poncea și Aurel Rogojan, *Op. cit.*, pp. 224-225.

Articolele incluse în această „revistă” abordau de pe poziții iredentiste și revizioniste pretinsa „lipsă de drepturi a etnicilor maghiari și asuprirea lor în România”, între semnatori regăsindu-se Szöcz Géza, Laszlo Tökes și alții. Membrii acestui grup au trimis Conferinței pentru Securitate Europeană de la Madrid un Memorandum prin care se cerea „înființarea unei instituții de promovare a drepturilor minorităților, autonomie culturală, încetarea politicii de omogenizare forțată, crearea unei comisii internaționale pentru investigarea și rezolvarea situației minorității maghiare”.

Organele informative ale Securității au descoperit această activitate antiromânească clandestină, au identificat persoanele implicate, care au fost avertizate. Întrucât unele dintre ele au solicitat să emigreze, li s-au soluționat cererile.⁶⁰

În anul 1983, trei etnici maghiari - Borbely Ernő, Buzas Laszlo și Biro Katalin - au preconizat să amplaseze un dispozitiv exploziv la clădirea în care își aveau sediile Consiliul Județean și Comitetul Județean PCR Harghita din Miercurea Ciuc. Intenția și actele lor pregătitoare au fost descoperite și documentate de către DSS, cei trei fiind deferiți Justiției, care i-a condamnat la închisoare.

În anul următor, la 8 mai, extremiști maghiari neidentificați au încercat să arunce în aer Statuia lui Mihai Viteazul din Sfântu Gheorghe. Mecanismul exploziv cu ceas, construit artizanal și amplasat într-o lădiță pusă la baza monumentului, nu a explodat la ora stabilită. S-a detonat, însă, în momentul în care un copil de 11 ani, etnic maghiar (Vaszi Janos), din vecinătate, a mers să ia lădița, explozia ucigându-l.

În anul 1986, pentru coordonarea mai bună a contribuției tuturor unităților informative cu competențe în interior și exterior, Departamentul Securității Statului a înființat Comandamentul pentru combaterea iredentismului și revizionismului maghiar.

În ultimii ani ai regimului comunist, atitudinea iredentistă a unor lideri ai Ungariei devine tot mai evidentă și tranșantă. Într-un interviu radiodifuzat la 25 ianuarie 1988, Máthyás Szuros, care avea să devină președinte provizoriu al Ungariei, declara: „maghiarii care trăiesc în afara frontierelor noastre, în mod deosebit cei din Bazinul Carpatic, constituie parte integrantă a națiunii

⁶⁰ Detalii în Vasile Mălureanu, *Cultura și elitele române sub comunism, din perspectiva Securității*, Ed. RAO, 2019, pp. 159-161.

ungare”. Guvernul Ungariei era implicat și susținea direct mișcările neorevizioniste prin Oficiul pentru maghiarii din afara granițelor.⁶¹

Ceva mai târziu, la 8 iulie 1989, cu prilejul întâlnirii la nivel înalt a statelor membre ale Tratatului de la Varșovia de la București, în cadrul unor convorbiri bilaterale româno-ungare facilitate de Mihail Gorbaciov, conducerea ungară (Rezső Nyers, Miklos Németh și Gyula Horn) a susținut că Transilvania nu aparține României și a amenințat că va internaționaliza problema maghiarilor din România.⁶²

Menționăm, în context, două evenimente semnificative:

Primul se referă la faptul că în septembrie 1987 s-a anunțat înființarea la Budapesta „de către transfugi români” a organizației „România Liberă”, creație a Brigăzii România a Securității Ungariei, manipulată prin Forumul Democrat Maghiar, formațiune politică aflată în opoziție. Conștienți că „Ardealul nu poate fi obținut fără români”, revizionistii unguri au căutat să-și atragă sprijinul unei părți a populației majoritare, iar organizația „România Liberă” trebuia să devină expresia acelui sprijin. Fără a sesiza capcana neorevizioniștilor unguri, lideri ai Uniunii Mondiale a Românilor Liberi (UMRL) au acceptat să patroneze organizația „România Liberă”, împreună cu oficiali de la Budapesta.

Organizația „România Liberă” a anunțat de la început ca obiectiv lupta împotriva regimului din România, fiind ascunse adevăratele scopuri antiromânești vizate de inițiatorii acesteia.⁶³

Al doilea privește documentul intitulat „Declarația de la Budapesta”, din 16 iunie 1989, prin care era stimulată mișcarea care viza secesiunea Transilvaniei și scoaterea ei de sub jurisdicția statului român. Concret, în acest document se stipula că Transilvania era un spațiu de complementaritate, în cadrul căruia dreptul de reprezentare politică autonomă trebuia garantat.

Regretabil este, însă, faptul că, pe lângă 12 intelectuali unguri cu vederi iredentist-revizioniste, au semnat această „declarație” și români din emigrație al căror simț românesc a fost estompat de propaganda externă anticeaușistă, șase la Budapesta și alții ulterior (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Goma, Mihnea Berindei, Marie France Ionesco, Sanda Stolojan, Theodor Cazaban,

⁶¹ *Istoria Revizionismului Maghiar*, pp. 25-26.

⁶² Aurel I. Rogojan, 1989 *Dintr-o iarnă în alta... România în resorturile secrete ale istoriei*, Ed. PROEMA, 2009, p. 17.

⁶³ Detalii în Vasile Mălureanu, *Apărarea Ordinii Constituționale – Perspectiva unui ofițer de informații*, Ed. PACO, 2016, pp. 217-219.

Alain Herskowitz-Paruit din Grupul de la Paris, Mihai Korne, Vladimir Tismăneanu, Bujor Nedelcovici, Doru Braia).

Manifestarea subversivă și violentă a revizionismului ungar în decembrie 1989 și în perioada imediat următoare

În anul 1989, văzând trendul mișcărilor de înlocuire, sub control sovietic, a conducerilor comuniste conservatoare din statele socialiste din Europa Centrală și de Est, cercurile revizioniste din Ungaria și emigrație au considerat că iminenta răsturnare a lui Nicolae Ceaușescu de la conducerea României ar putea fi favorabilă unei tentative de segregare teritorială în Transilvania, prin redeschiderea internațională a „Dosarului Trianon”.⁶⁴

În acest scop, au reactivat Planul „Virradat” (*Aurora Zorilor*), de pe vremea lui Miklos Horthy, care prevedea un atac surpriză peste frontiera româno-ungară consfințită internațional prin Tratatul de Pace de la Trianon, pentru anexarea teritoriilor unde (după socotelile Budapestei) populația maghiară ar fi reprezentat 50% sau mai mult: județele Timiș-Torontal, Arad, Bihor, Satu Mare, Mureș, Ciuc, Odorhei, Trei Scaune, precum și jumătate din județul Sălaj.

În acest scop, sub masca anticomunismului/anticeaușismului, autoritățile ungare au folosit fugari din România, membri ai Asociației „România Liberă”, în acțiuni antiromânești, coordonate de un veritabil comandament instalat la Budapesta, care organiza acțiuni vizând răsturnarea regimului Ceaușescu și valorificarea oportunităților conferite de acest proces pentru realizarea obiectivelor iredentiste și revizioniste.

AVO-Serviciul de Informații ungar a selecționat fugari din România de diverse etnii, pe care i-a instruit în lupta de gherilă urbană în cazarma de la Bicske (cca. 400). Cele mai importante misiuni îndeplinite de aceștia le-au reprezentat angrenarea în acțiunile diversioniste din decembrie 1989 de la Timișoara, București și alte localități, îndeosebi din Transilvania, vizând declanșarea revoltei populare.

În 1989, Ungaria a propus Uniunii Sovietice să intervină militar în România pe considerentul că aceasta este pe cale să realizeze bomba nucleară. Deoarece sovieticii nu au marșat și problema Transilvaniei nu putea fi decisă printr-un conflict militar, Ungaria a optat în decembrie 1989 pentru arsenalul

⁶⁴ Alex Mihai Stoenescu, *Tulburările etnice de la Târgu-Mureș (19-20 Martie 1989)*, studiu publicat în revista VITRALII – Lumini și umbre nr. 12/2012, p. 111.

războiului psihologic, mai ales dezinformarea și manipularea imagologică, sperând în declanșarea unui război între Armată și Securitate, instituții care, conform estimărilor sovieticilor, ar fi fost dispuse să-l apere pe Ceaușescu.

Pe lângă diversiunile de această natură, asemenea combatanți veniți din Ungaria, împreună cu extremiști maghiari autohtoni, au declanșat în județele Covasna și Harghita în ziua de 23 decembrie 1989 acțiuni violente împotriva instituțiilor statului, îndeosebi a sediilor organelor de miliție și securitate, concretizate în devastarea a 35 sedii locale ale Ministerului de Interne din județul Harghita și 3 din Covasna, fiind sustrasă o cantitate mare de armament și muniție (468 de arme și 17.832 cartușe). Concomitent, au fost uciși bestial și ritualic mai mulți ofițeri de miliție și securitate, iar alții au fost agresați.

Cu toate incitățile și diversiunile provocatoare, nu s-a ajuns la rezultatul scontat. Scenariul revizionist, însă, avea să continue. La 26 decembrie 1989, Károly Király, fost nomenclurist PCR marginalizat de Ceaușescu, aflat în relații cu serviciile de informații sovietice și ungare, elaborează la Târgu Mureș, împreună cu alți etnici maghiari, un document prin care se solicita autonomia maghiarilor din Transilvania, drepturi colective etc, pe care a doua zi l-a înmănat la București lui Ion Iliescu.⁶⁵

În condițiile în care nici varianta valorificării contextului unui previzionat și dorit război civil în România în decembrie 1989 nu a fost fezabilă, la începutul anului 1990, strategii revizionismului ungar au ales calea provocării unei crize etnice, care să profite de slăbiciunile statului român. Pentru realizarea acestui obiectiv s-a produs o escaladare a iredentismului, exclusivismului etnic și separatismului de către unii lideri și exponenți ai minorității maghiare. Un rol deosebit în acest sens l-a avut Károly Király, pe care, în speranța că prin el va avea controlul asupra minorității maghiare, Ion Iliescu l-a numit, la 9 ianuarie 1990, prim-vicepreședinte al CFSN, omul numărul doi în Puterea Provizorie.

Károly Király a fost unul dintre cei care au amorsat tensiunile etnice din Târgu Mureș. Mai întâi, a desființat CFSN Târgu Mureș care era constituit la paritate între români și maghiari, și a constituit un nou organ provizoriu al puterii în municipiu, format în majoritate de 57% din maghiari, mulți dintre ei cu reputație iredentistă și revizionistă. Împreună cu aceștia, Király a început o

⁶⁵ Detalii am prezentat în capitolul *Subminarea puterii de stat*, revista *VITRALII – Lumini și umbre* nr. 50, pp. 46-50.

serie de acțiuni, de această factură: înființarea unor sindicate pe criterii etnice, provocarea crizei separării școlilor, scindarea pe criterii etnice a Universității de Medicină și Farmacie, profanarea unor monumente românești.

Semnalul de acțiune l-a dat, ca și în decembrie 1989, președintele interimar ungar Mátyás Szűrös. La 10 martie 1990, acesta a adresat prin mass-media un apel maghiarilor din România, cerându-le să-și intensifice activitatea, să se organizeze potrivit ideii că Transilvania ar fi pământ strămoșesc maghiar.

La 15 martie, zi în care se sărbătorește în Ungaria începutul revoluției de la 1848, au pătruns în Transilvania și Banat peste 10.000 de „turiști” unguri. Acțiunea a încălcat prevederile legale și s-a transformat într-o manifestare antiromânească, scandându-se „Ardealul la Ungaria”, „Moarte românilor” ș.a. Manifestările iredentiste, separatiste și revizioniste se intensifică în zilele următoare. Între 17 și 19 martie 1990, în mai multe județe din Transilvania au apărut manifeste care cereau reînființarea Regiunii Autonome Maghiare.

Întrucât la 15 martie nu s-a reușit lovitura de forță preconizată la Satu Mare, centrul de greutate operațional s-a mutat spre Târgu Mureș, unde vor avea loc confruntările interetnice din zilele de 19 și 20 martie, a căror declanșare a fost amorsată de diversioniști veniți din Ungaria, îndeosebi din rândul fugarilor din România.

Conflictul violent interetnic de la Târgu Mureș s-a soldat cu 3 persoane decedate (2 români și un maghiar), 278 rănite (168 de naționalitate română și 33 de naționalitate maghiară ș.a.).

În pofida acestor tentative, România nu a avut soarta Iugoslaviei datorită unui cumul de considerente, între care: compoziția demografică (circa 8 milioane de etnici români – o majoritate solidă); rezistența românilor din zonă; intervenția la descurajare a unui dispozitiv militar la Târgu Mureș, în ziua de 20 martie; atitudinea ponderată a partidelor politice și a societății civile, care au făcut improbabil un conflict etnic mai larg.⁶⁶

În acest context, Constituția României din 1991 a venit cu unele reglementări clare: art. 1 – România este stat național, suveran și independent,

⁶⁶ Detalii privind geneza și evoluția manifestărilor iredentiste, separatiste și revizioniste până la conflict și confruntare violentă am prezentat la *Capitolul Subminarea puterii de stat*, în revista noastră nr. 51, pp. 79-85. Complementar, recomandăm articolele *Satu Mare, 15 martie 1990: mărturii inedite*, autor Vasile Moiş și *Anatomia unei diversiuni: falsul pogrom antimaghiar din martie 1990 de la Târgu Mureș*, autor Dorin Suci, publicate în revista *Vitralii – Lumini și umbre*, nr. 53, pp. 7-39.

unitar și indivizibil; art. 3 – Teritoriul României este inalienabil; art. 4 (1): România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, naționalitate ...; art. 32 (3): Drepturile persoanelor aparținând minorităților sunt garantate.

În același timp, Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României a inclus între amenințările la adresa siguranței României: a) planurile și acțiunile care au ca scop direct sau indirect suprimarea sau știrbirea suveranității, independenței sau indivizibilității statului român; h) inițierea, organizarea, săvârșirea sau sprijinirea în orice mod a acțiunilor... rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea, integritatea teritorială a României, precum și incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept; l) inițierea sau constituirea de organizații sau grupări ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a acestora, în scopul desfășurării vreuneia din activitățile enumerate la lit. a) – k).

Și în acest cadru legislativ democratic, dar protectiv, cercurile revizionist-separatiste din Ungaria, emigrația din Occident și extremiști din rândul etnicilor maghiari din țara noastră au desfășurat pe multiple planuri acțiuni vizând exacerbara naționalismului, cu accente extremiste și separatiste. S-a intensificat propaganda antiromânească și, totodată, s-a concertat trimiterea de emisari în comunitățile de etnici maghiari din Transilvania pentru exacerbara naționalismului și incitarea la acțiuni extremiste și separatist-autonomiste. Prin asemenea acțiuni s-a încercat să se facă din relațiile interetnice un vector de acțiune împotriva statului român.

Pe acest fond, unii cetățeni români de etnie maghiară au avut manifestări cu caracter anticonstituțional. Partizanii proclamării autonomiei teritoriului populat preponderent de secui s-au reunit în gruparea „Inițiativa Maghiară Ardeleană”, organizație oficializată în martie 1992, a cărei platformă program a stabilit ca obiectiv fundamental realizarea autodeterminării prin impunerea tuturor formelor de autonomie, inclusiv a celei teritoriale.⁶⁷

Preocupările promotorilor autonomismului separatist au trecut rapid de la elaborări doctrinare la acțiuni publice, constând în: declarații cu caracter provocator, instituirea unor structuri organizatorice care forțau deliberat limitele legislației interne; asumarea deschisă, programatică a unor obiective contrare

⁶⁷ *Raport referitor la îndeplinirea atribuțiilor ce revin, potrivit legii, Serviciului Român de Informații, pentru realizarea siguranței naționale (octombrie 1993 – septembrie 1994).*

ordinii de drept; declanșarea unei ample campanii propagandistice susținută prin informații denaturate sau false și care, pe de o parte, denigrau statul român, discreditau politica autorităților și victimizau etnia maghiară iar, pe de altă parte, urmăreau politizarea masivă a maghiarimii, respectiv lărgirea bazei de susținere pentru escaladarea programului autonomist-separatist.

Treptat, s-a accentuat tendința acțiunilor antistatale de factură autonomistă și revizionistă de a depăși faza clandestinității, multe dintre acestea fiind etalate în cadrul unor activități publice (administrative, politice, sociale, culturale, educative etc.), prilejuri cu care erau dezbătute și adoptate hotărâri a căror aplicare era de natură să afecteze exercițiul suveranității statului român în interiorul granițelor sale.

Astfel de hotărâri și documente programatice cuprindeau prevederi exprese referitoare la autonomia teritorială, precum și la structuri politice, sociale, administrative ce susțin și conduc la realizarea autonomiei pe criterii etnice (Consiliul reprezentanților unionali, consiliile autoguvernărilor pe țară și teritoriale etc.).

Conținutul acestor documente și informațiile complementare relevau intenția creării unui sistem instituțional propriu pentru „comunitatea autonomă a maghiarilor din România” și, îndeosebi, a unui sistem anticonstituțional de administrare locală, exclusiv pentru unitățile administrative în care trăiesc într-un procent însemnat persoane aparținând minorității maghiare (Consiliul Consultativ din Secuime). În același scop, s-a acționat pentru înființarea unei rețele neautorizate a „învățământului maghiar din România” subordonată și integrată unuia din exterior, prin crearea, în mai multe localități din Transilvania, a unor unități de învățământ de grad universitar și postuniversitar arondate la unități de învățământ superior ori alte organisme din străinătate, subvenționate și asigurate din afară cu personal și material didactic. Nu au avut însă succes.

Forțe grupate în jurul unor formațiuni politice radicale de sorginte maghiară sau ale cercurilor revizioniste ale emigrației specifice au acționat pentru a bloca dialogul româno-ungar și a stimula tensiuni între cele două țări.

Acțiunile autonomist-separatiste și revizioniste maghiare au fost susținute, orientate și coordonate sistematic de structuri informative străine, din țări interesate în menținerea stării tensionate și de nesiguranță în zonă.⁶⁸

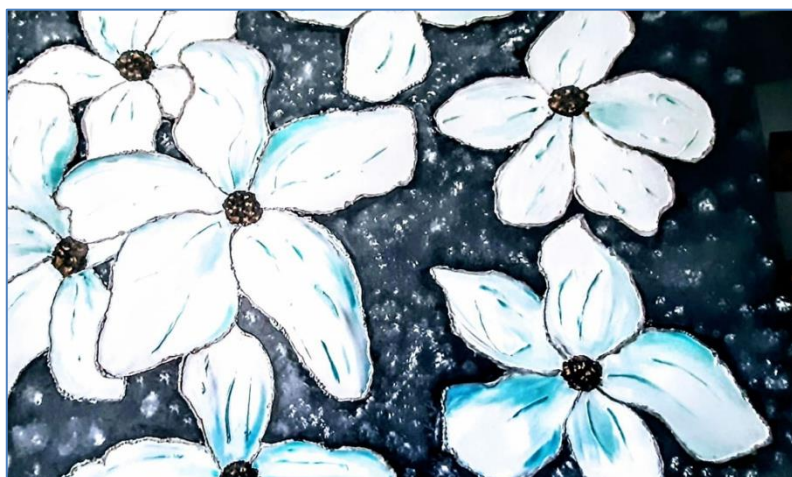
⁶⁸ *Raportul de activitate al SRI pe perioada octombrie 1994-septembrie 1995.*

Au existat și încercări vizând lărgirea bazei de sprijin a mișcării autonomiste în rândul altor minorități etnice, îndeosebi a romilor, precum și a unor români ardeleni, prin resuscitarea „transilvanismului”, un proiect diversionist mai vechi menit să spargă unitatea națiunii și să destructureze astfel România. „Transilvanismul” este o amplă acțiune de persuasiune asupra românilor ardeleni pentru a-i convinge că sunt superiori „regătenilor” și că trebuie să se separe de aceștia.⁶⁹

Serviciul Român de Informații a acordat atenție prioritară riscurilor și amenințărilor de sorginte autonomist-separatistă. Dovadă în acest sens este și faptul că, în anul 1993, a înființat o structură informativ-operativă specială pentru cunoașterea, documentarea și contracararea acestora. A furnizat un volum tot mai consistent de informații privind scopuri urmărite, strategii, forțe interne și externe implicate, disfuncții și vulnerabilități care facilitează pericole și riscuri autonomist-separatiste. În mod excepțional, când situația a impus, a propus măsuri de sancționare (nepermiterea accesului în România sau întreruperea dreptului de ședere în țara noastră a unor extremiști unguri etc.) în cazul unor activități antiromânești fătășe și provocatoare.

Continuare în numărul viitor.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

⁶⁹ Pentru detalii, a se vedea articolul prof. univ. dr. Gelu Neamțu intitulat *Încercări de resuscitare a „transilvanismului” pentru destructurarea României*, în revista *Vitralii – Lumini și umbre* nr. 18/2014, pp. 81-86.

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

„NAIVITĂȚI” OCCIDENTALE ȘI ÎNVĂȚĂTURILE UNUI KGB-IST CĂTRE FOȘTII SĂI INAMICI

Acum 40 de ani, „defectorul” Iurii Bezmenov descria subversiunea ideologică sovietică și anticipa efectele acesteia, evidente în prezent

Context actual: un interviu ilustrativ

Un ziarist exasperat. Mijloc de februarie 2024. Încă nu s-au stins ecourile interviului recent acordat de Vladimir Putin ziaristului american Tucker Carlson, unele favorabile acestui demers jurnalistic (în special din partea unor exponenți ai curentelor conservatoare de opoziție din SUA și alte țări occidentale), altele critice (mai ales din partea cercurilor politice aflate la putere în Statele Unite și nu numai), altele nedumerit-îngrijorate (preponderent din partea unor comentatori din țările central-est europene intens preocupate de agresivitatea revigorată a Rusiei), iar altele de-a dreptul furibunde (mai ales din partea ucrainenilor, după cum era de așteptat).

În ultimii ani, am vizionat pe YouTube multe zeci, dacă nu peste o sută de emisiuni și eseuri video realizate de Tucker Carlson, atât pe timpul cât era comentatorul-star al concernului TV „Fox News” din Statele Unite, cât și, respectiv, după plecarea/îndepărtarea sa intempestivă de pe post, de când și-a înființat propriul său canal pe X/Twitter (rețea între timp preluată de nonconformistul miliardar Elon Musk). Pe această bază, pot susține că Tucker Carlson s-a afirmat pe bună dreptate ca o personalitate media de prim rang, cu mare impact public, mai ales în Statele Unite, dar și în alte țări occidentale, având constant o audiență de milioane, adeseori chiar de zeci de milioane de spectatori pentru o singură producție. De regulă, T. Carlson și-a exprimat – cu talent profesional, carismă personală, pasiune temperamentală și (aș zice) fervoare patriotică, dintr-o perspectivă conservatoare – opiniile critice despre evoluțiile interne de natură politică, economică și socială din Statele Unite, unele având reverberații, interferențe ori cel puțin similitudini cu procese înregistrate și în alte regiuni ale lumii.

Nu este nici locul, nici momentul unor opinii pe marginea stărilor de fapt și proceselor interne care sunt programatic și vehement criticate de Tucker

Carlson. Aș sublinia doar că acesta, ca și alți comentatori conservatori (din SUA și alte țări), au dovedit mult mai puțină acuitate analitică și mult mai puțin realism în momentul în care treceau la abordări privind evoluții externe, în special războiul din Ucraina, din care răzbate o ostilitate mai mult sau mai puțin mascată la adresa acestei țări agresate, cu legitimarea (implicită sau chiar, în unele cazuri, explicită a) agresiunii rusești. După cum le văd eu, cauzele unei astfel de atitudini aparent paradoxale sunt multiple, cumulative și convergente.

Certuri acasă, prostii în târg. Din reflex profesional – care, de altfel, și-a dovedit justetea în situații similare din ultimele decenii, în contextul unor tensiuni geopolitice majore angrenând Federația Rusă – un ofițer de informații ar putea să sugereze influențe rusești directe asupra unor astfel de comentatori. Aceasta ar fi, însă, o abordare simplistă și reduționistă, deși nu pot fi total excluse asemenea interferențe, măcar în anumite cazuri; la urma urmei, nu ar fi deloc ceva nou sub soare.

Totuși, ce determină astfel de atitudini? Dintr-o perspectivă necesarmente mai largă, ar fi de subliniat, mai întâi, clivajele ideologico-politice actuale din societățile occidentale, cu un accent aparte în cazurile SUA și altor țări din anglosferă. În ultimii 15-20 de ani, diferențele preexistente de concepții – exprimate inclusiv în opțiunile electorale – s-au accentuat până la dimensiunile unor falii aproape de nesurmontat, astăzi, între cei numiți, generic, „conservatori” și, respectiv, „liberali”, mai ales pe fondul unor procese societale (d.ex. imigrația masivă) cu înalt potențial de polarizare și radicalizare. Astfel, nu doar eșafodajele politico-partinice, ci și societățile în ansamblu s-au fracturat în două facțiuni principale cu poziții și atitudini diametral opuse, reciproc și vehement ostile, aparent ireconciliabile.

Această stare de fapt nu putea decât să se reflecte inclusiv în – și, invers, să fie alimentată și amplificată inclusiv de – abordările marcate de activism ideologico-politic vehement, radical, din domeniul publicistic, fie că vorbim despre mass media clasice, „mainstream” (TV, radio, jurnale și publicații periodice), fie că ne referim la mediile alternative, relativ mai „haotice”, dar mult mai numeroase și mai populare, oferite de Internet, precum diverse rețele sociale.

Activitatea publicistică a lui Tucker Carlson și a altor comentatori cu orientare ideologică conservatoare, de dreapta, s-a desfășurat pe acest fond inflammat și, inevitabil, a fost puternic influențată de acesta. Exasperarea vădită din abordările lor a fost alimentată de decizii și poziții ale guvernelor din SUA și alte țări (acuzate de implementarea unor agende ascunse, marcate de concepții neomarxiste) la care conservatorii nu se pot opune eficient, din

diverse motive. Or, această exasperare s-a translatat într-o proiecție excesiv emoțională, uneori de-a dreptul irațională, asupra opțiunilor și deciziilor politice ale respectivelor guverne, gravitând în jurul ideii că tot ce fac acestea e rău, inclusiv în plan extern, în special susținerea unor actori externi (precum Ucraina și, mai recent, Israelul) cu fonduri care ar fi stringent necesare pentru rezolvarea unor probleme economico-sociale interne.

Mai mult chiar, această exasperare pare să alimenteze în mentalul comentatorilor false silogisme, simpliste și înșelătoare, de genul „prietenul dușmanului meu e dușmanul meu” și „dușmanul dușmanului meu e prietenul meu”. Adică, dacă Administrația Biden sau guvernul de la Londra, de exemplu, s-au plasat de partea Ucrainei agresate și împotriva Rusiei agresoare, atunci comentatorii exasperați adoptă poziții negativiste la adresa Ucrainei, respectiv (mai mult sau mai puțin) favorabile Rusiei.

În astfel de abordări, sunt ușor ridicele și, totodată, deplorabile contorsiunile sofistice evidente ale comentatorilor (care, aparent, păstrează în subconștient o oarecare jenă) vizând motivarea sau cauționarea morală a unor poziții ce vin în răspărul unei universale propensiuni omenești spre empatie față de victimă și antipatie față de agresor; în particular, aceste sofisme vizează escamotarea obligației unui observator imparțial de a privi cu ochii deschiși la imensa tragedie umană provocată de agresiunea rusească nemotivată în Ucraina. Cele mai uzitate astfel de „argumente” acuză corupția din Ucraina (n.a. – ca și cum Federația Rusă sau chiar propriile lor țări sunt virginal-imaculate din acest punct de vedere) ori, respectiv, intruziunea nemotivată a NATO/SUA în Ucraina, pe un spațiu în care Rusia are interese legitime, de securitate și altă natură.

Psihologia elefantului miop. La acest punct, atingem o mare, evidentă și persistentă vulnerabilitate intelectuală printre comentatorii occidentali, mai ales americani – inclusiv cei nativ inteligenți și relativ cultivați –, în ceea ce privește evaluarea realistă a evoluțiilor internaționale, mai ales pe spații „exotice” pentru ei, cum este arealul est-european.

În multe cazuri, e vorba de insuficienta acumulare de cunoștințe aprofundate în științele sociale și politice (precum istoria, sociologia, relațiile internaționale) relevante pentru înțelegerea proceselor din zona menționată și/sau procesarea inadecvată a cunoștințelor deținute, din cauza unor matrici mentale afectate de factori culturali-atitudinali. Tucker Carlson, de exemplu, ca și alți americani altminteri stimabili pentru diverse alte calități, suferă de ceea ce aș numi „sindromul privirii de elefant” – de la înălțimea puterii SUA, ei nu disting

detalii „din iarbă”, inclusiv denivelări, smârcuri, plante și mici animale veninoase care ar putea afecta, prin cumul, chiar și marele „elefant”. Acest sindrom se cuplează, de altfel, cu o atitudine americană consolidată în timp – care a fundamentat în bună măsură succesul SUA, dar a și cauzat ori favorizat unele eșecuri –, caracterizată de siguranță și încredere în sine, vitalitate debordantă, dinamism și pozitivism întreprinzător. În această paradigmă, un american „clasic” poate crede că nici un alt actor internațional nu poate răni decisiv marea putere hegemonică, cu atât mai puțin „pârilită” de Rusie, care – iată! – se chinuie de doi ani să înfrângă o națiune mult mai mică, precum Ucraina. Implicit, un american cu o astfel de matrice culturală poate să nu vadă vreun rău într-o atitudine mai relaxată față de Rusia – în cazul lui Tucker Carlson, ce mare scofală să „spargă blocada mediatică occidentală” și să-i ia un interviu lui Putin, în toiul războiului de agresiune din Ucraina?!

În subsidiar, este de notat că mulți comentatori conservatori occidentali, inclusiv Tucker Carlson, care acuză liderii din propriile țări de agende ascunse neomarxiste, admiră deschis liderii politici autoritari/totalitari „suveraniști” din alte țări, care s-ar opune proiectelor globaliste și ar servi exemplar interesele propriilor națiuni. Pentru Tucker Carlson, pe lângă Vladimir Putin, o figură „eroizată” este Viktor Orban al Ungariei, un alt interviuat proeminent. (*Notă importantă: în contextul unui precedent periplu în țara vecină, Tucker Carlson a părut să adere la teze ungare revizioniste privind nu doar regiuni actualmente în componența Ucrainei, ci și Transilvania*).

Ar mai fi de spus că, în contemporaneitate, mentalitatea americană schițată mai sus se combină cu un factor preexistent, aflat în regres o bună perioadă de timp, dar care nu s-a stins niciodată cu adevărat: tentația izolaționistă a unor curente din Statele Unite, vizând restrângerea în sine, mai ales în termeni geopolitici (implicit, militari) și economici. Și această tendință conduce automat la relativizarea importanței aliaților, respectiv a pericolozității inamicilor Statelor Unite, a căror ostilitate – susțin unii proponenti ai acestei idei – ar fi substanțial diminuată de reducerea factorilor iritanți reprezentați de prezența militară și influența politică americană în diverse regiuni ale globului. Unde mai pui că o postură izolaționistă ar ajuta la rezolvarea unor probleme interne socio-economice majore, precum dezindustrializarea, degradarea infrastructurii, acumularea unei datorii naționale imense etc.

Uită-te și la trecut, ca să înțelegi corect prezentul. Frământările evidențiate mai sus sunt teme de dezbatere pentru americani și nici un străin – oricare ar fi acela și oricât ar fi de bine intenționat – nu are multe de spus, la

modul legitim. Mi-e teamă, însă, că nici măcar americanii cei mai patrioți și mai bine dotați intelectual nu au atâta capacitate proiectivă pentru a-și imagina, în detaliu și până la ultima consecință, restrângerea/retragerea SUA de pe scena globală. Poate că mai imaginativi sunt rușii și chinezii, care acționează constant, consecvent, viguros și eficient, de decenii – alocând nu doar voință neabătută, ci și resurse impresionante în acest sens – pentru a-i arunca pe americani afară din Europa, respectiv Pacificul de Vest, ca regiuni preponderent vizate de propriile obiective expansioniste ale Moscovei, respectiv Beijingului.

Această ostilitate programatică, cu motivațiile și obiectivele ei reale și ascunse, ar putea (de fapt, ar trebui) să fie un subiect de meditație mai profundă pentru formatorii de opinie occidentali, în special cei animați de preocupări patriotice, precum Tucker Carlson. Cu atât mai mult, acesta ar trebui să știe că multe dintre evoluțiile negative din țara sa, care îi provoacă atât de multă indignare, îngrijorare și exasperare, sunt generate sau favorizate – direct sau indirect, într-o măsură mai mare sau mai mică, dar cu certitudine – de acțiunile ostile desfășurate fără întrerupere de Uniunea Sovietică și Federația Rusă pe diverse spații și chiar pe teritoriul american, incluzând subversiunea ideologică, preponderent prin metodele și mijloacele specifice serviciilor de spionaj.

Dovezi sunt destule, în acest sens, și sunt accesibile oricui vrea să le vadă, incluzând mărturii ale foștilor ofițeri și agenți de informații sovietici și ruși, care au „defectat” în favoarea Statelor Unite. Unul dintre cei mai proeminenți a fost fostul ofițer/agent operativ propagandist KGB Iurii Aleksandrovici Bezmenov, care, într-un lung interviu televizat acordat și difuzat în SUA, în 1984, precum și în prelegeri publice ulterioare, a descris concepția de acțiune a spionajului sovietic în domeniul subversiunii ideologice. Mărturia lui Bezmenov a fost „redescoperită” în ultimii ani și intens redifuzată de diverși internați, care au subliniat la unison, cu uimire și consternare, că aspectele evidențiate de „defector”, datând de fix patru decenii, la acest moment, se reflectă indubitabil în realități extrem de neplăcute (conservatorilor și numai) din Statele Unite de astăzi.

Acum 40 de ani: Avertismentele profetice ale unui KGB-ist

Repere biografice. Din lungul interviu al lui I.A. Bezmenov ar fi de menționat, mai întâi, câteva aspecte aparent marginale, anecdotice, pe care, totuși, le consider semnificative în contextul prezentului articol.

Conform propriilor declarații, Bezmenov – figură și discurs de intelectual rafinat, logic și cursiv în exprimare, zâmbitor și detașat, fin ironic și

ușor cinic pe alocuri, vorbind o engleză foarte bună, cu un vag accent străin, dar nu evident rusesc – s-a născut în 1939, într-o localitate adiacentă Moscovei. Tatăl său a fost ofițer superior în armata sovietică, evoluând până la poziția de general de stat-major, inspector al trupelor sovietice de uscat dislocate în Mongolia, Cuba și țările est-europene.

În copilărie, Bezmenov a fost (și el) martor la propaganda sovietică furibundă, declanșată la scurt timp după încheierea războiului, împotriva SUA, fostul aliat al URSS. Ca ilustrare oarecum hazlie, Bezmenov amintește de alegațiile privind răspândirea deliberată a gândacilor de Colorado (probabil prin intermediul cartofilor oferiți de americani sovieticilor înfometați, printre alte ajutoare – n.a.) vizând atacarea culturilor de cartofi din URSS. Elevii (fiecare având o poză a gândacului lipită de un caiet școlar) erau forțați să meargă prin câmpurile cultivate cu cartofi ale colhozurilor, ca să găsească și să elimine gândacii. I.B. precizează, ironic, că el și colegii lui n-au găsit astfel de insecte, dar nici prea mulți cartofi pe tarlalele cutreierate. Totuși, adaugă Bezmenov pe un ton serios, intensitatea propagandei anti-americane era atât de mare, încât și sovieticii mai sceptici, inițial, au ajuns să creadă sincer că SUA e pe cale să atace URSS.

I.A. Bezmenov a urmat Institutul de Limbi Orientale al Universității de Stat din Moscova, absolvit în 1963, unde s-a specializat în cultura și limbile Indiei. Pe timpul studiilor, a fost recrutat de KGB, activând pe linia propagandei, inițial ca „agent cooptat”, ulterior, posibil, ca ofițer acoperit (n.a. – acest din urmă aspect nu a rezultat cu evidență din interviu).

Mic îndrumar de dresat „papagalii”. Într-o primă etapă, Bezmenov a lucrat formal în cadrul „Novosti”, agenție de presă a URSS (și, ulterior, a Federației Ruse, ca „Ria Novosti”, n.a.), un instrument central de propagandă și, totodată, una din structurile de acoperire pentru ofițeri de informații sovietici – ce ocupau 75% din posturi, după declarațiile lui Bezmenov, restul de 25% fiind ocupate de „agenți cooptați”.

În cadrul primelor sale misiuni, Bezmenov se ocupa de buna dispoziție a delegațiilor de străini, printre care intelectuali și jurnaliști „progresiști” occidentali (inclusiv din SUA), dar și activiști (calificați univoc de I.B. drept „teroriști”) ai „mișcărilor de eliberare națională” din Africa, Asia și America Latină care „studiau” în URSS. Această misiune includea îmbibarea cu alcool pe toată durata deplasării, începând cu sosirea pe și terminând cu plecarea de pe aeroport, prin libații în sala de protocol (VIP) a terminalului. Într-o fotografie din colecția personală (prezentată de Bezmenov, spre ilustrare, camerei de luat vederi), se vede un grup mare de vizitatori din India și Pakistan aflați la sediul

Novosti, așezați în jurul unei mese pline cu sticle de tărie, pahare și veselă cu gustări tradiționale (*zakuski*) rusești.

Pe lângă menținerea bunei dispoziții, ca garanție a unei mai mari receptivități și bunăvoințe din partea oaspeților față de țelurile și cerințele gazdelor sovietice, îmbibarea alcoolică și starea de mahmureală / sevraj acut de după nopți de exces erau utilizate și ca factori de facilitare a recrutării ori cel puțin a unor gesturi delicate / descalificante pentru aceștia, precum semnarea de „declarații comune” cu gazdele sovietice. De menționat, în treacăt, că Bezmenov trebuia să bea cot la cot cu oaspeții, dar beneficia de ajutorul unor pilule anti-ebrietate furnizate de serviciu.

În general, străinii ce prezentau interes, incluzând chiar și diplomați în unele cazuri, erau expuși unui proces de „spălare a creierului”, iar informațiile „plantate” de gazdele sovietice, favorabile lor, ajungeau, aproape întotdeauna, în presa occidentală. Ca exemplu ilustrativ, în 1967, Bezmenov a fost desemnat de șefii săi din KGB ca asistent al unui grup de 12 ziariști americani de la revista „Look”, care s-a deplasat în URSS, pe o perioadă lungă, ca să se documenteze la fața locului pentru un număr special al publicației, dedicat celei de-a cincizecea aniversări a revoluției bolșevice din 1917. După cum apreciază Bezmenov, numărul respectiv n-a conținut altceva decât minciuni și distorsionări, în linie cu propaganda sovietică, conform căreia, de exemplu, regimul comunist era benign, acceptat și îmbrățișat de covârșitoarea majoritate a populației URSS.

În manipularea oaspeților, operatorii KGB organizau ori utilizau adesea inclusiv diverse „potemkiniade”, precum vizitarea unor grădinițe model, cu dotări exemplare și copii bine hrăniți și îmbrăcați, ori participarea „spontană” a oaspeților la o „nuntă sovietică obișnuită”, unde aceștia, bineînțeles, beau și mâncau numai lucruri bune și erau dansați, după caz, de tineri nuntași chipeși ori nuntașe atrăgătoare. Erau vizitate chiar și pușcării model, în care să tot fii deținut. Chiar și oaspeții care se prindeau de șmecherii nu aveau curajul să dezamăgească gazdele, în urma persuasiunii apăsător-binevoitoare din partea acestora. De exemplu, unii oaspeți ziariști au lăudat și „grădinița”/„locul de joacă” al unor copii care erau, de fapt, ai unor deținute dintr-o pușcărie (prizonieri, în fond, la rândul lor), deși respectiva facilitate – prezentată de I.B. într-o altă fotografie – era un petec amărât de pământ închis de ziduri înalte, dezolante, cu câteva instalații de joacă jerpelite, montate în grabă.

Operativii KGB își dădeau multă osteneală cu oaspeții lor speciali, dar în forul lor interior, în spatele zâmbetelor prevenitoare, îi disprețuiau total,

pentru lașitate, duplicitate, lăcomie și atitudinea de linge-blide: deși realizau ori măcar intuiau adevăratele stări de fapt, precum și apartenența amfitrionilor la structurile informative sovietice, acei oaspeți se bucurau din plin de excursiile generos finanțate și susținute logistic de gazde și, întorși în țările lor, le propagau întocmai mesajele dirijate. Printre cei mai lacomi dintre oaspeți s-au numărat cei care au câștigat sume foarte mari scriind cărți benigne despre URSS și pozând în bănoasa calitate de „experți sovietologi”. De altfel, după cum precizează Bezmenov, în discuțiile cu unul dintre șefii săi din KGB, acesta din urmă îi numea pe respectivii oaspeți, pur și simplu, „curve politice”.

India, mon amour. După stagiul la Novosti, Iurii Bezmenov a fost numit ca atașat de presă la Ambasada URSS din India, de unde a și „defectat”, în 1970. Cauzele principale ale acelei decizii nu au fost – după cum clama Bezmenov în interviu – de ordin material/social, dat fiind că s-a numărat printre privilegiații regimului încă din copilărie. Dimpotrivă, factorii declanșatori au fost „indignarea morală” și „dezgustul față de realitățile sovietice”, legate în principal de modul opresiv, represiv în care regimul își trata cetățenii, intelectualii și disidenții în particular, dar și ineficiența endemică în stat și societate. La aceasta s-a adăugat maniera în care URSS aborda India, țară pe care a ajuns s-o iubească, dezvoltând o așa-numită „loialitate împărțită. I.B. afirmă că, în timp ce lucra la ambasada sovietică din India, a descoperit că Uniunea Sovietică era „*de milioane de ori mai opresivă decât alte puteri imperiale, coloniale, din istoria lumii*”; în particular, URSS nu aducea în raporturile cu India prietenie, cooperare și progres, așa cum clama, ci rasism, exploatare și sclavie.

„*Naivitate*”, *lăcomie, orbire.* În cadrul interviului, Bezmenov a făcut trimiteri ironice repetate la „naivități americane”, să-i spunem (deși interviueatul a făcut, uneori, referiri mai abrupte la „prostie” și „stupizenie”) observate și înainte, și după „defectarea” sa, în special din partea „progresiștilor” de stânga, considerați și utilizați de sovietici drept primii dintre „idiotii utili”.

Chiar atunci când URSS era la apogeul puterii, iar războiul rece în toi, erau voci în Statele Unite care afirmau că, la urma urmei, sistemele politice din cele două țări nu sunt așa de diferite, oricum nu incompatibile, și că peste tot există răcile precum corupția, exploatarea etc.

Întrebat ce diferențe sunt între viața din America și din Uniunea Sovietică, Bezmenov a răspuns ironic că, în URSS, individul nu înseamnă

nimic în fața statului, e o insectă fără nici un drept, fără nici o valoare și lesne de lepădat. Muncitorii, oamenii simpli din Uniunea Sovietică urăsc sistemul și nu îl sprijină voit, doar le e frică de represiune, în timp ce intelectualii lipsiți de libertate sunt duplicitari în raport cu regimul și urăsc asta, sentiment împărtășit inclusiv de elitele care nu s-ar putea plânge de lipsuri și dificultăți, din care și el a făcut parte. În ceea ce privește situația din SUA, aici chiar și criminalii au drepturi, au parte de procese juste, ba chiar și pot capitaliza crimele lor, publicând cărți de memorii, „bine plătite de editorii voștri ȋicniȋi”. În același context, a precizat că, chiar și la mult timp după moartea lui Stalin, 25-30 milioane de cetățeni sovietici continuau să fie deținuți în sistemul concentraȋionar, dar intelectualii occidentali erau voit orbi la această realitate.

De subliniat că, deși s-a exprimat în 1984 (deci înainte chiar ca Gorbaciov să vină la putere în URSS), Bezmenov a anticipat căderea sistemului sovietic, datorită unor factori interni – precum lipsa de reală loialitate din partea maselor, precum și a unui feedback corect dintre diverse categorii sociale și conducerea politică –, așa cum au căzut și alte regimuri totalitare, socialiste sau fasciste. Ciudat, însă, sistemul sovietic este sprijinit și împiedicat să cadă mai repede chiar de occidentali, de huliȋii „imperialiști”. Numiȋi de Bezmenov „trădători ai democraȋiei”, indivizi și entități din sfera intelectuală, precum și din domenii economice (precum bănci și companii internaȋionale) oferă regimului sovietic legitimitate, respectiv resurse concrete precum bani, tehnologie etc., într-un cuvânt stabilitate. În particular, „capitaliști care fac afaceri cu URSS din lăcomie nu fac decât să vândă frâghia cu care vor fi spânzuraȋi”.

Acesta este cel mai mare paradox din istoria umanității, după Bezmenov: lumea capitalistă îl hrănește și menȋine pe distrugătorul ei cel mai puternic și determinat. În consecinȋă, americanii trebuie să se trezească și să oblige propriul guvern să înceteze să hrănească „fascismul sovietic”; la urma urmei, este vorba de supraviețuirea sistemului capitalist. Ca efect al subminării sovietice, americanii riscă să ajungă ei înșiși într-un gulag, în Alaska probabil, unde „se vor putea bucura de toate avantajele egalității socialiste”, muncind pe gratis, strivindu-ȋi păduchii de pe corp și dormind pe scânduri goale. Și, adaugă Bezmenov, „nu veȋi avea nici unde să defectaȋi, ca mine”.

„Defectarea”, primele impresii. Iurii Bezmenov a ilustrat comportamentul subservient ori excesiv de „acomodant” față de URSS manifestat și de alte țări, în contextul și ulterior „defecȋării” sale.

India, de exemplu, implementase o lege prin care nici un „defector” al unei țări nu putea obȋine azil politic în vreo ambasadă de pe teritoriul Indiei, iar

autoritățile din această țară trădaseră deja sovietici în curs de „defectare”, pe care îi predaseră Moscovei.

Ca atare, Bezmenov a ales o cale inedită pentru a scăpa de atenția sovieticilor și indienilor deopotrivă, și anume integrarea într-un grup de hippies americani, îmbrăcat precum aceștia și purtând o perucă cu păr lung. S-a dovedit că a fost o tactică eficientă, dat fiind disprețul deplin al indienilor (populația, autoritățile și chiar îndrumătorii spirituali, numiți guru) la adresa occidentalilor slabi și dezorientați din punct de vedere mental, incluzându-i pe componenții trupei Beatles și vedete de la Hollywood, care veneau în hoarde – și plăteau averi – în India, pentru „meditație” și „purificare spirituală”. Așa încât poliția nu le acorda mare atenție, fapt speculat de hippiotul de circumstanță Bezmenov.

Ulterior, după escale în Grecia (unde a trecut prin „*debriefing-ul*” CIA) și Germania Federală, Bezmenov s-a stabilit, la cererea lui, în Canada, sub o identitate falsă, bineînțeles (Tomas Schumann). În Canada, Bezmenov a avut slujbe modeste, apoi a lucrat la radioteleviziunea publică din această țară (CBC), la serviciul extern radio, secția rusă. Acolo a și fost identificat de KGB, care l-a hăituit cu intimidări – inclusiv amenințări cu moartea – și a reușit în cele din urmă să determine angajatorul să-l dea afară, urmare a presiunilor exercitate prin intermediul ambasadorului sovietic asupra prim-ministrului canadian de atunci, Pierre Trudeau (despre care Bezmenov afirmă că a fost întotdeauna „*moale cu socialismul*”).

„*Hoțul are un păcat, păgubașul mai multe*”. Vorbind mai aplicat despre subversiunea sovietică, în interviul și în expunerile ulterioare menționate, Iurii Bezmenov a evidențiat în primul rând importanța vulnerabilităților interne, de natură psiho-socială, ale SUA și altor țări-țintă, pe care KGB le-a exploatat masiv. Exprimându-se ironic, Bezmenov a subliniat că nu poți submina eficient o țară care nu se lasă ori chiar se cere subminată ea însăși.

Pe lângă intelectualii cu orientări ideologice accentuat stângiste, de mare interes pentru KGB și propaganda marxist-leninistă erau și curente care încurajau americanii și alți occidentali „să fie proști, nesănătoși și detașați de realitate”, mai precis să evite identificarea și abordarea adecvată a adevăratelor probleme din respectivele societăți și să promoveze, în loc, viziuni naive, idealiste, asupra unei lumi utopice, imposibile, fundamentate pe pace și armonie universală. Astfel de curente au fost, de pildă, foarte utile în subminarea din interior a efortului de război al SUA în Vietnam.

Un exemplu utilizat de Bezmenov, în respectivul context, a fost chiar sus-menționata mișcare hippie, incluzând expații de la ashram-urile din India.

Bezmenov a mai menționat ironic că Maharishi Mahesh Yogi, conducătorul cel mai celebru în epocă al unei astfel de școli de „meditație” (pe care Bezmenov a vizitat-o) nu era pe statul de plată al KGB, ci – ca și alți, sute, de „guru” – doar un escroc, profitând în mod cinic de stupiditatea și naivitatea intim-disprețuiților „idioti utili” occidentali înrolați în respectivele așezăminte. Astfel de promotori ai uneia dintre „modele” care au făcut ravagii în Occident au contribuit serios, în mod voit sau nu, la demoralizarea americanilor și altor occidentali.

Operatorii subversivi sovietici nu au fost, însă, maniheiști și mofturoși în ceea ce privește orietarea ideologică a mișcărilor și grupurilor care contribuiau la subminarea ideologică a societăților occidentale, alimentând nu doar stângiștii aliniați la viziunea marxist-leninistă ori aderenți la mișcări pacifiste și ecologiste (acestea din urmă comparate metaforic cu pepenii, „*verzi pe dinafară, roșii pe dinăuntru*” – n.a.). Dimpotrivă, sovieticii au vizat simultan și radicali/extremiști de dreapta, de exemplu, ale căror poziții și acțiuni, în sensuri ideologic opuse viziunii comuniste, aveau totuși, pe fond, efecte negative convergente asupra coerenței psiho-sociale a țărilor vizate. În context, Bezmenov a făcut trimitere la exploatarea, ca instrumente de susținere – inclusiv financiară – a diverselor mișcări cu potențial de subminare ideologică, de stânga sau de dreapta, a unor organizații nonguvernamentale aparent autohtone din țările vizate (ceea ce denotă, încă o dată, apetența și talentul sovieticilor/rușilor de a exploata libertăți și facilități specifice societăților democratice în detrimentul acestora; de observat și reprimarea constantă, de către Moscova, nu doar a mișcărilor politice opoziționiste, ci și a organizațiilor nonguvernamentale pe propriul teritoriu – n.a.).

„*Copiii revoluției*” mor primii. Lipsa de mofturi ideologice din partea KGB era motivată și de concluziile unor evaluări aprofundate, validate de evoluții din teren, asupra militanților radicali stângiști.

Este adevărat că aceștia erau favoriți ca „idioti utili”, dar numai până la un anumit punct. Deosebit de eficienți în prima etapă a procesului de subversiune și destabilizare a societăților țintă, exaltații ideologici sunt necesarmente marginalizați ori înlăturați, adeseori fizic, atunci când preluarea puterii asupra societății destabilizate impune altfel de abordări și, implicit, necesită actori cu alte caracteristici psihologice.

Instructorii KGB i-au explicat lui Bezmenov că, deziluzionați și frustrați de această înlăturare de la festinul puterii, exaltații devin, din aliați consecvenți și loiali, cei mai determinați inamici. Această întoarcere la 180 de grade, conjugată cu faptul că știu, deja, prea multe, îi face pe exaltați deosebit de

periculoși, de unde și necesitatea imperativă a anihilării lor. (n.a.: nimic suprinzător în această concluzie, care arată, de fapt, că KGB a studiat atent și analizat corect istoria, ce a demonstrat de atâtea ori că, așa cum se spune, revoluțiile și-au devorat mai întâi „copiii”, adică promotorii cei mai exaltați, cu viziunile și abordările cele mai extremiste.) După cum exemplifică Bezmenov, această viziune s-a reflectat întocmai pe teren, în evoluțiile mișcărilor destabilizatoare, susținute de sovietici, din Nicaragua, Grenada, Afganistan, Bangladesh, India chiar.

Pe cale de consecință, mai ales în cazul unor societăți mai complexe și mai dezvoltate, precum Statele Unite, KGB își instrua ofițerii și agenții operativi să nu se streseze excesiv și, mai ales, exclusiv cu stângiștii „*care cred idealist în frumusețile socialismului sovietic*”. Un obiectiv din ce în ce mai important l-a constituit penetrarea mediilor conservatoare de mare impact din SUA și alte țări occidentale. Relevând încă o dată realismul și finețea în cunoașterea și exploatarea vulnerabilităților psihologiei umane, categoriile prioritare de ținte includeau – spre deosebire de tipologia fripturiștilor lacomi și prostituatelor ideologice menționate mai sus, cei mai lesne recrutabili – și oameni deja foarte bogați și proeminenți în domeniile lor de activitate (precum, de exemplu, mass media ori producția de filme), dar care dau dovadă de egolatrie, cinism și duplicitate ieșite din comun.

Omul e cheia. De altfel, expunerile lui Bezmenov au subliniat, la rândul lor, o realitate bine cunoscută în lumea serviciilor de informații, și anume importanța primordială acordată programatic de KGB factorului uman, individului, ca vector principal în activitățile operative de culegere de informații și, respectiv, de influență, în cadrul unor „măsur active”.

În particular, în ceea ce privește acțiunile pe coordonata subminării ideologice, KGB s-a focalizat prioritar pe indivizii cu potențial de formare/influențare a opiniei publice, precum ziariști, publiciști, editori, politicieni, actori, intelectuali și educatori din sfera academică, cu accent pe profesorii de științe politice, oameni influenți din sfera economică etc.

Indivizii din astfel de categorii care se aliniau obiectivelor KGB erau discret ajutați de serviciu în eforturile lor de a urca pe scara socială – aliniată, de altfel, intereselor spionajului sovietic, întrucât dobândeau, astfel, acces la poziții de putere/influență și mai importante –, iar cei care se opuneau erau expuși la asasinarea figurilor lor publice, în termeni metaforici, dacă nu a trupurilor, la modul fizic.

În context, Bezmenov a precizat că modelul conceptual KGB a fost preluat și de alți inamici ai SUA, aliați ai URSS, din diverse regiuni. Spre ilustrare, Bezmenov a menționat un episod foarte frustrant pentru americani din timpul războiului din Vietnam, și anume ocuparea surprinzătoare, temporară, de către VietCong a orașului Hue din Vietnamul de Sud. Deși au rezistat doar două zile și o noapte pe poziții în fața contraatacului, comuniștii au reușit să ucidă mii de suporterii și susținători locali ai regimului sud-vietnamez și ai SUA, spre uluiala CIA. De fapt, explicația a fost foarte simplă: comuniștii creaseră din timp o puternică rețea informativă (și) în respectivul oraș, care a cules ani de zile și a furnizat VietCong date precise privind identitățile și adresele inamicilor lor ideologici.

Etapale subversiunii ideologice. Evaluare de stadiu. Avertismente. Din perspectivă strategică, Iurii Bezmenov descrie subversiunea ideologică drept un proces gradual, etapizat și de lungă durată, care se desfășoară aparent „*legitim și, totodată, deschis și vizibil – asta dacă vrei să-l vezi*”. „*Nu are nimic de a face cu spionajul din perspectivă romantică, gen James Bond*”; de altfel, Bezmenov (ca și alți „defectori” de calibru – n.a.) evalua că doar cel mult 15% din resursele (de timp, oameni, bani) alocate de serviciile sovietice în Statele Unite merg spre culegerea de informații, restul spre un proces lent de subversiune ideologică, susținut de măsuri active din gama războiului psihologic, vizând schimbarea percepțiilor cetățeanului american asupra realității într-o așa măsură încât, în pofida abundenței de informații corecte disponibile, să nu mai poată ajunge la concluzii pertinente în interesul apărării sinelui, familiei, comunității și țării. E un proces imens de spălare a creierelor, care se desfășoară foarte încet și este divizat patru stadii/etape de bază.

Prima este demoralizarea; sunt necesari 15-20 ani să demoralizezi o națiune (atât timp ia, minimum, să educi o generație în țara țintă, expusă la ideologia inamicului, adică marxism-leninismul). În cazul SUA, marxism-leninismul este „pompat în capetele moi ale studenților americani de cel puțin trei generații”, fără ca acestuia să-i fie opuse, în contrabalansare, valorile americane patriotice tradiționale.

Ca atare, efectele negative sunt deosebit de profunde. Absolvenți de facultate din anii 1960”, „intelectuali ratați sau semidocti”, au ajuns să ocupe poziții de putere nu doar în lumea academică ori domeniul educației în general, ci și în instituțiile guvernamentale și administrative, afaceri, mass media. Sub efectul acțiunilor lor, au loc mutații dizolvante în multe domenii de activitate socială, incluzând structurile politice și administrative (d.ex. expansiunea

birocrației sectare, precum și a „lucrătorilor sociali”), economia (d.ex. afectarea relațiilor dintre angajatori și angajați, sub impulsuri mai degrabă ideologice), educația (proliferarea disciplinelor marginale, inutile, ideologizate, cu eliminarea unor materii și subiecte serioase), apărarea națională și ordinea publică (afectarea funcționalității structurilor implicate) etc..

Referindu-se la astfel de indivizi, Bezmenov precizează sardonice „*nu vă mai puteți debarasa de ei*”, adăugând: „*sunt contaminați, sunt programați să răspundă la anumiți stimuli după un anumit tipar, nu le puteți schimba percepțiile sau modul de gândire nici dacă îi expuneți la informații reale*”; „*cu acești oameni, procesul de demoralizare este complet și ireversibil*”; „*ca să-i înlocuiți, aveți nevoie de alți 15-20 de ani, ca să educați o nouă generație cu gândire patriotică și de bun-simț, care să acționeze în favoarea și interesul Statelor Unite*”.

Dar, făcând o evaluare generală de stadiu, Bezmenov este sceptic. „*Procesul de demoralizare în America este încheiat, practic. Mai mult, e supra-maturat. În 25 de ani, a cuprins zone la care KGB nici nici nu ar fi visat să ajungă. Răul este, în principal, făcut de americani, americanilor, în principal din cauza lipsei de standarde morale (inclusiv ca efect al subminării deliberate a instituțiilor religioase consacrate, înlocuite de diverse secte și culte destructurante). S-a ajuns la stadiul în care expunerea la informații adevărate nu mai contează deloc. O persoană demoralizată nu mai este influențată de evaluări factuale, faptele nu-i mai spun nimic. Refuză să vadă realitatea, până ce o cizmă cazonă îi va despica dosul gras și îi va strivi testiculele*”.

Întărind această idee și făcând o paralelă cu situații înregistrate anterior pe diverse spații, Bezmenov anticipa, cu sarcasm, că, în ipoteza unei evoluții revoluționare ghidate de ideologia marxistă în SUA, activiștii „*spălați pe creier*” care împing spre un astfel de deznodământ „*sunt destinați, în majoritate, lichidării. Sub șocul psihologic resimțit când vor vedea, în viitor, ce înseamnă de fapt, în practică, frumoasa societate a dreptății și egalității sociale, aceștia vor fi niște oameni nefericiți, frustrați, și vor îngroșa rândurile nemulțumiților, dizidenților, se vor revolta. Dar regimul marxist-leninist nu va vrea și nu va tolera dizidenții, așa cum sunt tolerați acum, inclusiv cei putred de bogați, precum Jane Fonda. Aceștia, pur și simplu, nu vor avea loc în noua ordine și, în loc să fie răsplătiți pentru nobilul impuls spre dreptate și egalitate, vor fi striviți ca gândacii. Dar ei nu înțeleg asta, prin urmare vor fi pur și simplu uluiți*”.

Următorul stadiu al procesului de subversiune ideologică, așa cum îl descrie Bezmenov, este destabilizarea, o etapă mai scurtă decât demoralizarea, necesitând doar 2-5 ani. La efectele destructurante acumulate în societate se vor adăuga noi impulsuri deliberate, focalizate de această dată pe domenii esențiale, precum economia, apărarea, ordinea publică, politica externă – sectoare în care, după cum aprecia Bezmenov în cazul SUA, „*influența marxism-leninismului este, deja, fantastică*”. În faza destabilizării, sunt brusc activați agenții deplin conșpirați, „*adormiți*”.

Următoarea etapă, criza, este și mai scurtă: „*poate lua doar 6 săptămâni să aduci o țară la marginea crizei*”, apreciază Bezmenov, făcând trimitere la evoluții înregistrate în America Latină.

În fine, după criză, cu schimbările violente în sferele politică (modificarea structurii puterii) și economică, se trece la următorul stadiu, normalizarea, care poate dura indefinit. Pentru a nu lăsa loc de neînțelegeri, Bezmenov precizează că termenul „normalizare” trebuie înțeles într-o paradigmă cinică, specifică propagandei, de exemplu în sensul evoluțiilor din Cehoslovacia anului 1968 – după ce Primăvara de la Praga a fost strivită de tancurile sovietice, Brejnev a spus, satisfăcut: „*acum, situația din Cehoslovacia frățească s-a normalizat*”.

În finalul interviului menționat, Iurii Bezmenov își avertiza audiența: „*Asta se va întâmpla în America, dacă veți permite nenorociților să ducă țara în criză, promițând oamenilor tot felul de bunătăți, raiul pe pământ, acționând pentru a destabiliza economia, a elimina principiul concurenței de pe piața liberă, a instala la Washington DC un guvern tip Big Brother, condus de un dictator binevoitor. Situația nu e deloc grozavă. Noi generații sunt învățate de politicieni, media și sistemul educațional că trăiesc vremuri de pace. Fals. SUA sunt în stare de război – nedecarat, dar total, dus împotriva bazelor și principiilor acestui sistem nu doar de regimul de la Moscova, ci de sistemul comunist mondial, de conspirația comunistă globală. Bomba cu ceas ticăie. Mai aveți doar câțiva ani, dacă nu vă treziți*”.

Pro și contra Bezmenov. Cum precizam la început, interviul și expunerile lui Iurii Bezmenov de la mijlocul anilor 1980’ au fost „dezgropate” și intens dezbătute, în ultimii ani, pe rețele sociale.

Desigur, au fost și unii comentatori americani ori străini – inclusiv câțiva alți „defectori” KGB – care au relativizat veridicitatea și acuratețea expunerii lui Bezmenov, susținând, în esență, că: acesta nu putea avea acces la astfel de planuri ale KGB, chiar dacă ar fi existat, întrucât, pe de o parte,

Bezmenov nu era nici măcar ofițer, ci un auxiliar, iar pe de altă parte regulile stricte de compartimentare din KGB nu ar fi permis informarea cu astfel de planuri a unui lucrător de rang modest; expunerile lui Bezmenov ar fi, deci, mai degrabă rodul analizei teoretice făcute de un om inteligent, decât expresia unor cunoștințe și experiențe operative; chiar dacă KGB ar fi avut planuri și operațiuni pe coordonatele descrise de Bezmenov, serviciul n-ar fi avut priceperea / puterea să le și pună în practică la modul eficient; evoluțiile din SUA precum răspândirea ideilor marxiste sunt rezultatul unor factori endogeni (fascinația tinerilor din generațiile mai noi față de ideologia radicală/extremă de stânga), respectiv exogeni, incluzînd activismul intens, în universitățile americane, fundamentat pe ideile importate în America odată cu membrii (filozofi-ideologi neomarxiști) așa-numitei „Școli de la Frankfurt”, precum și prin „recuperarea” tezelor anterior promovate de gânditori comuniști din alte țări, precum italianul Antonio Gramsci ș.a.. Nu în ultimul rând, au fost înregistrate și tentative de relativizare bazate pe ideea că, la vremea prezentărilor făcute de Bezmenov, SUA se aflau încă în război rece cu URSS (prin urmare, americanii erau mult mai dispuși să audă și să creadă rele despre sovietici) și că – în general – oamenilor le vine mai ușor să acuze pe alții, în loc să admită propriile greșeli.

Deși tuturor acestor argumente li s-au recunoscut anumite merite, absolut toți comentatorii nu au putut, în cele din urmă, decât să admită concordanța practic deplină dintre evaluările și prognozele prezentate de Iurii Bezmenov acum patru decenii și, respectiv, anumite evoluții contemporane din Statele Unite și Occident, în general. În context, nimeni nu a putut respinge hotărât ipoteza interferenței spionajului sovietic în geneza unor astfel de evoluții, chiar dacă persistă diferențe de apreciere asupra măsurii în care această interferență s-a exercitat în mod efectiv.

Dar, la urma urmei, nici Bezmenov nu a afirmat că totul se datorează subminării din partea KGB, ci a precizat că acțiunile spionajului sovietic au fost în mare măsură favorizate, iar efectele lor amplificate, de slăbiciunile interne ale țărilor-țintă – mai ales în societăți democratice, fatalmente vulnerabile și responsive la subversiune, precum Statele Unite –, respectiv de acțiunile unor cercuri marxiste mai largi decât zona de sub controlul direct al Moscovei. Poate ar fi necesar să adaug că, așa cum a spus Bezmenov, dinamica subversiunii ideologice sovietice a reflectat un principiu din judo (concordant, de altfel, cu idei din concepția polemologică a lui Sun Tzu), conform căruia adversarul poate și trebuie doborât cu un consum minimal de energie proprie, prin

canalizarea iscusită, eficientă, în sensul convenabil a impulsului acestuia. Cât despre prezența sau lipsa intenției KGB de a submina ideologic Occidentul, e suficient să menționez precizarea veridică din partea lui Bezmenov (necontestată, de altfel, chiar de criticii săi) conform căreia subversiunea era un subiect predat atât la școala KGB, cât și în academiile militare sovietice.

Las la o parte nenumăratele indicii grăitoare observabile în realitatea contemporană de un ochi cât de cât avizat, care vin în ilustrarea și susținerea ideilor expuse de Bezmenov. După cum am subliniat din capul locului, abordarea acestor indicii nu-și are locul aici și acum.

Înapoi în prezent: un epilog oarecum comic, dar hotărât tragic

(Și) *timidul domn Carlson adoră potemkiniadele*. După interviul luat președintelui Vladimir Putin, Tucker Carlson pare că nu s-a grăbit să-și încheie periplul prin Rusia – Moscova, mai precis.

Au continuat să curgă reacțiile la interviu. În genere, tonul comentariilor reflectă orientările menționate chiar în debutul prezentului articol. Am observat, însă, că și unii dintre comentatorii aliniați ideologic, deși aprobă inițiativa lui T. Carlson, pe care o califică drept „curajoasă”, au părut cam jenați de o anumită timiditate disonantă a acestuia pe timpul interviului, reflectată în lipsa unor întrebări incomode și evidentă grijă de a nu întrerupe tiradele interviueatului. Susținătorii săi au încercat să explice și să scuze această atitudine, însă cine a văzut interviul poate să judece și singur. Tucker Carlson, un om ca bradul, cu figură și alură altminteri foarte *macho*, având, în plus, dovedite abilități jurnalistice, a adoptat, însă, în fața președintelui rus, o postură aducând cu un mic și blând animaluț domestic hipnotizat de un tigrul.

Nu îl judec prea aspru pe jurnalistul american pentru asta – vecinătatea imediată a lui Vladimir Putin, cu „aura” sa inconfundabilă, trebuie să fie un factor foarte intimidant –, dar aș putea spune că evaluarea anticipată a oportunității interviului ar fi trebuit să ia în calcul și acest aspect, de la bun început. De altfel, confirmarea a venit chiar de la Vladimir Putin însuși, care s-a „plâns” ulterior unui ziarist conațional – cu o ironie foarte rusească, sugerând străveziu bășcălia – că T. Carlson nu i-a pus întrebări mai dure, fapt care l-a împiedicat și pe el să fie mai dur.

Mai puțină indulgență, însă, ar fi de acordat lui Tucker Carlson pentru gesturi aparent minore și benigne, în comparație cu interviul, respectiv reflectarea în producții video, într-o manieră exaltat-extaziată, de o naivitate aproape copilărească, a vizitelor la metroul moscovit, respectiv la un

supermarket din capitala rusă. Carlson a văzut o stație de metro din centru, construită pe timpul URSS, imensă, ornamentată monumental (inclusiv cu mozaicuri în stilul realismului socialist, cu muncitori, țărani, tractoare și holde etc.), foarte curată și liniștită, pe care cu certitudine au vizitat-o cu aceeași încântare, înaintea lui, mulți intelectuali occidentali (precum cei descriși de Bezmenov) foarte dispuși să aplaude realizările măreței URSS.

Apoi, T. Carlson s-a filmat făcând cumpărături într-un supermarket moscovit, laudând pe un ton efectiv publicitar calitatea, abundența și diversitatea produselor alimentare, ironizând embargoul occidental (care n-a afectat, iată, bunăstarea rușilor) și, mai ales, subliniind că prețurile sunt mult mai mici decât în Statele Unite, ceea ce l-a determinat să-și imagineze un nivel înalt de trai al rușilor de rând, să laude la superlativ grija autorităților ruse pentru propriul popor și, viceversa, să vitupereze la adresa responsabililor americani pentru stările de fapt, mai ales prețurile mari, din SUA.

N-am decelat nicio curiozitate ori preocupare analitică mai largă. Nicio îndoială carteziană, măcar în forul interior, legată de modul cum arată infrastructura și cum se trăiește în alte cartiere ale Moscovei, în alte orașe și în satele împrăștiate pe întinderea imensă a Rusiei, inclusiv legat de ce și cât anume își permit să cumpere locuitorii de acolo.

Nicio întrebare, bineînțeles, despre cum își duc viața cele mai nenorocite categorii de ruși, inclusiv – de ce nu? – deținuții politici.

Moscova e departe de Gulag. 16 februarie 2024. Lucram la finalizarea acestui articol, când mass media occidentale, citând agenția rusă de știri TASS (și aceasta moștenită de la URSS – n.a.) anunță că Aleksei Navalnîi, cel mai ireductibil și mai curajos critic și opozant politic al lui Vladimir Putin, a murit în pușcărie, mai precis o colonie penală de corecție din Siberia, dincolo de cercul polar. Mă vizitează în succesiune rapidă un flashback din „Arhipelagul Gulag” al lui Soljenițîn, apoi umorul negru, sinistru, din „Maestrul și Margareta” al lui Bulgakov: prima pronunțare oficială privind cauza morții lui Navalnîi („urmează a fi stabilită”) a fost urmată de „balonul” lansat nesimțit-prostește în presa aservită Kremlinului, conform căruia Navalnîi ar fi murit din cauza blocării unei artere cu un cheag de sânge. Un diagnostic foarte rapid și competent, desigur, înaintea efectuării autopsiei. Apoi retractări....

Familia îndoliată, precum și numeroși alții (ruși și străini) acuză regimul Putin de responsabilitatea pentru moartea acestuia. Era de așteptat: Navalnîi a fost otrăvit în 2020 cu Noviciok, a fost tratat în Germania, s-a întors în Rusia, unde a fost imediat arestat (în ianuarie 2021), apoi rapid condamnat la 19 ani de

închisoare – din care, iată, n-a apucat să ispășească decât trei și-un pic. În timp, și alți opozanți ai președintelui rus au avut surprize mai mult sau mai puțin neplăcute. Unii își aduc aminte de Boris Nemțov, de exemplu, împușcat mortal, în 2015, la o aruncătură de băț de zidurile Kremlinului. Mai an, răzvrătitul Evghennii Prigojin cădea cu avionul. Recent, Boris Nadejdin, candidat antirăzboi la apropiatele alegeri prezidențiale, a fost eliminat (deocamdată, doar) din scrutin, pentru iregularități găsite în listele de susținători. În consecință, V. Putin va candida, din nou, fără opozanți cât de cât semnificativi.

Sincer, încă nu știu, la acest moment, dacă și, în caz afirmativ, ce anume a declarat Tucker Carlson pe subiectul morții lui Navalnîi. Ori ce poziție va adopta în viitor, după ce va bifa potemkiniadele din Rusia. Ar fi de interes – nu de alta, dar în ultimii ani a publicat intens acuzații la adresa *establishment*-ului american legate inclusiv de hăituirea opozanților politici.

Însă, pe de altă parte, parcă mi-e și frică să aflu: dacă (cine știe!) Tucker Carlson va lauda Rusia și pentru modul expeditiv, eficient, în care tranșează chestiunile de reprezentare democratică, spre deosebire de America?

Col. (r) Mihai Munteanu

CONFLICTUL ISRAELIANO-PALESTINIAN: *ISTORIC – CAUZE – EFECTE*

Prezentăm în sinteză volumul cu același titlu semnat de Tiberiu Tănase, Violeta Ioana Nagât și Petru Ștețu și apărut la Editura Concordia, 2023. Volumul documentar cuprinde patru părți și două anexe ce conțin evenimente prezentate cronologic, informații, comentarii și analize ce merg până la 12 noiembrie 2023.

Lucrarea a fost lansată, la 13 decembrie 2023, la Fundația Europeană Titulescu, în cadrul dezbaterii intitulate „Criza din Orientul Apropiat – repere istorice și de actualitate”, moderator fiind prof. univ. dr. Adrian Năstase. Evenimentul poate fi urmărit on-line la adresa <https://www.youtube.com/watch?v=qtmWWNrZMnw>.

Partea I a se referă la părțile în conflict și se intitulează *Despre beligeranți*, fiind o prezentare documentată a Statului Israel. „Statul Palestina”, Fâșia Gaza și organizațiile Hamas și Hezbollah sunt descrise ca etimologie, istorie, geografie, educație, demografie și religii. De remarcat că regionimul „Palestina” provine din etnonimul *filisteni*, denumirea unei populații de origine indo-europeană stabilită între sec XIII- XI î.Hr. pe coasta sud-estică a Mării Mediterane. Sursele egiptene au înregistrat acest popor sub numele de *prst*, iar în Biblie locuitorii se numesc în ebraică פְּלִשְׁתִּים *pliștim*, iar colectivul, populația, *Peleşet*, din care a derivat în greaca veche „Palaistine” „παλαιστίνη” și în latină „Palaestina”.

Palestina a fost dominată de numeroase state, inclusiv Egiptul antic vecin, orașele-state canaanite locale, regatele proprii ale israeliților și iudeilor antici, cunoscuți și ca evrei, apoi imperii vecine – asirian, babilonian, persan sub Ahemenizi, mai târziu pentru scurt timp și Sasanizi, statele elenistice ale Egiptului lagid și Siriei seleucide, Imperiul Roman, Imperiul Bizantin, Califatele Arabe sunita ale Omeiazilor și Abbasizilor, Califatul Fatimid șiit, regatele cruciaților, inclusiv Regatul latin al Ierusalimului, apoi a făcut parte din statele musulmane arabofone

ale ayyubizilor și mamelucilor, conduse din Egipt, Imperiul Otoman, Marea Britanie, statul evreiesc modern Israel, regatul arab al Iordaniei și entitatea arabă palestiniană încă în proces de constituire în Cisiordania și Fâșia Gaza.

Termenul „*Palestina*” are înțelesuri diferite, fiind subiectul unor îndelungi dispute și interpretări istorice, politice și culturale.

Ca regiune geografică, Palestina este situată la estul Mării Mediterane, având granițe vag definite, care s-au schimbat de-a lungul timpului. Aceasta cuprinde în general zonele cunoscute astăzi sub numele de Israel, Cisiordania și Fâșia Gaza. Istorico-cultural, în Antichitate, Palestina a fost locuită de diverse grupuri etnice și culturale, inclusiv canaaneni, evrei, fenicieni și alții. A fost, de asemenea, parte a mai multor imperii, inclusiv cel otoman și cel roman.

Atât evreii cât și arabii au revendicări istorice și religioase asupra teritoriului cunoscut ca Palestina. Evreii îl văd ca fiind țara lor ancestrală, promisă lor conform tradiției biblice. Arabii, majoritar musulmani, consideră aceeași zonă ca făcând parte din patrimoniul islamic și arabo-palestinian. În secolele XIX și XX, mișcarea sionistă a promovat emigrarea evreilor în Palestina cu scopul de a crea un stat național evreiesc. Această migrație a fost privită cu suspiciune și ostilitate de comunitatea arabă locală.

În secolul al XX-lea, termenul „*Palestina*” a ajuns să fie asociat în mod specific cu aspirațiile naționale ale locuitorilor teritoriului respectiv. După ce Marea Britanie a primit mandatul asupra Palestinei de la Liga Națiunilor în 1920, și mai ales după crearea statului Israel în 1948, a început să se contureze o identitate palestiniană distinctă.

Termenul poate desemna și diferitele entități administrative care au existat sau există în regiune, inclusiv Mandatul Britanic pentru Palestina (1920-1948) sau Autoritatea Națională Palestiniană, care în prezent guvernează părți din Cisiordania. În contextul modern, „*Palestina*” se referă adesea la teritoriile din Cisiordania și Fâșia Gaza, care sunt sub administrare palestiniană parțială, dar și sub ocupație sau blocadă israeliană. Unele țări și organizații internaționale recunosc Palestina ca stat independent, deși această recunoaștere nu este universală.

Partea a II-a se referă la istoria conflictului israeliano-palestinian și prezintă originile, contextul istoric, istoricul conflictului și evoluțiile acestuia.

Referitor la istoricul teritoriilor Palestinei, se știe că dorința evreilor de a se întoarce acolo unde considerau că este teritoriul statului lor a fost prima dată exprimată pe timpul exilului în Babilon, devenind o temă universală

evreiască după distrugerea Ierusalimului de către romani, în anii 70 d.Hr. și în timpul pribegiei lor.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Theodore Herzl a fondat mișcarea sionistă, care își propunea așezarea evreilor în Palestina, atunci parte a Imperiului Otoman. În 1897, primul Congres Sionist, desfășurat la Basel, declara că obiectivul sionismului era „să creeze, pentru poporul evreu, un cămin în Palestina, apărat de dreptul public”, prin ruperea Palestinei de Imperiul Otoman și transformarea acesteia într-un stat evreu. În concepția acelor vremuri, poporul de pe acel teritoriu nu se putea bucura de dreptul de a avea un stat arab propriu, el nefiind menționat în planurile de renaștere ale statului evreu.

După consultări cu mai multe guverne, sioniștii au concluzionat că cel mai puternic sprijin pentru un stat evreu în Palestina era guvernul britanic. În acest scop s-a realizat o legătură cu conducătorii britanici, printre care și Lloyd George, viitorul prim-ministru, Arthur Balfour, viitorul secretar de externe, Herbert Samuel, viitorul înalt Comisar pentru Palestina, și Mark Sykes. Liderii sioniști subliniau avantajele strategice pentru Marea Britanie generate de existența unui stat evreu în Palestina, respectiv de „pază a Canalului de Suez”. În 1917, „*Declarația Balfour*” exprima sprijinul guvernului britanic pentru crearea unui cămin al evreilor în Palestina.

După dezmembrarea Imperiului Otoman, Liga Națiunilor a încredințat Marii Britanii administrarea Ierusalimului, în cadrul mandatului pentru Palestina, în anul 1922. „*Declarația Balfour*” a fost încorporată în mandatul încredințat Marii Britanii de către Liga Națiunilor. Politica britanică în Palestina era animată de obiectivul creării unui cămin al evreilor în Palestina. Implementarea ei a dus la revolta arabilor, declanșând dificultăți considerabile în timpul desfășurării mandatului britanic. De aceea, orice încercare de înțelegere a chestiunii palestinienilor nu poate să facă abstracție de „*Declarația Balfour*” care poate fi considerată ca „rădăcina chestiunii palestinienilor”.

În 1922, „*Memorandumul Churchill*” a stabilit, în continuare, politica de urmat în această chestiune, axată, de asemenea, pe susținerea Organizației Sioniste. „*Memorandumul Churchill*” reconfirma „*Declarația Balfour*” și „legătura istorică” dintre evrei și Palestina; imigrația trebuia să fie un subiect dependent numai de capacitatea de absorbție economică a Palestinei. În ciuda asigurărilor date palestinienilor, nu există nici un dubiu că principalul obiectiv al politicii lui Churchill era să stabilească căminul național evreiesc. Palestinienii au refuzat planul lui Churchill, opunându-se eforturilor acestuia de

înființare a unui stat evreu în Palestina. Principalele mijloace pentru atingerea obiectivului Organizației Sioniste erau emigrarea și cumpărarea de terenuri.

Transferul de populație evreiască în Palestina

Conceptul politic al sioniștilor nu putea fi transpus în realitate fără un transfer masiv de populație în Palestina. La sfârșitul secolului al XIX-lea, în Palestina erau 50000 de evrei, comunitate ce simboliza legătura milenară a diasporei cu Palestina, în esență spirituală. Acest potențial spiritual a fost transformat de sioniști într-o mișcare ce ignora existența locuitorilor arabi care trăiau în Palestina și care însumau peste o jumătate de milion. În deceniul al treilea al secolului XX au venit în Palestina aproximativ 100.000 de evrei, număr mult mai mic decât cel vizat de Organizația Sionistă, dar suficient pentru a avea impact în teritoriul palestinian, unde populația era estimată în 1922 la aproximativ 750.000 de locuitori (în procente, populația evreiască a crescut de la mai puțin de 10%, la 17%).

Odată cu creșterea rezistenței palestinienilor, politica britanică era obligată să ia în considerare și pretențiile localnicilor arabi, respectiv faptul că populația din Palestina nu va accepta ignorarea drepturilor sale. Până la sfârșitul anului 1930, Palestina devine scena unor violențe extinse, palestinienii solicitând independența iar sioniștii dorind să păstreze ceea ce câștigaseră pe teren.

În anii '20, imigrația evreilor a fost redusă, crescând substanțial în urma persecuțiilor naziste, în perioada 1933-1939, după care au fost impuse anumite restricții de către Marea Britanie. După Al Doilea Război Mondial, sprijinul internațional a dus la depășirea restricțiilor impuse de Marea Britanie în ceea ce privește așezarea evreilor în Palestina.

Conflictul arabo-israelian. Percepții privind cauzele și natura acestuia

Situația din Orientul Mijlociu este legată de conflictul arabo-israelian, care își are originile în problema palestiniană, comunitatea arabă și cea evreiască revendicând același teritoriu.

În aprilie 1947, Marea Britanie, neputând găsi o soluție acceptabilă pentru ambele comunități, care numărau împreună în jur de două milioane, a înaintat problema spre soluționare Adunării Generale a ONU. Un comitet special numit de către Adunarea Generală, însărcinat să facă recomandări pentru reglementarea statutului, a propus împărțirea teritoriului și formarea unui stat arab și a unui stat evreu, precum și acordarea unui statut internațional orașului Ierusalim.

La 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a ONU a votat împărțirea Palestinei într-un *stat evreu* (56% din teritoriu sub mandat britanic) și un *stat arab* (44%), fără a supune acestei împărțiri Ierusalimul, plasat sub regim internațional.

Adunarea Generală a ONU din 14 mai 1948 a decis să numească un mediator pentru Palestina care să promoveze rezolvarea pașnică a diferendelor. În aceeași zi, Marea Britanie a renunțat la mandatul său asupra Palestinei, iar Agenția Evreiască a proclamat statul Israel, pe teritoriul alocat prin planul de împărțire a Palestinei.

Liga Arabă (Egipt, Transiordania, Siria, Liban, Irak, Arabia Saudită) a refuzat, însă, să recunoască legitimitatea rezoluției forului internațional. În aceste condiții, autoritățile evreiești au proclamat independența statului Israel, la 14 mai 1948. Ca efect, a izbucnit un prim război israeliano-arab (1948-1949), ce s-a încheiat cu o „neșteptată și categorică victorie” a Israelului; în cursul luptelor, teritoriul „viitorului stat palestinian” a fost ocupat de israelieni și iordanieni (Israelul ia sub control 6.700 km² din Teritoriile Palestiniene, iar Iordania, estul Palestinei „britanice”). Parte din populația palestiniană s-a refugiat în țările arabe vecine, mai ales în Iordania și Liban.

În timpul războiului israeliano-arab din 1948, 750.000 de arabi au părăsit teritoriile controlate de Israel: aceasta este originea refugiaților palestinieni. În număr de circa 4 milioane, refugiații palestinieni se repartizau în 1999 între teritoriile autonome și cele ocupate (38%), Iordania (42%), Siria (10%) și Liban (10%). Cei care nu s-au refugiat sunt, în majoritate, palestinieni rămași pe loc fie în Israel (unde au naționalitate israeliană), fie în teritoriile ocupate și autonome Cisiordania și Gaza. Numărul celorlalți palestinieni, nerefugiați, este, în schimb, puțin cunoscut. Unii s-au amestecat cu populația locală, mai ales în Iordania. Alții formează o diaspora. Din total (format din refugiați și nerefugiați), jumătate din palestinieni trăiesc în ceea ce era, până în 1948, Palestina sub mandat britanic.

Statele beligerante au semnat doar armistiții (1949), așa încât s-a luat doar o „pauză în război”. Au urmat conflictele din 1956, 1967 și 1973.

În iunie 1967, prin *Războiul de 6 zile* – provocat de vecinii arabi, Israelul a ocupat Peninsula Sinai, Înălțimile Golan, Cisiordania, Ierusalimul de Est și Fâșia Gaza, ocupația fiind o colonizare care s-a accelerat după venirea la putere a drepteii.

La 6 iunie 1982, pe fundalul războiului civil din Liban, forțe de elită israeliene au pătruns în această țară, au decimat bazele din sud și centru

ale Organizației pentru Eliberarea Palestinei (înființată în 1964) și marile unități siriene din Valea Bekaa; între 26 iunie-3 septembrie 1982, Beirutul a fost pentru scurt timp supus unei blocade complete. În final, israelienii s-au retras, sirienii preluând controlul Libanului și impunând un regim favorabil Damascului (150.000 creștini s-au refugiat în exterior).

După ce Egiptul a încheiat pacea cu Israelul (1979) și a recuperat Sinaiul, a venit rândul palestinienilor să intre masiv în luptă în prima linie, pe propriul lor teritoriu. În Cisiordania și Fâșia Gaza s-a aprins, din 1987, *Intifada* (revolta populară a palestinienilor), combinată cu un adevărat „război de gherilă” susținut de la bazele din Liban și Siria. Iordania a semnat pacea cu Israelul în 1994. Structura politico-militară israeliană s-a adaptat totuși prompt acțiunilor de „insubordonare civilă violentă”, gherilă și antigherilă (1987-2004). Libanul, Siria și parțial Iordania au continuat să alimenteze rezistența anti-israeliană, un rol tot mai evident revenind și grupărilor *Hamas* și *Hezbollah*, ultima agreată și de conducerea islamică de la Teheran. Abia sfârșitul anului 2004 deschidea perspective încurajatoare pentru încetarea „războiului arabo-israelian” izbucnit în 1948.

Evoluții ale conflictului israeliano-palestinian după anul 2000

Generalul Ariel Sharon, numit prim-ministru în 2001, a recucerit Cisiordania, a asediat sediul lui Yasser Arafat, a distrus infrastructurile Autorității și a început ridicarea zidului.

Israelul a părăsit un teritoriu, dar și-a întărit controlul asupra restului: entitatea palestiniană s-a redus la Fâșia Gaza și patru enclave în Cisiordania. Construcția zidului continuă, circulația populației palestiniene fiind extrem de dificilă din cauza celor 750 de baraje de control. La 60 de ani de la propunerea de partaj a ONU, din cele 44 de procente din Palestina istorică promise, arabilor le-au rămas patru rezervații ce ocupă mai puțin de 10% din fostul mandat britanic, fără capitală în Ierusalimul de Est și fără o soluție a problemei refugiaților.

În Fâșia Gaza trăiesc 1,8 milioane de palestinieni. Situația acestui spațiu suprapopulat este dezastruoasă: Ariel Sharon a desființat coloniile implantate, guvernele israeliene care s-au succedat la putere au împiedicat construirea unui port în Gaza, aeroportul internațional construit pe vremea acordurilor de la Oslo a fost bombardat și închis, iar întreaga fâșie a fost împrejmuită. Dintre cele câteva puncte de trecere, doar unul nu este controlat de armata israeliană, și

anume punctul de trecere de la Rafah, la frontiera cu Egiptul, aflat în supravegherea unei echipe internaționale.

Palestinienii au organizat alegeri, finalizate cu victoria Hamas.

Ca urmare, SUA și UE au anunțat sistarea tuturor ajutoarelor către Autoritatea Palestiniană – considerată ca fiind controlată de teroriști, întrucât liderii Hamas cer distrugerea Israelului, ștergerea sa de pe hartă și înlocuirea cu un stat palestinian – iar guvernul israelian a blocat fluxul de bani proveniți din taxele vamale. Autoritatea Palestiniană avea nevoie acută de acești bani și în Gaza și în Cisiordania, întrucât aici există foarte puține locuri de muncă. Muncitorii palestinieni lucrează în Israel pentru salarii mici, dar nici aceste locuri de muncă nu sunt sigure, mai ales de la izbucnirea Intifadei. Infrastructura palestiniană este distrusă, trecerile spre Israel sau Egipt sunt fie închise, fie deschise doar o dată la câteva zile sau săptămâni, din rațiuni de securitate. Atmosfera generală de frustrare alimentează și tensiunile dintre Hamas și Fatah. Palestinienilor li se cere să înlăture guvernul Hamas și să accepte un stat palestinian format din mai multe enclave, controlate și dependente de Israel. Rezistența palestiniană nu a încetat, în pofida situației economice extrem de precare a populației, una dintre explicații fiind legată de structura socială, în care familia lărgită (*hamulah*) are rolul central: când o persoană din familie lucrează, împarte venitul cu toți membrii: copii, frați, surori, părinți, bunici, veri.

În aprilie-mai 2007 au reizbucnit luptele între Fatah și Hamas, iar armata israeliană și-a reluat în forță acțiunile în Fâșia Gaza. La mijlocul lunii iunie 2007, ca urmare a reizbucnirii conflictelor dintre Hamas și Fatah, radicalii islamiști au luat sub control Fâșia Gaza.

Președintele palestinian, Mahmoud Abbas, a cerut desfășurarea unei forțe internaționale în Fâșia Gaza, solicitare față de care Statele Unite și-au exprimat opoziția fermă (la 10 iulie 2007, conform relatării Agenției France Presse, AFP), apreciind că o astfel de forță s-ar confrunta cu opoziția puternică a islamiștilor palestinieni.

Brigăzile Martirilor Al-Aqsa, aripa armată a Fatah, anunțau că nu vor mai respecta acordurile încheiate cu Israelul, cerând membrilor lor să folosească armamentul în scop defensiv, împotriva armatei israeliene. În contextul în care reprezentanții Hamas dețineau controlul complet asupra Fâșiei Gaza, Israelul, SUA și UE au declarat sprijinul pentru noul guvern palestinian condus de președintele Mahmoud Abbas.

Premierul israelian Ehud Olmert declara: *„doresc să-i sprijin pe moderați și să cooperez cu președintele Abu Mazen (Mahmoud Abbas) (...) Palestinienii vor trebui să lupte eficient împotriva terorismului, un lucru pe care din nefericire nu l-au făcut până în prezent. (...) Va trebui să discutăm despre toate măsurile care trebuie să se ia la fața locului pentru a ne permite rapid să vorbim despre crearea statului palestinian. (...) Aceasta este principala viziune a prietenului meu, președintele George W. Bush. Aceasta este viziunea pe care o împărtășim și scopul final – înființarea statului palestinian”*.

Statele Unite s-au alăturat Uniunii Europene, la data de 19.06.2007, anunțând că doresc să reia furnizarea de ajutoare, în valoare de sute de milioane de dolari, către noul guvern palestinian condus de președintele Mahmoud Abbas. (...) Strategia, asupra căreia SUA au căzut de acord cu președintele Mahmoud Abbas și noul guvern palestinian, este „furnizarea rapidă și suficientă de mijloace de subzistență necesare pentru populație”. Guvernul palestinian declară că *„dacă vom reuși acest lucru, vom fi pe drumul cel bun pentru a distruge legăturile dintre Hamas și populație. Sperăm, de asemenea, ca elementele moderate ale Hamasului să-și convingă colegii mai radicali de necesitatea participării la procesul politic”*. De asemenea, Occidentul impulsionează reluarea cooperării dintre palestinieni și israelieni în domeniul securității. Astfel, Israelul și oficialii palestinieni de securitate din cadrul Fatah au reluat legăturile după aproximativ doi ani.

Hotărârea guvernului israelian privind colaborarea cu guvernul Fatah este reliefată de faptul că guvernul israelian a eliberat 250 de deținuți din Al Fatah, partidul moderat al președintelui Mahmoud Abbas, la 20 iulie 2007, pentru a contribui la consolidarea acestei formațiuni politice în dauna mișcării islamiste Hamas. De asemenea, *Cvartetul de pace în Orientul Mijlociu*, format din ONU, SUA, UE și Rusia, a numit, la 10 iulie 2007, ca emisar al său, o personalitate dinamică, pentru a impulsi procesul de pace, respectiv pe fostul premier britanic Tony Blair.

La rândul său, președintele american, George W. Bush a anunțat că administrația americană urma să facă *„o contribuție directă de 80 milioane de dolari în vederea restructurării serviciilor palestinienilor de securitate”* și a promis, de asemenea, un ajutor în valoare de 40 milioane de dolari acordat ONU, în vederea sprijinirii palestinienilor, în special în Fâșia Gaza, controlată de Hamas.

Dimensiuni internaționale ale unui conflict local.

La o examinare superficială, războiul arabo-israelian pare o permanentă și epuizantă măsurare de forțe între Israel, Iordania, Egipt, Siria și Liban și formațiunile de luptă palestinene. Abordarea mai nuanțată și mai largă a problematicii respective evidențiază amplitudinile regionale și globale ale acestui război.

Pe de o parte, se remarcă transformarea Israelului, în intervalul 1948-1967, în prima putere politico-militară a regiunii. Atingerea și menținerea acestei poziții a provocat o adevărată cursă regională a înarmării și re poziționării geopolitice. Rivale tradiționale pentru spațiul din Israel și Teritoriile Palestiniene, Egiptul și Siria au oscilat între alianță și dispută directă și prin intermediari. Adversari ai statelor arabe, Turcia și Iranul au favorizat, până spre 1980, Israelul. Concomitent, statele arabe, inferioare din punct de vedere militar, au recurs la arma petrolului pentru a constrânge Occidentul să exercite presiuni asupra Israelului. În același timp, diverse minorități etno-religioase din regiune (creștini, druzi, kurzi etc.) s-au simțit încurajate de victoriile israeliene, afirmându-și tot mai energic identitatea. Frontul arab s-a fisurat treptat, prin manifestarea unor mai vechi opoziții religioase și culturale între musulmanii sunniți, allawiți, šiiti și wahhabiți.

Pe de altă parte, permanentizarea conflictului local și mizele acestuia au obligat marile puteri să se implice în mod direct și indirect în dispute. Inițial, URSS și SUA au susținut Israelul, spre deosebire de fostele „puteri coloniale” – Franța și Marea Britanie. După declanșarea Războiului Rece, conflictul israeliano-arab a fost integrat în complexe confruntări dintre Est și Vest. Americanii și-au raliat „monarhiile conservatoare” și elitele reformatoare, sovieticii „statele progresiste”. S-a ajuns astfel în situația în care nu se puteau identifica decât soluții politice și militare de nivel internațional, variantele lor locale fiind neaplicabile. Conflictele militare arabo-israeliene, în succesiunea lor, s-au transformat așadar în indicatori de referință pentru starea de securitate a Orientului Apropiat și Mijlociu, de fapt pentru raporturile de putere dintre blocuri de state la nivelurile regional și global. Logica de ciocnire între blocuri specifică Războiului Rece a alimentat, la rândul ei, disputa locală din Orientul Apropiat.

Dependențele marcante ale complexului local de securitate de tendințele din complexe regionale și globale de securitate au reieșit și mai pregnant în evidență, după încheierea Războiului Rece. Dezmembrarea URSS și a

Tratatului de la Varșovia, în 1990-1991, s-a soldat cu o reducere a sprijinului internațional pentru așa-numita „cauză arabă”. Tradiționala competiție Est-Vest în spațiul analizat aproape că a dispărut. În schimb, s-a amplificat susținerea oferită arabilor de puterile islamice, în primul rând de Arabia Saudită și de Iranul fundamentalist. Creșterea influenței occidentale americane și europene – corelată cu procesele de mondializare economică și democratică – a modificat datele internaționale ale fundalului de conflict. Concret, intervențiile militare americane și internaționale în zona Golfului s-au soldat cu reducerea puterii Irakului, anihilarea orientărilor „progresist socialiste” și cu restrângerea libertății de acțiune a unor actori regionali musulmani. Societățile arabe tradiționale s-au deschis treptat spre Occident, piață mondială și democrație.

Unii analiști consideră că noua competiție a marilor puteri pentru influență în regiune de această dată s-ar purta cu „armele păcii” (economice și culturale). Din 2000-2004, americanii au preluat inițiativa politico-diplomatică, urmați îndeaproape de europeni. Uneori, europenii au acționat de conivență cu F. Rusă (cazul irakian). Sub umbrela ONU, s-a constituit un cadru nou de reglementare pașnică, având în compunere SUA, UE, F. Rusă și Națiunile Unite. Partenere și concurente, SUA și UE s-au antrenat în multiple activități de negociere cu părțile implicate și de favorizare a dialogului direct israeliano-arab și israeliano-palestinian. Liga Arabă și mai cu seamă Egiptul și Iordania au fost nemijlocit implicate în procesul anevoios de pace. În paralel cu noile formule de promovare a păcii, Siria și Egiptul și-au coordonat eforturile politico-militare, cu susținerea precaută a F. Ruse. Pe teren, luptele au continuat și după 1990-1991, exclusiv de gherilă și de tip terorist, greul efortului armat căzând pe formațiunile radicale palestinienne. Din 2003, acțiunile cu caracter terorist și de gherilă au luat amploare și în proximitatea Teritoriilor Palestiniene, în Irak, în pofida unei puternice prezențe militare americane și internaționale.

La începutul anului 2005 se contura transformarea Teritoriilor Palestiniene într-un stat independent care ar înlocui actuala largă autonomie statală a Autorității Naționale Palestiniene (instaurată în 1993-1994). Au avut loc alegeri democratice în organizațiile Fatah, OEP și Autoritatea Palestiniană, la cumpăna anilor 2004-2005. Principala grupare radicală, Hamas, participă la procesele politice din Teritoriile Palestiniene, deși Jihadul Islamic și Hezbollah solicită concesiile majore din partea Israelului și refuză să-și dezarmeze militanții. Pe teren, Hamas câștigă teren politic în detrimentul „uzatului” Fatah (acuzat și de corupție). Egiptul și Iordania și-au dat acordul să coopereze în

mod nemijlocit pentru garantarea securității și stabilității în Fâșia Gaza și Cisiordania. Se negociază încă participarea ONU, UE și chiar a NATO la garantarea păcii și stabilității locale și regionale. Noi răsturnări de situație se consemnează în 2006-2007. Hamas câștigă alegerile din ianuarie 2006 și formează guvernul. Liderii Hamas refuză să accepte prevederile înțelegerilor de pace dintre Israel și Autoritatea Palestiniană și nu recunosc Israelul; ei sunt sprijiniți de Siria și Iran, indirect de F. Rusă. SUA și UE blochează fondurile internaționale destinate Autorității Palestiniene. În consecință, în teritoriile palestiniene încep luptele dintre forțele Hamas și Fatah și dintre armata israeliană și Hamas. Deși Fâșia Gaza este evacuată, armata israeliană se menține în Cisiordania. Războiul din vara anului 2006 dintre Israel și Hezbollah agravează criza. Abia la începutul anului 2007, Hamas și Fatah par a se fi reconciliat, iar Cvartetul încearcă să relanseze procesul de pace. Deși avansează un plan propriu de pace (respins de Israel), UE își coordonează acțiunea cu SUA. Până la o limită, și F. Rusă cooperează cu Occidentul. Recunoașterea Israelului, renunțarea la terorism, retragerea trupelor israeliene sunt doar câteva condiții obligatorii ale proclamării statului palestinian și instaurării păcii. Aceste aranjamente în curs de materializare depind totuși și de viitoarele evoluții politico-militare, de atitudinea conducerii conservatoare de la Teheran și mai cu seamă de evenimentele din Liban, Siria, Iordania și Irak. În aprilie-mai 2007 au re izbucnit luptele între Fatah și Hamas. Armata israeliană și-a reluat în forță acțiunile în Fâșia Gaza. La mijlocul lunii iunie 2007, ca urmare a re izbucnirii conflictelor dintre Hamas și Fatah, radicalii islamiști au luat sub control Fâșia Gaza.

Partea a IVA se referă la efectele conflictului, de la consecințele umanitare la efectele regionale și globale, economice și sociale, militare și de securitate.

Referindu-se la efectele militare și de securitate, analiștii de la Fordham Global Insights susțin că *„cel mai rău scenariu din punct de vedere al riscurilor geopolitice este o confruntare pe scară largă între Israel și Iran”*, și că *„o întoarcere la riscul unor tensiuni militare directe – mai ales riscul unor atacuri israeliene asupra unităților nucleare ale Iranului – ar avea un impact sistemic”*, subliniind totodată că extinderea conflictului ar putea duce la o creștere de durată a prețurilor pentru petrol.

Mai mult „*un conflict este prin însăși natura sa de manieră să escaladeze, un conflict în Orientul Mijlociu cu atât mai mult*”, mai spun analiștii de la această firmă de consultanță financiară.

Anexele documentare se referă la Cronologia conflictului Israel – Palestina în 2023, începând cu evenimentele care au dus la război, respectiv la cronologia războiului începând cu data de 7 octombrie 2023 și până la 12 noiembrie 2023.

Concluzii

Arabii și israelienii au încrucișat armele decenii de-a rândul, cu pauzele de rigoare, pe un spațiu de aproximativ 120.000 km² (inclusiv Peninsula Sinai și Liban). Cauzele, scopurile și obiectivele confruntărilor militare sunt atât locale, cât și regionale, raționale sau iraționale. Astfel, arabii, indiferent de orientare politică, n-au acceptat existența unui stat israelian pe „pământ sfânt”, iar israelienii nu puteau renunța la ceea ce consideră un drept firesc și o întreagă moștenire a „*statalității antice și biblice*”. Arabii au privit Israelul ca pe o enclavă etno-culturală „ostilă”, pe care au asemănat-o cu posesiunile cruciate din Evul Mediu. Israelienii s-au considerat puternic amenințați cu exterminarea militară, politică și fizică, în condițiile unui ritm galopant de creștere a populației arabe. Superiori covârșitor prin număr (100 milioane oameni, față de 6 milioane), într-o primă etapă arabii au aruncat în luptă forțe armate regulate de mari efective, dotate cu blindate, nave, aviație, rachete, precum și formațiuni de gherilă. Israelienii le-au opus un sistem de tipul națiune în arme, având efective superioare din punct de vedere calitativ și mijloace de luptă cu performanțe remarcabile. Într-o a doua etapă, s-a recurs la gherilă, terorism și Intifada împotriva Israelului.

Ambele tabere s-au dovedit brave, necruțătoare și animate de spirit de sacrificiu; ele – cu precădere israelienii și arabii palestinieni – au făcut risipă de energie, resurse umane și materiale, în căutarea unei victorii decisive, imposibil totuși, de obținut. Statele arabe din prima linie au apelat în mod regulat la ajutorul comunităților arabe și musulmane din întreaga lume. Israelul a primit sprijinul marilor democrații occidentale, îndeosebi al SUA.

Conflictul de lungă durată, pe care îl analizăm în mod succint, a îmbrăcat și forme complexe de „ciocnire violentă de civilizații”. Palestiniienii par încă atașați inclusiv structurilor tradiționale de clan și trib și valorilor Islamului moderat sau radical. Multă vreme, naționalismul laic a catalizat

masele de luptători. Ultimele decenii s-au remarcat prin sporirea influenței grupărilor fundamentalist islamice (Hamas, Jihadul Islamic, Hezbollah etc.), în detrimentul celor de orientare laică și chiar arab-socialistă (Organizația pentru Eliberarea Palestinei).

De cealaltă parte, Israelul s-a edificat rapid, respectând un model de dezvoltare occidental democratic, dominat de partide laice de centru dreapta și stânga. Condițiile concrete ale înființării și apărării statului au impus organizarea lui pe solide baze economico-politice și militare, pe strategia ripostei preventive armate, generale și rapide. În paralel cu ascensiunea fundamentalismelor islamic arab și arab-palestinian, a crescut și în Israel influența dreptei radicale și a partidelor religioase. Motivația religioasă a alimentat considerabil conflictul armat, radicalizând grupările beligerante și sporind gradul de violență irațională al ciocnirilor directe. Și palestinienii s-au organizat tot mai evident pe criterii militare, în taberele de refugiați și în localitățile din Fâșia Gaza și Cisiordania.

Lupta armată, în cele mai diferite forme, a ajuns să ocupe aproape un întreg spațiu de manifestare al indivizilor și grupărilor, atât pentru arabii palestinieni, cât și pentru israelieni. Prin urmare, acest conflict s-a transformat, pe nesimțite într-o „stare normală” a ambelor societăți.

Conflictului i-au fost conferite motivații și interpretări mult exagerate, în raport cu mizele concrete teritoriale, dar cu riscuri adaugate și posibile consecințe globale.

Pentru palestinieni, războiul împotriva Israelului se justifica emoțional ca o revanșă în fața Occidentului, ca un instrument de „renaștere națională și civilizațională”, după secole de stăpânire imperial otomană și colonială. La rândul lor, israelienii considerau că victoriile militare demonstau capacitatea combativă și virilitatea unui popor supus secole de-a rândul discriminărilor etnice și religioase, ce au culminat cu Holocaustul din anii 1939-1945.

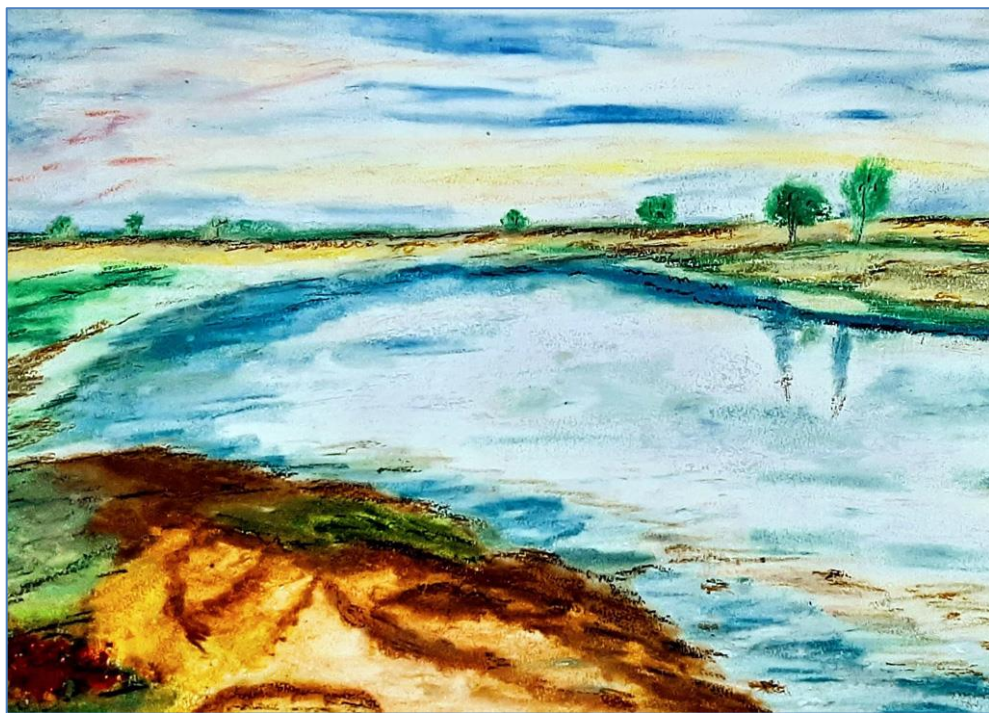
Asemenea motivații, impregnate de exclusivism și mistică, au fost folosite de conservatori și ultraconservatori, dar și de partidele de orientare socialistă. Apelul la ele se încadra în logica asigurării suportului popular emoțional într-un efort armat de uzură. Concomitent, motivațiile emoționale permiteau elitelor conducătoare să pună în surdină dificultăți sau politici locale greșite de natură economică și administrativă, de la crizele locurilor de muncă, până la corupția la vârf. În mod repetat, cu precădere în statele și societățile

arabe, mobilizarea împotriva „dușmanului sionist” a torpilat democratizarea și modernizarea internă.

În realitate, înainte de 1947 palestinienii, libanezii, egiptenii, iordanienii și israelienii au avut numeroase experiențe civilizaționale comune. Astăzi, cel puțin, când există riscul extinderii conflictului, este tot mai evident că viitorul economic al regiunii preponderent arabe nu poate fi separat de Israel și Occident. Ura și fanatismul au pus însă în surdină o astfel de abordare logică a relațiilor israeliano-palestiniene.

Este trist că și în prezent datorită atacurilor Hamas, israelienii și palestinienii se înfruntă cu arma în mână. Războiul le-a marcat adânc istoria recentă și psihologia. Astăzi, ambele popoare speră într-o pace mult așteptată de comunitatea internațională. A înțelege șansele acestei păci înseamnă a cunoaște cauzele conflictului, motivațiile reale și jocul diferiților actori internaționali.

Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice.

Rubrica este realizată de membrii Cenaclului „Vitralii”

Dedicăm paginile literare din acest număr primăverii și liricii feminine

MARIANA DAVID

REFUGIU

Ca să pot vedea drumul,
Închid ochii și tac.
Atunci, frunzele zboară
În dreapta mea,
Păsărelele cântă, în stânga,
Vântul bate din spate,
Cu voci de izvoare și dealuri,
Plâns de zăpadă și ploi,
Cu busuioc, maghiran, rozmarin
Abur de pâine și flori de câmp.

Pașii se supun de fiecare dată.
Așa ajung, cu sufletul întreg,
Acolo, lângă paltini
Și uit de vreme,
Uit de drum,
Și de mine, uneori.

PRESUPUNERE

Sub talpa casei,
Fiecare artist are un șarpe
Seara, în colțul stâng al ușii
Îi lasă, pe un pat de iarbă,
câteva insecte și un măr.
Doarme liniștit apoi,
Gândind că șarpele leneș,
Sătul de viață,
Nu visează decât
Să se poată reîncarna
Pasăre!

P
A
G
I
N
I

L
I
T
E
R
A
R
E

Sub țiglele ciobite de timp,
În cuibul care abia se mai ține
Rândunica visează
Să se nască șarpe.
Să nu mai zboare după hrană
Să simtă, cândva,
Pământul aproape.
În acest timp, duhul grădinii
Vrea, ca-n fiecare noapte,
Să-i mulțumească pe toți,
Să-i adoarmă pentru câteva ore.
Poate, odată, vor dori
Să se nască oameni!

CROCHIU

Imagine cu autor necunoscut,
Copacul singuratic din lanul de grâu
Neclintit, știut de trei generații,
Ar fi vrut să fie Violoncel!

Acest dor nu-l spune ierbii,
Nici vântului, nici ploii.
Îl ține doar pentru el,
Lacrimă uscată timpuriu.

Să fii Violoncel!
Nu pentru muzică,
Turnee, aplauze,
Ci pentru mângâierea mâinilor
Care învață să cânte!

CORNELIA-FLORENTINA ȘUHAN

VÂNTUL

Du-te vântule și-adună
Tot ce-i rău și trist și greu
Lasă-mă cu vremea bună
Să-mi strig bucurii în ecou,
Să mă audă munții, codrul, valea

Fără să îmi amintesc
Ce e plânsul, doina sau jalea
Doar iubind ce-i pământesc.

Să îmi dai frunze de leandru
Și-alergându-mă prin crânguri
Să mă-mbeți și să m-adormi
Pe un pat de palisandru,
Du-mă vântule departe
Și ascunde-mă-n pădure
De poți aruncă-mă-n oceane
Sau închide-mă într-o carte!
Acolo, în magnifica furtună de stele
Ascunde-mă vântule printre ele
Vino suierând prin sate
Prin orașe, prin palate!
Deschide-ne ochii
Pune lumină în săracele minți
Și fă-ne mai dreți,
În lumi mai bogate!....
Zbuciumă-mi inima din piept
Vântură-mă și m-adună
Tot pe tine-am să te-aștept
Dar să-mi pui pe cap cunună!
De flori multe și flori rare,
Poate flori nemuritoare.
Încâlcește-mi pletele
Cu frunze de iasomie,
Mușetel și păpădie
Scaldă-mi trupul prin furtună
Prin nisip, noroi și praf
Și apoi, prin brumă.
Ia-mă vântule pe sus!
Leagă-mă, dar ușor
Să văd soarele-n apus
Apoi dă-mi venin să mor!
Să-ating doruri ce s-au dus.
Caută-mă, vântule!
Dar nu acum....
Te chem eu, când sunt pe „drum”!

AIEVEA

Gânduri fără viitor
Aieva în trecut
Suflet trecător
Prin lume pierdut.

Priviri deșarte
Ascunse sub pleoape
Doar inima împarte
Zâmbete șchioape.

Lacrimile curg
Îngerii cad
Doar umbre în amurg
Viață de nomad.

PĂRINȚII-SFINȚI

Ne mor părinții
Dragi ca sfinții
Cu ochii goi
Fără nevoi.
Cu dulci cuvinte
În cele sfinte
Și orbi și muți și surzi
La tot ce spunem acum, noi.

Ne mor părinții
Dragi ca sfinții
Cu mâini întinse către cer
Și suflet liber, efemer,
Cu chipuri triste și închise
În noi rămân frumoși și-n vise.

Primind ultimul lor sărut rece
Peste care cu greu vom trece
Ne vom uita la ei spre stele
Icoane și pământ.
Cu lacrimi multe, inimi frânte
Vom sta-n genunchi
Cu flori în mâini și aplecați lângă mormânt.
Ne mor părinții
Dragi ca sfinții
De multe ori doar ei ne sunt în gând!

ELENA CIAUȘESCU

RUGA

Dă-mi, Doamne, o picătură din lumina ta!
Am s-o așez pe ochii celor fără de lumină
Și fă din acel strop un bulgăre de nea,
Pe care să îl dau celor fără' de odihnă!

Un bulgăre de nea pune-mi în palmă, Doamne,
Fă palma mea să îl transforme-n rouă!
Eu... celor însetați le-oi da să bea
Și te mai rog... umple-mi mâinile-amândouă!

Hai pune, Doamne, rouă și lumină
Pe ochii mei, pe pleoape și în gând,
Să simt cum ființa mea devine plină
De dragoste, în lume surâzând!

Lumină și iubire te-îndură să îmi pui!
Le-oi răspândi în fiecare noapte
Celor cuprinși de ură, celor de rău sătui
Fără putere, dar sperând să scape.

Ce bine-ar fi să văd, măcar de sărbători
Doar fețe fericite și ochi fără durere,
Îndură-te, o, Doamne, de-o ploaie cu ninsori,
Albește, Tu, păcatul, celor ce știu a cere!

DANSÂND CU VIAȚA

Am rătăcit câțiva pași, ceva vise,
Dansând cu viața, ritmul l-am pierdut,
Acordurile ce mi-au fost promise
Le-am încălcat. Ce trist, m-a și durut!
Am făcut schimburi nepermis de crude;
Am dat pentru-un sărut un cer de sentimente
Am ars în locuri ce nu pot pătrunde
Și am lăsat în urmă o sută de regrete...
Am curs ca râul de munte cu pietriș,
De pe versanți am adunat șiroaie,

Și am urcat năvalnic, dar spre coborâș
Am răsturnat povara, în lacrimă de ploaie.
Pe toate le-am făcut dansând cu viața,
Tangou-n doi n-a fost atât de lin
Și piruete amețitoare am făcut, dar gheața
S-a spart, la răspântia cu marele destin.
Ce n-am făcut? Nu mi-am trădat speranța
Cum n-am trădat nici dansul meu de lut
Tot mai ușor, schimbându-mi viața,
Fiindcă din credință înălțat-am scut!

ANGELA CIUPERCEA

ÎN DAR DE PRIMĂVARA

Ce dar să-ți fac iubito, că-i primăvară
Ne-ntâmpină cu drag natura înverzită,
Pe mine, când iubirea-ți cânt,
Că ești o gingășie pe pământ!

Ce dar să-ți fac!? Tu știi mai bine
Ți-am dăruit mereu chiar sufletul
De-a lungul anilor, l-am pus temei
Să iei din el, ce vrei, cât vrei!

Un dar frumos îți fac, o bucurie,
Să îți însenineze ziua în zori,
Să pună verde crud în gândurile-ți toate
Când primăvara-n poarta vieții bate

Frumoasă-i primăvara, peste poate
Alină vise, doruri și speranțe
E o avere oglindită-n ochii tăi, scânteii,
Și ai în dar poieni de ghiocei!

PETALE DE FLORI

Noian de petale de flori în April
Să cadă fără veste pe-al păsărilor tril,
Să ningă peste noi, petale de flori
În mireasma primăverii ce ne dă fiori!
Petală vii prinse-n buchete de flori

Îmbracă-n sărbătoare arborii goi.
Frunzișul crud va apărea în zori
Să-nmugurească întreg universul
Și să-l trezească la viață mai apoi...

Să pășim ușor pe covor de petale
Natura să ne-mbie caldă, cu iubire,
Prin grădini să-ntâlnim simpetale
Și pe fețe să vedem doar zâmbire.

Pe toate drumurile pavate cu flori
Și ornamente vii, în mii de culori,
Să plutească razele dimineții senine
De sfântă evlavie și de iubire pline!

FLORICA DUMITRU

MI-AM LĂSAT GÂNDUL SĂ CADĂ

Mi-am lăsat gândul să cadă
Peste-o frunză de arțar,
Ea s-a colorat în vară
Și mi-am pus-o-n buzunar.
Vara mi-a șoptit candidă
C-am de căutat comori,
M-a privit ușor timidă
Mi-a spus, zboară! Poți să zbori!
Mi-am lăsat gândul să cadă
Peste-o floare de bujor,
Și parfumul ei de vară
L-am simțit ca un fior!
În înmiresmata seară
M-am plimbat pe sub castani,
Căutând comori de vară
Ce le vrei și peste ani!
Mi-am lăsat gândul să cadă
Să se ducă unde-o vrea,
Dar l-a prins boarea de vară
Și i-a spus ca să mai stea.
Să-l atingă cu aripa
Să-l transforme în gând bun
Să nu piardă nicicând clipa
De a fi puțin nebun!

DIMINEAȚA ASTA ARE CULOAREA SUFLETULUI TĂU

Este strălucitoare în mijloc,
De la recunoștința zilei care începe,
Pe margine are verde intens
De la încrederea că, speranța există,
Albastrul le acompaniază,
Semn că este de acord cu frumusețea clipei!
Iar roșul aprins curtează cu nesat
Sinceritatea albului, care este o prezență constantă!
Cu atâta armonie de culori,
Aș putea să fiu pictor de suflete
Ori, poate, doar culorile tale
Trezesc în mine o fărâmbă de talent!

AGENDA CENACLULUI „VITRALII”

Prima ședință a Cnaclului din acest an, la care au participat 14 membri din Capitală, a avut pe agendă, pe lângă problemele organizatorice, următoarele: Medalion Corin Bianu (colonel rez. Ion Cobianu), fostul președinte al Cnaclului, la împlinirea unui an de la dispariție; prezentarea de către Aurel David a recente sale apariții editoriale intitulată „Cuza Vodă”; lecturarea unei recenzii a ultimului volum de poezie intitulat „Limba noastră cea bătrână”, lansat recent de un veteran al Cnaclului, Mircea Dorin Istrate din Tg.Mureș; analiza unor creații recente ale poezilor Costică Dogaru, Cornelia Șuhan din București, Radu Botiș din județul Alba și prozatorului Alexandru Pîrvu Prundu din Capitală. S-a hotărât să fie recomandate redacției revistei „Vitalii – Lumini și umbre” includerea poeziilor în rubrica „Pagini literare” și prezentarea cărții „Cuza Vodă” la rubrica „Noi apariții editoriale”, iar unei alte publicații literare un fragment din povestirea lui Alexandru Pîrvu Prundu.

De menționat și faptul că, pe 12 ianuarie a.c., a avut loc la Casa de cultură „Friedrich Schiller” un eveniment cultural remarcabil, în care au fost angrenați doi membri al Cnaclului „Vitalii”, pictorița și poeta Florica Dumitru, care și-a lansat al doilea volum de poezii, intitulat „Casa din inima mea”, precum și George Vlaicu, în calitate de organizator și prezentator. Și această carte a fost propusă redacției revistei „Vitalii – Lumini și umbre” pentru prezentare la rubrica „Noi apariții editoriale”.

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR-SRI

CRONOLOGIE: – DECEMBRIE 2023-FEBRUARIE 2024

- *Ziua Națională a României* a fost sărbătorită la nivelul Sucursalelor ACMRR-SRI prin evenimente organizate independent sau în colaborare cu colegii aflați în activitate, respectiv cu celelalte structuri locale ale rezerviștilor din sistemul de apărare, ordine publică și securitate națională.

- Dintre evenimentele organizate pentru omagierea Zilei Naționale, menționăm **reuniunea anuală a membrilor Sucursalelor sud-estul țării** (Constanța, Galați, Brăila, Tulcea, Ialomița, Călărași, coordonate de Gl. bg. (r) Ion PREDA), precum și din Sucursala București. Organizată, ca de obicei, în stațiunea Amara, județul Ialomița, cu sprijinul nemijlocit al col. (r) Savu Cerbureanu, precum și al managerului complexului hotelier, întâlnirea a fost însuflețită de prezența a cca.160 de rezerviști (numai din Galați au participat 83 de persoane) și a reprezentat, ca de fiecare dată, o reușită. Programul a inclus competiții sportive (joc de fotbal, tenis de masă, șah, table etc.), urmate de un spectacol și o cină festivă, în cursul căreia au fost acordate celor merituoși diplome, medalii și cupe onorifice.

- La nivelul **Sucursalei Cluj**, ziua națională a fost marcată printr-o reuniune a fostelor carde de conducere din județele Sălaj, Bihor și Cluj, cu participarea conducerii structurii locale a SRI, urmată de o reuniune a membrilor Sucursalei, cu participarea unui număr de 43 persoane.

Cu aceeași ocazie, plutonier adj. șef Simona Pop a organizat o frumoasă expoziție de pictură cu creații proprii.

- *21 decembrie 2023*: Ca în fiecare an, membri ai **Sucursalei Cluj** au depus o coroană de flori la Monumentul Eroului Martir Dumitru Coman, ucis de iredentiști maghiari la 22.12.1989, în Odorheiu Secuiesc.

După eveniment, la sediul Sucursalei a avut loc vizita colegilor rezerviști din MAPN și MAI, ocazie cu care au fost marcate în mod tradițional sărbătorile de iarnă.

- *Ianuarie*: **Președintele Sucursalei Alba** a participat și la ședința de lucru a structurilor asociative din garnizoana Alba Iulia, la care a fost prezent și

prefectul județului, și în cursul căreia au fost abordate aspecte de interes pentru cadrele militare în rezervă și retragere.

- 22 ianuarie: conducerea **Sucursalei Alba** a organizat pentru membrii săi o acțiune de socializare la care a participat și conducerea structurii locale a SRI, care a transmis rezerviștilor un mesaj la început de an.
- 29 ianuarie: Președintele și membri ai **Sucursalei Alba** au participat, alături de oficialități județene și locale, la evenimentul omagial dedicat împlinirii a 165 de ani de la înfăptuirea Unirii Principatelor Române (24 ianuarie), precum și la ceremonialul militar și religios de la Palatul Principilor Transilvaniei prilejuit de dezvelirea plăcii memoriale în amintirea Regimentului 91 Infanterie, la 105 ani de la înființarea glorioasei unități militare, decimată de trei ori în istoria sa.

În cursul lunii ianuarie a.c. a fost reorganizat și restructurat **Cenaclul literar-artistic al ACMRR-SRI**, înființat în 2018, sub noua denumire **Cenaclul „Vitrării”**. S-a avut în vedere conferirea unei mai mari reprezentativități la nivel național, prin includerea creatorilor din rândul veteranilor cu preocupări și din domeniile Artă interpretativă, Istorie, Știință, Memorialistică de informații.

Cenaclul a fost structurat pe secțiunile: Literatură, cu 36 de membri (14 din București și 22 din județe); Artă, cu 7 membri din București și 4 din județe (Arte plastice – 4 cu 3 și Artă interpretativă – 3 cu 1); Istorie – 3 membri (2 din București și unul din provincie); Știință – 3 membri, 2 din București și unul din provincie; Memorialistică de informații – 16 membri, câte 8 din Capitală și județe. Membrii care au preocupări creative pe mai multe domenii au fost incluși în două sau trei secțiuni. Pentru a facilita comunicarea în cadrul Cenaclului, a fost creat un grup special pe WhatsApp.

În ședința Cenaclului din 25 ianuarie a.c. au fost stabilite următoarele responsabilități:

Coordonator Cenaclu: Vasile Mălureanu;

Coordonatori pe secțiuni: Literatură – George Vlaicu, Costică Dogaru; Arte – Mariana David, George Vlaicu, Ion Stoica; Istorie și Știință – Aurel David și Eugen Ioan Popa; Memorialistică de informații – Vasile Mălureanu.

La ședința din 25 ianuarie a.c., a fost stabilit și modul de lucru în Cenaclu și pe grupul de comunicare, care a fost comunicat tuturor membrilor.

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

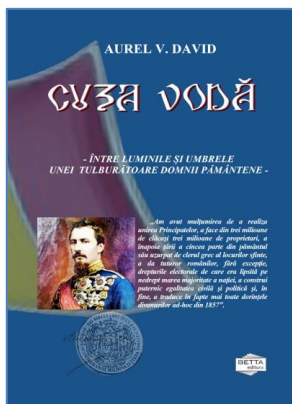
- La 14 decembrie 2023, **președintele de onoare al Asociației, col. (r) Filip Teodorescu**, a participat la emisiunea „Sinteza zilei” a postului de televiziune Antena 3, în cursul căreia au fost evocate aspecte mai puțin cunoscute din cursul evenimentelor din decembrie 1989.
- **Ioan Buta**, membru în Biroul executiv al Sucursalei Alba, de asemenea președinte al Fililalei Societății pentru Cultură Patriotică „Avram Iancu”, a **organizat la Aiud o manifestare dedicată „Micii Uniri”**, la care a fost prezent și a luat cuvântul Tiberiu Groza, președintele Societății Cultural-Patriotice din România.
- 15 februarie - De Ziua Națională a Lecturii, **col. (r) Mariana David, din Sucursala București**, membru-fondator al Cenaclului „Vitrallii”, a **fost invitată la o întâlnire cu elevii Colegiului Economic „Viilor”**. Evenimentul a avut loc la biblioteca școlii, unde artista a expus opt lucrări de tapiserie (artă modernă cu mijloace tradiționale) și a citit din creația sa de versuri și proză scurtă. Elevii au pus întrebări legate de poeziile prezentate și au fost deosebit de interesați de modul în care au fost realizate lucrările de artă plastică. În final, și-au exprimat dorința de a repeta astfel de activități.
- **Glb. (r) Vasile Mălureanu** a participat, la 15 februarie, la Institutul Revoluției din Decembrie 1989 **la o dezbatere despre modul cum s-a coabitat cu revoluționarii** care au intrat în sediile unităților informative centrale de securitate în 22 decembrie 1989. Dezbateră, moderată de istoricul Constantin Corneanu, a durat circa 3 ore și poate fi urmărită pe site-ul institutului.

NOI APARIȚII EDITORIALE

- RUBRICĂ ELABORATĂ DE CENACLUL „VITRALII” -

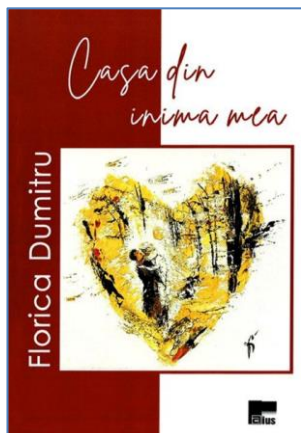
- Colegul nostru **col. (r) conf. univ. dr. Aurel V. David** este autorul monografiei „*Cuza Vodă – între luminile și umbrele unei tulburătoare domnii pământene*”, apărută recent la Editura Betta. Lucrarea reprezintă rodul a peste 30 de ani de cercetare și documentare, aducând la lumină

numeroase aspecte necunoscute despre cel considerat de către autor a fi „arhitectul providențial al statului român modern”.

Lucrarea aduce noi argumente și fapte ce ilustrează modul în care de numele și personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza se leagă nu doar unirea celor două Principate românești ci și impunerea numelui „*România*” pentru noul stat, precum alegerea Bucureștiului drept capitală a acestuia.

Nu în ultimul rând, sunt prezentate detalii în legătură cu contextul în care, la inițiativa lui Alexandru Ioan Cuza a fost înființat, pe suportul Poștei și Telegrafului, sistemul informativ al statului român, care a contribuit la susținerea nevoii de informare, dar și la „*războiul informațional*” pe care statul român a fost obligat să-l poarte cu puterile ostile.

- Poeta și pictorița **Florica Dumitru** publică, la Editura Alus, volumul de poezii „*Casa din inima mea*”, lansată în cadrul unui eveniment care a avut loc la 12 ianuarie a.c., la Casa de cultură „Friedrich Schiller”, organizat și moderat de George Vlaicu, coordonator al secțiunilor „Literatură” și „Arte” ale Cenaclului „Vitrallii”.

Prefața semnată de Ștefan Vlăduțescu, relevă că volumul este „o elegie meditativă gravă despre mersul timpului și epuizarea celor ce trecătoare de felul lor sunt. Universul poetic se structurează în jurul unor teme majore: timpul, iubirea, tristețea...” Tema iradiantă este „timpul, fiindcă toate atârnă de acesta”, iar „cea mai frumoasă formă a timpului este primăvara, moment de speranță și relansare spirituală”.

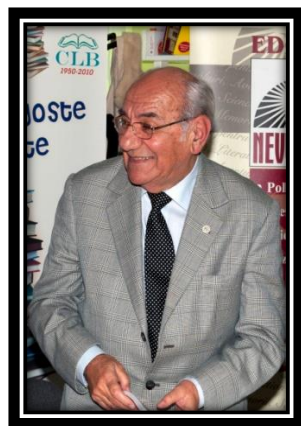
Prefațatorul subliniază, de asemenea, că „*excepțională în acest volum este tristețea. Am zice că pentru tristețe, Florica Dumitru apare poate cea mai profundă poetesă româncă a momentului... Lectura poemelor sale produce, dincolo de plăcere estetică, o reflecție asupra fragilității omului și asupra dificultății de a fi om. Trebuie să privim cu încredere și cu bucurie drumul acestei poetese de mare profunzime*”.

IN MEMORIAM

COLONEL (R) HAGOP HAIRABETIAN

Duminică, 4 februarie a.c., a avut loc la Cimitirul Armenesc din București slujba religioasă și Ceremonialul Militar de înmormântare a colonelului (r) Hagop Hairabetian, fost ofițer de Contraspionaj, membru al Consiliului Director al ACMRR-SRI, redactor șef al revistei *Vitralii – Lumini și umbre*, senior al Cenaclului Vitralii, trecut în neființă la 1 februarie a.c.

La ceremonial au participat membri ai familiei, prieteni, reprezentanți ai Comunității Armene, mulți foști colegi, îndeosebi din Contraspionaj, membri ai Redacției revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*” și ai Cenaclului „*Vitralii*”. Slujba religioasă și Ceremonialul Militar au avut loc în fața Capelei, datorită asistenței numeroase. Sicriul a fost acoperit cu drapelul României. În încheiere, gl. mr. (r) Marin Ioniță, președintele ACMRR-SRI, a făcut o amplă și emoționantă prezentare a personalității colonelului Hairabetian. Cortegiul funerar spre locul de înhumare a fost deschis de coroane, între care și cele ale ACMRR-SRI, Sucursalei București și Redacției revistei *Vitralii*. După ultimul onor, cu salve de foc, drapelul tricolor, pe care domnul colonel Hagop Hairabetian l-a slujit cu sfințenie, a fost predat doamnei Hairabetian.

Născut la 28 mai 1933 la Iași, col. (r) Hagop Hairabetian provine dintr-o familie armeană, ajunsă pe teritoriul României în contextul de tristă amintire al genocidului din 1915, când familia bunicului matern, negustor dintr-un târg de lângă Cezareea Capadociei (azi Kayseri), a reușit să evite deportarea și să fugă din Turcia, în condiții dramatice ce aveau să fie evocate de nepotul Hagop în volumul *Luna Roșie*, apărut în 2021.

Cunoscător din tinerețe a trei limbi străine – lucru rar în România de după război – Hagop Hairabetian a fost încadrat în structurile informative românești la 1 septembrie 1952, la doar 19 ani, fiind repartizat în Direcția de Contraspionaj, de unde avea să se pensioneze după 36 de ani. A trăit și a lucrat în faza cea mai

complexă și „agresivă” a confruntării dintre cele două sisteme politico-ideologice, care a coincis cu o etapă la fel de complexă și „agresivă” din istoria României. A parcurs și a trecut cu brio de cele mai grele etape ale muncii informative, având rezultate deosebite și rezolvând cazuri de mare complexitate. Experiența operativă acumulată i-a permis să contribuie semnificativ la dezvoltarea contraspionajului românesc, inclusiv prin abordarea unor domenii noi, col. (r) Hagop Hairabetian fiind unul dintre „pionierii” antiterorismului la noi în țară. Pentru activitatea sa, a fost decorat cu Ordinele „Apărarea Patriei”, „Pentru Servicii Deosebite”, „Meritul Militar Clasa I”, cu Medalia pentru Servicii Deosebite și alte opt diverse medalii aniversare sau de merit.

După cum va menționa în volumul *Cu mânuși de catifea*, „în decursul celor 36 ani de activitate în aparatul de contraspionaj, s-a confruntat cu cele mai diverse acțiuni, cu reușite sau eșecuri, dar niciodată nu a pus nimic mai presus decât dorința fierbinte de a-și servi patria și poporul dincolo de derapajele sau ambițiile politice ale guvernanților din perioada respectivă”. Cariera sa profesională a fost marcată de responsabilitate, perseverență, seriozitate, competență și capacitate organizatorică. A fost respectat de toți colegii pentru cultura sa deosebită, ținuta morală ireproșabilă și personalitatea caracterizată prin eleganță și discreție.

Activitatea profesională nu l-a împiedicat să se dedice pasiunii sale pentru cuvântul scris, în 1979 publicând la Editura Albatros volumul *Aventurile unui tătic*. De fapt, cei care au avut privilegiul de a-l cunoaște mai îndeaproape au admirat modul în care, în cei aproape 60 de ani de căsătorie, a reușit să construiască o familie exemplară, de oameni permanent aproape unii de alții, chiar dacă uneori distanța fizică dintre ei nu este mică. A fost o persoană sociabilă, veselă, un prieten devotat. Îi aduceau bucurie dansul, muzica dar și lecturile despre filozofie și istorie pe marginea cărora dezbătea cu ginerele lui, Hacic. Are trei nepoți și un strănepot în vârstă de două luni pe care a avut prilejul și puterea să îl îmbrățișeze.

Hagop Hairabetian este autorul a șapte volume literare, toate inspirate din viața personală și mai ales din cea profesională. A fost de asemenea publicist, colaborând cu publicațiile comunității armene din România.

Considerând că un ofițer, chiar și în rezervă, nu își pierde niciodată calitățile dobândite în timpul activității, col. (r) Hagop Hairabetian a întreținut permanent colaborarea și comunicarea cu colegii de breaslă din întreaga țară. În toamna anului 2009 s-a alăturat grupului de rezerviști membri ai ACMRR-SRI care au avut inițiativa de a lansa o publicație proprie, ca expresie a asumării

conștientă a unui trecut cu multe lumini și umbre, cât și pentru conservarea memoriei și inteligenței celor care au utilizat arma „informație” pentru a cunoaște, preveni și contracara amenințările la adresa națiunii române, a statului român și cetățenilor săi.

Redactor-șef al revistei *Vitralii – Lumini și umbre* din septembrie 2017, col. (r) Hagop Hairabetian a contribuit semnificativ la dezvoltarea și diversificarea conținutului acesteia, prin alăturarea memorialisticii profesionale și conexarea acesteia cu problematica de ultimă actualitate din domeniul activităților informative. Personalitatea sa – profesională și literară – a fost permanent o inspirație pentru colegi.

Îți vom simți lipsa, domnule „Mizantrop”! Drum bun către cele veșnice!

OMAGII DIN PARTEA MEMBRILOR CENACLULUI „VITRALII”

Petru Popița

Ne uită lumea, rând pe rând

Din clipa când venim pe lume
Trăim cu spectrul morții-n gând
Și către triste cimitire
Plecăm din viață, rând pe rând.

Cresc flori din noi în primăvară
Și lacrimi cad din ochi de ploi,
Ne troienesc zăpezi și frunze
Și vântu-aleargă peste noi.

Iar noi dormim somnul din urmă,
Nu ne mai chinuie vreun gând
Și-nstrăinați în lut, sub cruce,
Ne uită lumea, rând pe rând.

Vasile B Gadalin

Un suflet blând se-nalță către Domnul,
Convins că nu-s motive ca să-l certe,
Să ne rugăm ca să-i vegheze somnul
Să-l odihnească-n pace și să-l ierte!

Simona Pop

GENERAL MAIOR (R) VICTOR MARCU

La 2 decembrie 2023 s-a săvârșit slujba de înmormântare a colegului nostru, general maior (r) Victor Marcu, la Cimitirul Militar Ghencea 3, cu doar câteva luni înainte de a împlini 80 de ani.

A fost însoțit pe ultimul drum pământean de familia îndurerată, rude, prieteni din diverse medii, oameni de presă, reprezentanți ai conducerii Serviciului Român de Informații, foști colegi din Promoția de ofițeri de informații 1968, alți veterani ai SRI și SIE.

Asistența numeroasă și diversă a relevat prețuirea de care s-a bucurat Victor Marcu. Ca fapt inedit, în tot timpul slujbei religioase, foștii colegi au constituit mai multe gărzi de onoare în jurul catafalcului.

În final, general de brigadă (r) Aurel Rogoian a făcut o amplă și emoționantă prezentare a personalității generalului Victor Marcu.

Născut la Moroieni (Dâmbovița), într-o familie săracă, a început studiile post-gimnaziale cu o școală profesională, după care, în paralel cu activitatea în fabrică, a urmat studiile liceale. În perioada 1965-1968 a frecventat cursurile Școlii Militare de Ofițeri de Informații a Ministerului de Interne. Dovedind perseverență și tenacitate, în 1970 a absolvit și Facultatea de Drept a Universității București.

Ca ofițer de informații pentru securitatea națională, și-a desfășurat activitatea, succesiv, în domeniile Contrainformații în sectoarele economice (1968-1975), Informații Externe (1975-1992, pe o problemă specială), și a fost prim-adjunct al directorului Serviciului Român de Informații (1992-1995).

Pe întreg acest parcurs profesional a avut rezultate remarcabile. Ca prim-adjunct al directorului Virgil Măgureanu, a avut contribuții semnificative la consolidarea structurilor organizaționale și a activității de informații pentru securitatea națională, în contextul tranziției României spre democrație și ordinea de drept. A promovat instituționalizarea planificării și reglementării strategice și operaționale, precum și implementarea unui cod deontologic pentru personal. În perioada de tranziție, deosebit de complexă și problematică,

inclusiv în plan informativ, generalul Victor Marcu a susținut cu rigoare profesională legalitatea, disciplina și ordinea ierarhică.

După trecerea sa în rezervă, în aprilie 1996, a primit demnitate importantă în aparatul de stat, după care a lucrat în domeniul privat, la o firmă cu acționariat exclusiv românesc.

Prin plecarea la stele a generalului Victor Marcu, familia pierde un soț, tată și bunic iubitor, Țara rămâne fără unul dintre apărătorii săi devotați și neprecupeți, iar dintre noi a plecat un camarad și prieten de excepție. Îl asigurăm că-i vom păstra, veșnic, vie amintirea.

Dumnezeu să-l odihnească în liniște și lumină!

SIMONA POP: „PASIUNEA ADORMITĂ”

Ca în fiecare primăvară, ne face plăcere să găzduim în paginile revistei creațiile plastice ale colegelor noastre. De această dată vă facem cunoștință cu plt. adj. șef (r) Simona Pop, din Sucursala Cluj, membră a Cenaclului „Vitrallii”, pe care o lăsăm să se prezinte nu doar cu penelul ci și cu „pana”:

„Mi-am dat seama că, pentru fiecare dintre noi, există un moment cheie de la care începe o schimbare. La un moment dat se întâmplă, ceva, în modul nostru de viață. Iar acea schimbare declanșează o pasiune „adormită” în adâncul nostru. Pentru mine a fost dorința de a crea picturi, de a așterne culori pe hârtie, iar momentul a coincis cu perioada pandemică, atunci când mulți căutam un loc de refugiu pentru acele timpuri, prin diverse îndeletniciri.

La început mi-a fost teamă de necunoaștere, nu am studii în artă, nu știam cum să îmbin culorile, cum să pictez, nu cunoșteam nicio tehnică specifică, aveam așa, o stare de neliniște, ceea ce se reflectă și în desenele făcute, erau schițe cam stângace.

Autodidact din fire, am aprofundat arta de a picta. Îmi place să dau tot ce-i mai bun din mine, pentru ca rezultatul să fie cel puțin unul cu care să mă pot mândri. Am studiat diverse tutoriale pe internet, am citit cursuri online, mi-am comandat seturi de cărți cu tematică și, nu în ultimul rând, am investit în materialele necesare: pensule, vopsele în ulei și acrilice, cuțite pentru pictura, pasteluri uscate și în ulei, pânze Canvas și multe alte soluții specifice.

Apoi am prins curaj, a urmat o muncă plăcută și relaxantă, multă liniște, pace interioară, inspirație cu culoare pe pânză.

Îmi place să testez toate tehnicile, fiecare metodă are ceva special. Pictura în ulei are un luciu aparte, e mai rezistentă în timp, se pot face retușuri ulterioare, întrucât se usucă mai greu. Pentru a putea lucra cu vopsele în ulei, mai e nevoie și de un mediu de diluție, de regulă, eu folosesc ulei de in.

Acrilicele se usucă mai repede, se pot aplica pe aproape orice suprafață (am încercat pe hârtie, pânză, lemn, piatră), pensulele se curăță mai repede cu apă și săpun. Culoarele sunt versatile, le-am testat cu tehnici variate: cu pensule, cuțite pentru pictură, bureți sau chiar cu... degetele.

Am lucrat și cu creioane pastel uscat și uleios pe hârtie, sunt ușor de aplicat, mai dificil este însă la îmbinarea culorilor pentru redarea nuanțelor, fiind necesară aplicarea mai multor straturi trebuie întinsă culoarea pe foaie cu betişoare speciale sau cu degetele. În final, după obținerea desenului dorit, pentru rezistența în timp a nuanțelor, am aplicat pe foaie fixativ de păr.

Și, nu în ultimul rând, mai nou, am încercat să aprofundez o tehnică interesantă, pictura cu cafea. Folosesc hârtia normală a unui bloc de desen școlar, în funcție de imaginea dorită, un trandafir, de exemplu, pictez în mai multe straturi și îmi pun în căpăcele de la pet-uri mai multe esențe de cafea, mai slabă ori mai tare, pentru a obține tonuri plăcute, mai închise pe margini, iar pentru strălucire am utilizat caimacul de la cappuccino.

Când pictez evaderez din rutina zilnică, mă încarc cu multă energie pozitivă. Mă inspir din natură, din diverse fotografii (ador să le și fac), îmi place să aștern pe pânză un apus de soare cum se reflectă în mare, pictând, simt mirosul florilor de maci ori de trandafiri prin nuanțe colorate sau aud foșnetul frunzelor dintr-o pădure de mesteceni.

Domeniul artei e vast și special, necesită multă creativitate și inspirație în funcție de starea de spirit. Ceea ce pictez este doar ceea ce sunt și simt în acel moment. Cu fiecare pensulă și fiecare nuanță, am descoperit un univers plin de frumusețe și împlinire. Pictura a devenit o călătorie care mi-a adus bucurie, înțelegere și mă bucur că împărtășesc nu doar culorile și formele, ci și o parte din povestea mea.

Ceea ce îmi doresc este ca fiecare tablou să transmită pasiunea și recunoștința mea pentru frumusețea descoperită în viață. Sper ca aceste pânze să aducă zâmbete și să inspire, arătând că niciodată nu este prea târziu să îți urmezi pasiunea și să aduci frumusețe în lume”.